KA SYIEM LAT[illegible]MPANG SHĂDAP
KA HIMA MANAR
BAD
U MIAT RYNSUT PALA

DA U



S. S. LALOO

Ia ka Hok longtrai Ia Tyngkai
Ka Sien Shon ba Nyngkong
1989

Printed at Wisely Printing Press
Below Mohni's Store G.S. Road
Shillong.

SHIHAJAR NGUH

Ia kine ki Rangbah ki San, ki Kynrem ki Lyndan, kiba la ia don kti lang bad kiba la ai bor ai buit bad ai mynsiem ia nga, ban pyndep ia kane ka kot.

Ia kane ka Parom ne ka jingiathuh khana, kaba la jia shisha ha ki spah snem ba la leit noh, ha shuwa ba ka Ri Jaintia kan ioh ia la u Syiem u Kmie, la iathuh ia ka ha nga da u Harwill Kamar, uba na ka shnong Maitdieng, uba long ruh uwei na ki nongai dawai Pnar batbit bha. U Ma Harwill u la iathuh bniah ia nga ia ki jingtip ba u la ioh lum na ki riewtymmen, shaphang ka Syiem Latympang Shadap bad u Miat Rynsut Pala. Kumta nga pynpaw ia ka jingsngewnguh ba khraw jong nga ia u.

Hangne nga pynpaw ruh ia ka jingsngew nguh jong nga ia u Ma No Kynjin, uba na ka shnong Jowai, hynrei u la shong la sah la bun snem ha ka shnong Shangpung. ryngkat bad la ki khun ki kti, lem bad ka kurim jong u. U Ma No u la lum ia ka parom kaba dei shaphang ka Syiem Latympang bad u Miat Rynsui Pala na ki riewtymmen jong ka shnong Shangpung, bad u la iathuh lut ia kiei kiei kiba u ioh lum na ki ha nga.

Hadien ba nga la dep thoh ia kaba kitei ki Rangbah haneng ki la iathuh ha nga, nga la leit ban pynsngap pynsngew ia kaei kaba nga la dep thoh ha i Meirad Dhon Shadap

ba la 75 snem ka rta, ia u Kurim jong ka. u Parad Phri Pala ba la 88 snem ka rta bad ia u khun marwei jong ki u Ma Kolipshon Shadap ba la 48 snem ka rta, ha iing jong ki hi kaba don ha ka shnong Wyrto (Prato). I Meirad Dhon Shadap i long i nongkoh pateng ia ka lak ka putit, ka khyndew ka shyiap, ki khlaw ki btap, ki lum kseh, ki lyngkha ki risa bad ia ka nongtymmen baroh kaba dei ka jong ka Syiem Latympang Shadap. Ha ka por ba nga pule la don ruh sa katto katne ngut kiwei pat ki Rangbah. Haba nga la dep pule, baroh kiba ia don hangta ki ong, "Ka jingthoh hi ka long kaba biang. hynrei dei ban thoh ruh shaphang ka jingia aiñeng hapdeng ka Syiem Latympang Shadap bad u Syiem Slieng ka hima Mukroh khnang ba kan long ka jingthoh kaba biang lut nadong shadong". Bad dei ynda nga la ioh ia kane ka bynta ba ka jingthoh jong nga Shaphang ka Syiem Latympang ka sa long kaba dap biang bad ba pura. Kumta nga pynpaw ruh ia ka jingsngewnguh jong nga ia i Meirad Dhon Shadap, i Parad Phri Pala, ia u Ma Kolipshon, ia u Ma Helarius Lamare, ia u Ma Shai Lamin, kine baroh ki dei kiba na shnong Wyrto, bad ia u Ma Kindra Iakai ba na ka shnong Maitdieng kiba la ia don ryngkat ha ka por ba nga pule ia ka jingthoh ba nga la lum bad kiba la pyndap ia kaba duna.

Nga ai ruh ka burom ba kyrpang ia u Ma Kolipshon Shadap namar, ba u la kloi ban leit

ialam ia nga ban shondur ia duwan kata don ha u lum Letno, ia u Hati ba la kylla maw jong u Syiem Slieng, ia u maw ta ka Syiem Latympang ka la tar ia u Syiem Slieng tan sei ia ki snier jong u, ia u maw sait kjat, ia ka lyngkor ta la oh ha u maw bad ta u la ai ja miet ruh ia nga lem bad ki paralok ba la ia leit ryngkat bad nga.

Nga ai khublei ruh ia i meirad Bud Nangbah Biam, iba long i kmie jong u Bah E. Nangbah ba na ka shnong Wyrto iba la ai ja step bad sha ia ngi ha ka sngi ba nga leit ban shondur bad ban pynsngap pynsngew ia ka jingthoh jong nga ha iing i meirad Dhon Shadap.

Nga pynpaw ruh ia ka jingsngew nguh jong nga ia u Ma Quintus Rabon bad ia u Ma Martle Rabon ba na ka shnong Thangrain namar ta ki la kloi ban leit ialam ia ngi ban shondur ia ka jaka ta ki khot ka "Pudhiar-Dhari" kata long ka jaka ta ju don ka pung ha kaba ka Syiem Latympang ka ju leit ban sum barabor bad ban ialeit sha ka pynthor Latuba ha kaba don ki masi lur bad ka lyngkor ba la kylla maw jong u Miat Rynsut Pala, tangba mynta ki la pait la pra Nga ai khublei ruh ia i Kmie u Bah Q. Rabon bad ia kiba ha Iing jong i, kiba la ai ja ai sha ia ngi ha ka sngi ba nga leit ban shondur ia kitei ki jaka.

Nga ai khublei ruh ia i Bah Elias Nangbah Biam, ia u Bah L.T. Sangma, ia u Bah

M. Laloo, ia u Bah T. Syiem bad ia u Bah D.B. Mirzar kiba la ia leit shitom bad nga sha shnong Wyrto bad Thangrain.

Nga ai burom kyrpang ia u Ma Mylove Laloo, uba la ialeh shitom ban iathuh bnah ia nga shaphang ka jingnguh Blei ha ka por ba ki pynieng ia u "Shrot-Skit-Pyrdi", ia ka jingnguh Blei lang shuwa ban ai ia ka jutang haba Kyntiew kurim bad ia ka "jutang ksiar ka Jutang rupa" ba u Kni na ka liang ka kynthei bad u Kni uba na ka liang u shynrang ki hap ban ai ha ka por ba kyntiew kurim.

Hadien ba la dep type ia ka manuscript jong kane ka kot, nga la ai ban pule ia ka ha u Bah G.P. Wahlang, IAS, uba long u Deputy Commissioner jong ka Jaintia Hills District ha kata ka por. U Bah Wahlang u la pyni ia ka sap batbit ban thaw jingrwai, bad lah ruh ban ong ba u long u Kaitor Khasi ka juk mynta. Une u rangbah u la pynlut por bha ha ka ban pule ia ka manuscript. Kumta u la iah ban ai buit ai bud a ia nga ban nang pynbha bad pynjanai na kane ka kot. Kumta, nga pynpaw ia ka jingsngew nguh takhraw jong nga ia u Bah G.P. Wahlang hangne. Ha kajuh ka por nga pynpaw ruh ia ka jingsngewnguh jong nga ia u Bah S.Q. Sumer uba long u nongthoh kor Khasi uba tbit bad u paralok ruh ha kajuh ka por, na ka bynta ka jingpule shitom jong u ia ka manuscript bad ia ka jingai

buit jong u ban nang pynbha ia kane ka Kot.

Ngam lah ruh ban klet ia u Bah Hores Saio, uba la long uwei na ki nonghikai batbit bha bad ia i Emika Laloo, Lecturer Sangkerdep College Shillong namar, ki la pyllut por ban pule lem ia ka manuscript bad ban ai jingmut de ban pynbha ia kane ka Kot.

Nga ai Khublei ruh ia i Kong E. Pale iba la iarap, ban type shitom ia ka manuscript jong kane ka Kot.

Shihajar nguh.
(S.S. Laloo)
Nongthoh.

KI KYNTIEN NA U NONGTHOH :

Ha ka por ba nga thoh ia kane ka kot, kiba iathuh ia nga, ki la lah ban iathuh ia ka kyrteng ka Syiem Latympang Shadap, U Miat Rynsut Pala, u Syiem Slieng ka hima Mukroh, ka Dhon Shadap, u Phri Pala, u Kolipshon Shadap, ka Bud Nangbah Biam, ka Semly Nongjngi bad ia ki lai ngut ki nongsyntiat bad kita ki long u Khyrdein Saio, u Khre Lamare bad u Sah Syngkurip. Katba ia ka kyrteng jong kiwei pat kiba iadon bynta ha kane ka parom, kim lah shuh ban kynmaw ia ki. Namar ba kane ka jingiathuh-khana, ka la jia la bun spah snem mynshuwa. Ia kaba ki nongiathuh ruh ki la ioh pateng na ka jingiathuh jong ki rewtymmen. Kumta ha ka jaka ban iathuh ia ka kyrteng ki iathuh da ka kam jong ki, kum ban ai nuksa ha ka jaka ban iathuh ia ka kyrteng jong ki rangbah shipai ki ong bejt ki rangbah shipai bad kiba kum kita Hynrei khlang ban pynsuk ia ki nongpule bad lada jia ban ring film vedio ne ialehkai Drama hadien habud, nga la sngewdei ban jer ne ai kyrteng lut ia baroh kito kiba don bynta ha kane ka Parom, kumne harum : —

Ia u Kni rangbah jong ka Syiem Latympang la jer ia u da u Sajar Shadap, bad ia ka kurim jong u la khot ia ka, ka Hunbih Lamare Ia ka Kur jngai jong ka Syiem Latympang bad ia u kurim jong ka la ai da ka kyrteng ka Sbuh Shadap bad u Shon Kamar. Ia u Myntri rangbah la ai da ka kyrteng u Bor Pala. Ia u myntri khynnah pat la ai da

ka kyrteng u Shemphang Bareh. Ia u bakhraw la ai kyrteng ia u u Jriam Rabon. Ia ki arngut ki rangbah shipai jong ka Syiem Latympang la ai da ka kyrteng u Mon Shadap bad u Phre Rabon Ia ki arngut ki nongkit ktien jong ka Dorbar Shangpung la jer ia ki da u Rajon Saio bad u Mut Suchiang. Ia u nongkit ktien syiem jong ka Syiem Latympang la jer kyrteng ia u, u Phrang Biam. Ia u rangbah nongpyniaid kam jong ka iing syiem la jer ia u u Phrang Bareh Ia u paralok u Kni ka Syiem Latympang la jer ia u u Nishon Dhar. Ia ka kmie u Miat Rynsut la jer ia ka ka Miriam Pala Ia ka tymmen ba tam ia i khyllung ha ka ka por ba shah pom pyniap ki Marai la jer ia ka ka Hat Suchiang Ia ita i khyllung pat la jer ia i ka Miblap, bad ia u ksiew ka Hat Suchiang pat la jer ia u u Riang Suchiang. Ia ka kynthei ba la ai jingmut ha ka por ba ialang na ka bynta ban pyrkhat shaphang ka jingkhawai shongkurim jong ka Syiem Latymparg la jer ia ka ka Lasubon Iakai Ia u rangbah shakri jong ka Syiem Latympang la jer ia u u Jahin Kso Ia ka shakri ba ieit bad ba shaniah eh ka Syiem Latympang, la jer ia ka ka Phulbina Kso. Ia kiwei pat ki shakri ka Syiem la jer ia ki, ka Phiar Surong, ka Phuh Khlem bad u Skhem Surong. Ia kine ki kyrteng la jer ia ki da ka jingmutdur jong u nongthoh. Kumta ladei jia ba con kiba iadei kyrteng bad kine kiba la jer hangne, la kyrpad ia ki ba kin sngewbha ban nym sngew ei ei namar, ym shym dei ba la leh khnang.

Ha kajuh ka por lyngba kane ka jingthoh, nga kwah ban kyntu ia ki khun ki ksiew u hynniew trep u hynniew skum, ban ialeh ban tih ia ka "Shrah-Bah" ba don ha kylleng ki trep ki skum jong kane ka ri baieit jong ngi Kiba iathuh shaphang ka culture bad ia ka history jong ka jait bynriew jong ngi, katba ki riewtymmen kiba don ha kylleng sawdong ka Bri u Hynniew Trep ki nang im bad ki dang lah ban iathuh ia ngi shaphang ki Puriskam ki Puriskam, ki Farom ki Khanatang bad ki jingjia kiba naduh kiba la jia hyndai hynthai, kulong kumah Hynrei ynda la khyllait ka khmat jong ki na kane ka pyrthei te, kan long kaba eh katta katta bı ngin pyrshang ban lum thup ia kiei kiei kiba la jia ha ka mynnor bad ha ki spah snem ba la leit noh. Kumta ieng ko Rang samla Ko Thei samla ban lum thup ia ka spah bah ba ki Longshuwa Manshuwa ki la ai pateng ha ngi ki Longd'en. Khnang ba ki khun ki ksiew ha ka pateng ban sa wan ruh kin lah ban tip bad ioh jingmyntoi lem na kiei kiei kiba ngi la lum thup ha ka thoh ka tar.

Khublei shibun.
(S.S. Laloo)
Nongthoh.

KI SKÈR BAD KI JINGKDÈW SLA :

"IA KA HOK LONGTRAI LA TYNGKAI"

KA SYIEM LATYMPANG SHADAP KA HIMA MANAR BAD U MIAT RYNSUT PALA

KA THMA HAPDENG KI MANAR BAD KI SHANGPUNG

Ha ka por hyndai hynthai, kata hashuwa ba ka ri Jaintia kan ioh Syiem, ka la don kawei ka hima kaba don hajan ka shnong Shangpung, kaba lehse ka lah ruh ban long ka hima kaba rit tam namar, ia kane ka hima la pynlong ia ka tang da kawei ka shnong, kaba kyrteng ka Manar. Kumta la khot ruh ia ka, ka Hima Manar.

Kane ka hima wat la ka long kaba rit ruh, pynban ka long ka hima kaba riewspah bad ba khlain bha Ki nongshong shnong kane ka hima, ki long ki briew kiba khlain bad ba tbit bha ban siat khnam, ban kawang sum bad ban ia talain wait. Ki pynthor ki bhin jong kane ka hima ki long kiba heh, ba iar, ba seisoh bad ki ioh um ruh baroh shi snem lynter Kumta ki Shangpung ki la ikwah bad thrang dik dik ban ioh ia kine ki hali ki hator ba seisoh jong ki nong Marrar. Te khnang ban ioh dakhol ia ki ki leit hiar thma ia ka hima Manar. Ha kata ka por ia ka hima Manar la synshar ia ka da ka Syiem Latympang Shadap Kane ka thma ka la neh bun bun snem Ki Shangpung ki la pyrshang bunsien bun wat ban jop ia ka hima Manar, hynrei kim lah satia, ba kim ioh lad ban rung da ka kynhun shapoh ka shnong Manar namar, ba ka shnong Manar ka don halor uwei u lum, ia uba la ker kut

ia u na baroh sawdong da ka synrang kaba jylliew bha bad ban rung shapoh jong kane ka shnong ruh, don tang kawei ka lynti khim barit bad ha ka khyrdop ban rung shapoh shnong, ki nong Manar ki tei da ka kut kaba khlain bad ba skhem bha. Nalorkata, ki pynap ha kane ka kut miet bad sngi da ki shipai kiba khlain bad ba tbit bha ban ialeh thma. Kumta man ba ki shipai Shangpung ki pyrshang ban rung jubor shapoh ka shnong Manar, ki shah pyniap lut, ynda poi ha kane ka kut. Te ynda ki Shangpung ki la poi ha ka kut lad ban leit dakhol ia ka hima Manar, ki la pyndonkam da kawei ka buit da kaba khot kyrkieh noh ia ka jingialang paitbah ban ia pyrkhat ban wad ia ki lad ki lynti kumno yn leh khnang ban dup jop ia ki Manar. Ha ka jingialang don bun kiba ai jingmut ban leh da kumne ban leh da kumtai, khnang ban dup jop ia ki Manar. Hynrei, ha kaba kut ki ia rai da kawei ka jingmut, ba kin leit pan map ban iasuk thma noh bad ki nong Manar. Kumta ha kata hi ka Durbar ki jied ia u Rajon Saio bad u Mut Suchiang ban leit ia kren iasuk bad ki Manar.

Ynda poi ha ka kut ban rung sha ka shnong Manar, kine ki rangbah haba ki la ia kynduh ia ki shipai Manar ki ba ap pahara ki da ong, "La phah ia ngi da ka Durbar shnong, ban pan map bad iasuk noh bad phi." Hangta ki shipai Manar ki talasi ia ki bad haba ki lap ba ym don waitlam ne

kano kano ka tiar ialeh, ki leit ialam ia ki sha ka iing syiem Haba la pyntip ia ka Syiem shaphang ka jingwan jong ki, ka Syiem Latympang ruh nar mar ka phah khet ia baroh ki Myntri bad ki Bakhraw Batri jong ka. Haba ki la ia poi lut ha ka kamra bishar ba heh jong ka Syiem, ka Syiem Latympang kaba shong halor ka khet, ia kala la apna baroh arliang ka khet, da u Mon Shadap bad u Thre Rabon kiba long ki rangbah shipai, kiba la kieng atiar bha bad kiba bat ha ka kti kamōn jong ki mar uwei uwei u sum, ka ong, "Tongin iasngap bad ia pynshah shkor bha ia kaei ba kine ki nongkit ktien jong ka durbar Shangpung ki don ban iathuh, khnang ba ynda ki la dep iathuh ba ngin dup lah ban ai ia ka rai jong ngi ha ki".

Mar ia dep kren ka Syiem. u Rajon Saio u ieng bad nguh ka khlieh (ban pyni ba u burōm ia ka Syiem) bad u ong, "Syiem kynrad, ki Myntri bad ki Bakhraw Batri ka hima Manar, ngi wan ban iathuh ia phi kumba la bthah ia ngi da ka durbar shnong, ba ngi kum ka shnong Shangpung ngi wan ban pan map na phi, namar, ba ngi la hiar thma ia phi. Ha kajuh ka por ngi kwah ruh ban iasuk thma noh bad phi. Namar ha kine ki snem ba la neh kane ka thma, ka la mih sa tang ka jingiaum snam, ka jingmynsaw, ka jingiap, ka jingduk ka jingkyrduh bad ka jingshitom ka jingjynjar uba bun uba lang. Kumta lada phi iahap jingmut lang bad ngi, naduh mynta bad shakhmat ki sngi, ngin ia long paralok

noh bad ngin ia shong suk ia shong sain kum ki para marjan ba bha".

Mar kumta hi ka Syiem Latympang ka ieng bad ka ong," Nga kum ka Syiem ka Kmie ba don tang kawei ka jingmut ba shisur, ban peit ia ka jingshong suk shong sain bad ia ka jingbha jingmyntoi jong ki khun ki hajar jong nga baroh, nga sngew ba lada ki myntri bad ki bakhraw batri jong nga kin ia monjur lang, ngi dei ban pdiang ia kane ka jingtyrwa iasuk ki Shangpung bad ngin map ruh ia ka jingpalat jong ki, ne phi ia sngew kumno?". Hangta baroh ki iasrgap jar shi por Hadien u ieng u Bor Ka'a u Ka long u myntri rangbah bad u ong, "Nga ruh nga iahap jingmut bad ka jingsngew jong i Syiem Kynrad". Nangta baroh ki myntri bad ki bakhraw batri ki pynpaw ia ka jingmonjur lang jong ki namar, ki ruh ki tip bha ia ki jingeh jingshitom bad inglanot ba ki la iakynduh bad mad ha kane ka thma

Hadien ba ki arlang mamla ki la ia beit ban iasuk, ka Syiem ka hukum ban ai jingbam ia baroh kiba don hangta, bad ynda ki la dep bam, u Mut Suchiang u ong, "Syiem Kynrad, khublei shibun ia ka jingsbun jong phi, kumjuh ruh ia ka jingkhraw ka jingnyrkhat jong phi lem bad ki myntri, ki bakhraw batri jong phi, khnang ban nangpynskhem ia kane ka jingiasuk jong ngi ngin rah da ki blang ba lieh tlem bad da kine ki blang ngin pynlong ia ka jingknia iasuk jong ngi, bad hadien jong ka jingknia pat ngin pynlong ia

ka jingtam khawai lang, hapdeng ki paitbah jong phi bad jong ngi, shynrang bad kynthei lem bad ki khynnah ki khyllung de Ha kata ka sngi baroh ar shnong ngin iakhang shnong bad ialeit sha ka jaka ba ngin pynlong ia ka jingknia iasuk. Ia ka sngi bad ka jaka ban pynlong ia ka jingknia iasuk ruh, ngin sa ai jingtip pat ia phi hadien". Ka Syiem Latympang, ki myntri lem bad ki bakhraw batri baroh ki pdiang hun ia ka jingtyrwa jong ki rangbah Shangpung. Nangta ki ia ai khublei kylliang bad ki sa leit on ia ki rangbah Shangpung haduh ban da poi ha ka kut ban rung shapoh shnong Manar.

Hapoh kane ka por shuwa ba kin pynlong ia ka jingknia iasuk, ki Shangpung ki phah ban leit syntiat ia ka shnong Manar da u Khyrdein Saio, U Khre Lamare bad u Sah Syngkhrip. Kine baroh laingut ki leit sha shnong Manar bad pan ban trei ia ka kam shakri ha ka iing syiem, ka Syiem ruh namar ba la lah iasuk bad ki Shangpung, kumta kam don jingtharai sniew ei ei ia ki bad ka la shah ia ki ba kin shong shakri bad ka. Ha ka step kaba bud ki la khie dang step bad u Jahin Kso uba long u rangbah shakri ka Syiem, ula phah ia ki ban pynkhuid ia ka kper bad ynda ki la dep pynkhuid kin shna pat ia ka Yingkhoi (shyngoid) sniang namar, ka shyngoid rim ka la jan sniew. Kine ki rangbah ki trei smat bha, bad tang hadien lai kynta ei ei ki la dep pynkhuid phar ia ka kper bad ki leit iathuh ia u rangbah shakri, ba ki la dep pynkhuid la ka kper kumba ula bthah ia ki. U la sngew

lyngngoh ia ka jingkloi jong ki, kumta u leit peit ia ka kper bad u shem ba ka jingtrei jong ki ka long kaba janai, kumta u phah noh ia ki ban bam ja shuwa. Ynda ki la dep bam, u rangbah shakri u ai ha ki artylli ki wait lyngngun bad uwei u sdie ban leit pom dieng bad shna shyngoid sha khlaw. Ynda ki la poi ha khlaw ki pom ia ki dieng bad ki jyrmi, bad da kine ki thaw ia ka jingkieng Nangta ki buh rieh ia kata ka jingkieng ha khlieh ka synrang ba phai sha ka lynti ban leit sha ka shnong Shangpung Ki thaw ruh ia ka shyngoid bad rah ia ka sha iing syiem, ki rah ruh ia ki dieng mar shi kit. U Jahin Kso ynda u iohi ia kita ki dieng u kylli, 'Phin leh aiu ia kine ?'".

"Da kine ngin shna pynbha ia ka nangla (jingker) jong ka sem sniang" kumta u Jahin Kso u iathuh ha ka Syiem, ba kita ki shakri ki long ki briew kiba minot ban trei bad ka jingtrei jong ki ruh ka long kaba janai bha. Ka Syiem ruh ka pynpaw ia ka jingkmen jong ka ban ioh ia ki shakri kiba bha Kumta ki la ioh ia ka jingshaniah shuh shuh jong u rangbah shakri Ha ka sngi kaba bud dang step ki pynbha ia ka nangla bad ynda ladep ki puh pat ia ka kper ba ki la dep pynkhuid. Ha ka por nohphai sngi kumba lai baje eiei ki la dep ban puh ia ka kper bad kumta ki leit iathuh ia u rangbah shakri, khnang ba un ai kam pat da kawei. "Phi la pyndep ia ka kam kaba dei na ka bynta ar sngi", la ong u rangbah shakri. Mynta phi lah ban leit kai shipor bad sa wan phai shuwa ban kem-iongrein".

"Khublei shibun, ngin leh kumba phi ong", ki la jubap.

"Phewse ! Ha ka jaka ban leitkai kine ki lai ngut ki nong Shangpung, ki leit syntiat ia ka shnong Manar. Ki leit jar la ki lynti bad ki da peit bniah bha ia ka jinglong jong ka shong ka thaw, bad shuwa ban kem iongrein baroh lai ngut ki la poi sha ka jaka ba ki sah, kumba la bthah u rangbah shakri ia ki. Kumne ki trei ki beng man ka sngi, ynda ki la sngewthuh ba ki la ioh lut ia ka jingthmu ba ki kwah. Ha kawei ka miet ki la hiar da kata ka jingkieng ba ki la buhrieh bad leit sha Shangpung, ban ai khubor ba kin ia buh sngi noh bad pyndep ia kata ka jingknia iasuk ha ka sng Pyngkat, kata ha ka sngi Pamtiah. Mar iadep ai khubor ki leit phai biang sha Manar. Ha ka sngi kaba bud u Rajon Saio bad u Mut Suchiang ki leit sha Manar. Ynda poi ha ka kut shuwa ban iung shashnong Manar, la talasi biang ia ki kumba mynshuwa. Narta ki sa leit ialam ia ki sha iing syiem, bad la pyntip ruh ia ka jingwan jong ki ha ka Syiem. Ka Syiem ruh mar mar ka la phah khot ia ki myntri bad kiba khraw batri ban wan sha Iing syiem. Haba ki la poi lut baroh, ki leit rung ha ka kamra bishai ka syiem. Ka Syiem Latympang ruh ka rung lang bad la synran ia ka da U Mon Shadap bad u Phre Kabon kiba long ki rangbah shipai bad ynda poi ha ka khet, ka Syiem ka shong halor jong ka bad ki rangbah shipai ki ieng pahara kumba.

mynshuwa. Hangta ka Syiem ka la kylli, "Kumno phi ia shait ia koit bha?".

"Hooid", la jubab lang u Rajon Saio bad u Mut Suchiang.

"Phi pat kumno Syiem Kynrad?", la kylli u Mut Suchiang.

"Nga khlain bha mynta", la jubab ka Syiem.

"Syiem Kynrad ngi wan ban iathuh ia phi, ia ki myntri bad ia kiba khraw batri ba ngi la rai ban pynlong ia ka jingknia iasuk thma bad phi, ha kane ka sngi Pyngkat ka ban wan. Kumba la iakren mynshuwa, ia ki blang ba ngin knia ngin waniah ma ngi, bad hadien ka jingknia ngin ia bam khawai lang. Kumta phi baroh shi shnong leni bad ngi ruh baroh shi shnong, ngin ia kynduh lang ha katei ka sngi, ha kathie ka madan ba don haiud ka Umpyai lada phi ia mynjur lang", la ong u Rajon Saio.

"Nga sngew ka jaka bad ka sngi ba phi la buh ka biang bha, ne kumno phi ia ong ?", la jubab ka Syiem, da kaba phai artat sha ki myntri bad ki bakhraw batri jong ka. Ki myntri bad bakhraw batri ruh baroh ki pynpaw ia ka jingia monjur lang jong ki. Mar kumta hi ka Syiem ka pynriew ia ka shakuriaw bad rung ka Priar Surong bad ka Phuh khlem (kiba long ki shakri ka Syiem) bad ka

Syiem ka hukum ia ki ban ai jingbam ia baroh kiba don hangta. Mar iadep bam ki iakren ai khublei kylliang bad ki ia leit on biang ia ki rangbah Shangpung, haduh ban poi ha ka kut ban rung shapoh ka shnong Manar, kum ba ki la leh mynshuwa.

Ka madan ha kaba kin pynlong ia ka jingknia iasuk ka long kaba dap da u shyiap um namar ka don harud jong ka wah. Ha ka miet Muchai (Shyllong) ki rangbah Shangpung ki rah ia ki waitlam arliang syrti bad ia ki sum bad leit buh rieh ia ki hapoh uta uta u shyiap uba don ha kata ka madan, ba kin sa pynlong ia ka jingknia iasuk. Ia kane ka madan la bun snem bha mynta ba ki briew ki la dep shna lyngkha ia ka.

Ha ka sngi Pyngkat ki Manar ki ia mih ban leit sha kata ka jaka ban knia iasuk baroh shi shnong, kumba ki la ia kut. Ki ap kumba ar kynta ei ei haduh ban da poi ki Shangpung. Ha kane ka por ki ialeh kmen ki ialeh sngewbha bad ki riam ki beit ruh da ki jain bha jain miat bad da ki khor ki khriam, thik kum haba leit bam khana. Bad kim i don jingkhuslai ne jingpyrwa ei ei ruh em.

Ki Shangpung ki kham slem ban wan namar, ki hap ban pynriam blang ia ki khynnah kiba la don shiphew snem ei ei, kiba dei na ka jait Sungoh, Suchiang Madan bad Jengbon. Ki pynriam ia ki kumne, la ka met ki tap

da ka jain balieh sada, ia ki kjat ki kti ki spain ia ki da ki jain lieh hi, ia ka khlieh ruh ki spain ia ka da ka jain kaba lieh, tang ha ka jaka ba don ki khmat ki pynpei thliew khnang ban dup lah ban iohi. Ki pyndait da ka jain lieh bin tam kum ka shyntur blang, ha ka jaka ki shkor ruh ki pyndait da ka jain lieh ba la shna ban long thik kum ka shkor blang. Ha ka jaka u tdong ruh ki pyndait da ka jain lieh ba lyngkot bad ba la shna khnang ban long thik kum u tdong blang. Haba la pynriam ia ki kumne, haba peit na jngai i thik kum ki blang hi. Ia kine ki blang la shu pynriam ki ioh ia ki da ki rimet na ryndang bad la ring ia ki da ki rangbah. Ki paitbah bi bun ki ia iaid sniaph ang, katba ia ki blang pat la ring ia ki nadien u paitbah. Ynda poi ha khlieh uwei u lum ki ia ong, 'To ngin ia shongthait hangne shipor". Ia kane ka jaka ba ki shongthait ki Shangpung, lah ban iohi ia ka kyndiang na ka madan ba don ki rong Mynar bad kumjuh ruh na la shnong Mynar hi. Ki Mynar ynda ki la iohi ia ki Shangpung lem bad ia kita ki blang ba lieh tiem ki ong, "Da shisha ki Shangpung ki thmu lok ban iasuk bad ngi ha kane ka kynti". Hadien katto katne por ki Shangpung ki hiar arsut uta u lum bad leit sha kata ka madan. Ynda poi harud ka Wah Umpyrt, shuwa ba kin klan sha shiliang kata ka wah, ki rangbah Shangpung ki ong, "Ieh shuwa ia ki blang hangne; ki mat ia ban phlang shuwa". Namar ki sheptieng ba lada

ki ialam ia ki blang baduh ka madan kloi, kaba don sha shiliang wah ki Manar kin sa iohi ba kita ki blang kim dei ki blang ba shisha. Kumta kin tip ia ka jingthmu ba sniew jong ki.

Ha kata ka madan ia ka Syiem Latympang lem bad katto katne ki nongsynran jong ka, la thaw da ka kynja rynsan ba kin shong kham pajih na ki paitbah. Haba ki Shangpung bad ki Marnar ki ia kynduh markhmat ha kata ka madan, ki rangbah Manar ki ong, "To ngin ia sdang noh ia ka kam, khnang ban dup lah ban pyndep ia ka kam kham kloi, bad ba ngin dup lah ban iapoi iing dang shai dang bar"

"To ngin ia ap sa shiphang namar mynta dang ieng bha ka sngi te ka shit than, ieh kan kham noh khyndiat ba ngin sa ia sdang ia ka kam ba ngi la ia thmu lang ban pyndep", la phai ktien ki rangbah Shangpung. Hamar kata ka por ki laingut ki nongsyntiat na Shangpung, u Khyrdein Saio, u Khre Lamare bad u Sah Synglahrip ki sdang ban wiang ding ia ki iing ki sem jong ki nong Manar, kiba ha kata ka por ki dang long baroh tang da ki iing phlang suda. Haba la sdang ka tdem ban kjew, ki Manar ki ong, "Ka tdem aiu katei kaba mih napoh ka shnong jong ngi".

"Shish phi, phi shu ia kren bieit, katei te dei ka tdem kaba mih na jingthang niut thang nier ki khynnah naduh mynhynnin myn-

mleit, bad mynta namar ba don lyer kumta ka tdem ruh ka kham jur kein", la phai ktien ki Shangpung. Hangta ki iasdang ban iatai nia, shaphang ka daw jongka jingmih kata ka tdem. Hynrei, tang hadien katto katne por la saw ka suinbneng na ka jingklang bad pluh ka ding kaba la ishyrkhei ban peit, bad ka la bam duh ia ki Iing ki sem bad ia kiei kiei kiba don hapoh jong ki. Dei ruh ha kane ka por ba ki nong Manar ki la ia kulmai thlim, ki Shangpung pat ki shim ia kane ka kabu ban sei ia ki waitlam arliang syrti bad ia ki sum jong ki, na ka jaka ba ki la buh rich ia ki hapoh uta u shyiap. Nangta ki dung bad pom pyniap naphang ia ki nong Manar. Ki pyniap ia ki tymmen ki kro, ia ki samla ki samhoi, ia ki rangbah ki san, ia ki shynrang ia ki kynthei, ia ki khynnah bad ki khyllung de, khlem don ka jingisynei iano iano ruh em. Ka Syiem ka tang shu iohi ia ka jingshah pyniap kput ba itriem jong ki briew jong ka, kumta kloi lan ka ialeh ban lum ia ki briew jong ka, katba lah bad iaphet iap shapoh khlaw. Ki Shangpung ki ialeh ban pyniap shuwa ia ki rangbah namar, ki sngew ba iarat ka Syiem kynthei kan her shaei kein, ban lait im na ka kti jong ki. Na kane ka jingshah pom pyniap jong ki nong Manar, ka mih ka jingphlei bad ka jinglyngkien jong ka snam kaba la ishyrkhei rem ban peit.

Ha ka por ba ka Syiem Latympang ka phet iap, ka jingpom bad jingpyniap ia ki Nong Manar ruh, ka dang iaid shaid shaid.

Ha kata ka por don kawei ka briew kaba bat ia la i khun khyllung kynthei, ka shah pom bad bret ia ita i khyllung harud nur. Kawei ka nong Shangpung kaba kyrteng ka Hat Suchiang ka la iohi ia kata ka jingjia, kumta ka la shim ia ita i khyllung bad buhrieh ia i hapoh ka jain sem jong ka bad ka rah ia i sha la Iing. Ynda poi ha Iing ka buhrieh ia i hapoh "Tyllu kba" (kata hapoh thiar kba). Ynda ki briew ki iohi ba ka rah ja ha ka maloi ki kylli, "Phin ai ja ia ei kumne ?".

"Ba dang ioh khun ka miaw, kumta ngan ai ja ia ki miaw kein", la jubab ka Hat.

Namar kam nud ban iathuh ia ka jingshisha, ba ka sheptieng ioh kin pyniap ia ita i khyllung bapli ruh. Hadien ka jer kyrteng ia ka ka Mihlap, ynda kane ka khynnah ka la dap khadhynniew snem, ka Hat ka la pynshongkha ia ka bad u Riang Suchiang, uba dei u ksiew jong ka hi. Haba ka Hat ka iathuh ia ka Mihlap ba kan pynshongkurim ia ka bad u Riang Suchiang uba long u ksiew jong ka, ka Mihlap ka ong, "Wa ! Mei kumno kumta phin pynshongkurim ia nga bad uba ha Iing ha sem, uba na ka juh ka jait ka kynja, kane te Mei ka dei ka kam shongsang".

"Em, phi khun kam dei kumta, phi phim dei ka khun trai jong nga bad phi dei na ka jait Shadap, nga la tam ia phi ha ka por ba i mei jong phi bad kiba bun ki nong

Manar ki la shah pyniap ha ki Shangpung. Kumta ym don kano kano ka daw ban khang lad ia phi ban iapoikha iapoiman bad u ksiew jong nga. Baroh shi katta ngam nud ban iathuh ia ka jingshisha namar, nga sheptieng ba ioh ia phi ruh kin pyniap. Hynrei mynta ba la slem ka por bad ba ym don shuh ka ka jingialeh thma bad ki Manar te nga iathuh ia phi ia ka jingshisha", la phai ktien ka Hat Suchiang.

"Mei Kynrad phi ba ri, phi ba sumar bad phi ba la pynheh pynsan ia nga, la kum ia la ka khun trai jong phi hi, te da ka mon sngewbha kein mei kynrad, nga pdiang hun ban shongkurim bad u briew uba phi la jied ia nga'", la jubab ka Mihlap.

Dei na kane ka khynnah ba sa roi biang ka jait Shadap. Ia kito kiba ioh ban phet iap lem bad ka Syiem Latympang la khot ia ki Shadap Manar. Katba ia kito kiba lait im hynrei kiba sah shadien, khlem da ioh ban leit ryngkat bad ka Syiem la khot ia ki ki Shadap Passah.

Ki Shangpung haba ki la jop ia ki Manar, ki ai khusnam ia kito ki lai ngut ki nongsyntiat jong ki. Ia u Sah Synkhrip ki shah ia ki kur ki jait jong ba kin ting kur ia lade da ka jait Mynso khnang ba dup bit ban trei ia ka kam Dolloi. Ki shah ruh ia u ban thaw pynsah nam ia ki jingkieng ha

Rangnah. Ia kane ka jingkieng la thaw da kaba teh da ki rimet. Ia U Khre Lamare ki ai ia u ban bat ia ka niam ka rukom, ka ba ia dei bad ka rep ka riang. Kata katba um pat dep ban knia, ym bit ban thung ban tep ia u riewhadem, u phrisbin, u krai, u kba bad i kiwei kiwei ki jait jingthung. Ia u khydein Saio pat ki "Le Myndo" ka lyngkha, ia ka ba ki la ioh ia knieh na ki nong Manar (Le Myndo ka lyngkha, ka mut ka lyngkha ka la la heh bha, ha kaba ki trai lyngkha ki hap ban shna lai tylli ki Myndo (trep) ki ba jngai kawei na kawei pat khnang ban suk ban rep ban riang).

LEIT SENG HIMA THYMMAI KA SYIEM

Ka Syiem Latympang lem bad kiba lait im ryngkat bad ka, ki iaid napoh napoh khlaw bad ynda poi halor uwei u lum ka sei artylli ki nam pliang bad ia uwei u khnam ba lai dong (uta iasyriem ia ka dur u Wa ba laidong, tangba une u khnam u long uba heh, uba jrong bad uba nep bha har har). Hamar kane ka por wan poi u Long Shadap bad u iathuh, "Syiem Kynrad, katba nga dang rieh ban lait im hapoh sanium na ka kti ki Shangpung, nga iohsngew ba ki Shangpung ki iakren, ki ong ba ngi ki Manar ngi long kiba shida bad ba beit, kumta ngi la shah shet ha ki Ki khlem wan rah ia ki blang ban knia, hynrei ki shu pynriam blang da ki khynnah ba hapoh shiphew snem kiba na ka

jait Sungoh, Suchiang Madan bad Iongbon. Dei na kata ka daw ba ki ieh ia ki blang sha shilliang wah, khlem pynpoi ia ki haduh ka madan knia. Namar ba ki sheptieng ioh ngin iohi ia ka jingthmu basniew jong ki ha shuwa ba kan pluh ka shnong jong ngi, bad kumta ngin lait na ka jingkulmar thlim, bad kin ym ioh ban pyndep ia ka jingthmu ba pohjait jong ki".

"Khublei shibun ia ka jingiathuh jong phi, wat lada phim iohsngew ia ka jingiakren jong ki ruh, ia ka jingshet shukor bad ia ka jingarsap arphong jong ki, ym don shuh ba lah ban len haba ki la nud ban pynkhein ia ki kyntien hok kyntien sot, ba ngi la ia khlei ban pynlong ia ka jingknia iasuk. Phewse! Ki pynlong langknia pynban da ki khun ki hajar jong nga, kiba khlem ki atiar ban iada ialade, khlem don shuh ka rain ka rem", la phai ktien ka Syiem.

Shuwa ba kan siat ia u nampliang ba nyngkong ka tim ka tla ia ki Shangpung kumne, "Ha ka shnong jong phi kan mih ka jingpyniap brew, ka jingialeh makynti bad ka jingshet kylla. Kan ym don ruh ka jingshong suk shong sain, man ka por kan don ka jngiashrut, ka jingiashoh ia dat bad ka jingkulmar suda, bad ka shnong jong phi kan ym roi", kumba dei ban roi. Mar iadep tim, ka siat ia uta u nampliang uba nyngkong bad u hap halor u lum Mupdang hajan ka jaka ba ki khot

"Pdein Kdohkule". Hangne haduh mynta, hajan ka jaka ba hap uta u khnam don kawei ka khlaw rit, ha kaba ym bit ban rep ban riang namar, ki khein sang ia ka. Nangta ka Syiem bad kiba tud ia ka, ki leit haduh ka jaka ba hap u khnam uba nyngkong.

Ynda poi ha kata ka jaka ka sei sa ia u nampliang uba ar, bad shuwa ba kan siat ia u ka tim pat kumne, "Phi ki jait Sungoh, ki jait Suchiang Madan bad ki jait Iongbon, kumba phi la shet shukor bad nud ban riam ha ka dur ki blang ba lieh tlem, te kumta yn mih ha ka jait ka kynja jong phi man la ka pateng briew, u briew u ban lieh blaid blaid baroh shi rynieng bad u shniuh ruh un lieh hi, ki khmat ruh kin rit bad un shitom ban peit pyrshah ia ka sngi bad ki rud jong ki khmat jong u ruh kin long ha ka rong blad, Nyngkong yn mih kum une u briew ha ka jait Sungoh. ynda la iap uba na ka jai Sungoh yn mih pat ha uba na ka jait Suchiang Madan bad ynda khlad une pat, yn mih ha ka jait Iongbon Kane ka jingmih kan iai bteng kat kum ka pali na kawei ka pateng briew sha kawei pat". Kane ka jingpang lieh blaid blaid ka sniel doh bad u shniuh lem bad ka jingrit ki khmat bad ba shitom ban peit ia ka jingshai ka sngi bad ba long rong blad narud ki irmat, ka long thik kum ka jingpang ba ki khot ha ka ktien phareng "Albino". Mar ia dep tim, ka siat ia u nampliang u ba ar bad u hap halor u Lum Tiniang, uba don mihngi na ka shnong Raliang. Nangta ki leit biang haduh ban da poi haduh u lum Tiniang.

Ynda poi halor u lum Tiniang, ka Syiem Latympang ka sei ia u khnam ba lai dong bad shuwa ban siat ia u ka ong kumne. "Me u khnam men ialam lynti ia nga mynta, nga kaba la shah leh bein, nga la hap ban iehnoh ia la ka ri ka muluk, ki khun ki hajar kiba bun ruh ki la shah pyniap ha ka kti ki nongshun. Kumta, me u khnam men ialam lynti, khnang ba ngan dup lah ban seng pat ia la ka hima ka sima. Mynta ngan siat ia me bad kat shaba me hap la ha u lum, u dieng ne u maw, ha kata ka jaka ba men hap kan kad lai liang, bad hangta ngan seng ia la ka d wan bl i bad ia ka hima ruh shajan shata". Mar ia dep ong ia kine ki kyntien ka tan katba ka lah ka iai ia ka 'tichbah bad ka a pyllait ia u khnam bad u ksong ka ryntieh u da sawa jur piaw na ka jingjur palat ka jingtan ia u Uta u khnam u dei ha uwei u mawlong uba heh bha bad kumta u kad lai liang wak. Une u mawlong u don ha ka jaka ba ki khot, "Lum Letno".

Na lum Tiniang haduh lum Letno ka jngai kumba khadhynriew mer ei ei, hynrei lada lah ban her beit siak kumba her ka sim ha suin, kan jngai tang kumba saw mer eiei. Ha ka por ba ka Syiem Latympang ka siat ia uta u khnam ruh, ka lyer ka jur bha te kumta ka lah ruh ban long, ba da ka jingiarap ka lyer bad ka jingjaid beit uta u khnam kumta u sa hap haduh lum Letno.

Ka Syiem Latympang lem bad ki pait jong ka, ynda ki poi ha lum Letno, ki iohi

ia uta u mawlong ba la kad lai liang na ka jingsiat jong ka da u khnam ba lai dong, uba long ruh u khnam ba lai bad ba khad-duh ba ka la siat. Kumta ka ong, "Ka Duwan blei jong nga kan long hangne bad ngan seng ruh ia la ka hima mynta".

Ka Syiem Latympang Shadap hadien ba ka la seng ia ka hima jong ka, ha ka Elaka Shilliang Myntang, ka la long biang ka Syiem kaba riewspah Ka don bun ki jaka ki puta, ki lali ki hator, ki khlaw ki btap, ki jingri ki jingdup bad ka ksiar ka rupa Ka la tei ruh ia kawei ka iing dulan paki kaba ar mala halor u lum Latuba Ia kane ka iing la ker ia ka baroh sawdong da ka kut kaba khlain bad ba skhem bha La pynap pahara ruh ia ka da ki shipai kiba khlain bad ba tbit bha ban iakeh thma. Ka don ruh bun ngut ki shakri ki shakor Mynta uba ioh pateng ia ka spah ia ka phew jong ka dei u Kolipshon Shadap, uba na ka shnong Wyrto. U dei u khun marwei jong i Meirad Dhon Shadap Khlieh-riat (la sin ia ka ka Shadap Khliehriat namar ka shong halor uwei u lum) U Kpa jong u pat u dei u Farad Thri Pala ia ula ki ju sin ruh u Phri Sen Haduh mynta ka kmie u Kolipshon Shadap ka dang bat ia ki Pyn-thor nongtymmen ba ka ioh pateng na ka Syiem Latympang Shadap, kiba heh haduh katta katta bad a khot ia kita ki pynthor, 'Ka pynthor Khadhynniaw wah Khadhynniaw Myndo". Namar kine ki pynthor ki don kawad khadhynniew tylli ka wah bad la shna ruh

khadhynniew tylli ki Myndo (trep) khnang ban suk ban rep ia ki la ki tiar niam kum ia ki ksing niam, ki pliang rnong niam, ka saloi blai, u sum, ka stieh bad kiba kum kita ki jait tiar Ia bat ia ki haduh mynta da i Meirad Dhon Shadap. Ia ka That (jain) shynrain kat a ki pyndonkam ha ka por knia, ia kane ruh la bat hi ma ka.

Mynshuwa man ka snem ha u bnai Wisu (Lber, March), ki iu leh niam leh rukom na ka bynta ka Syiem Latympang. Ki pynlong ruh ia ka jingknia ha ka duwan ba don ha lum Letro Hadien ba ki la dep leh Niam ki pynlong sa ia ka Testich Nengta ki pynlong ruh ia ka slad shyniang ka shad kynthei ha ka madan Myngkoi Ka jingshad hi ka lon h kata ka rukom ba ki nongshad ki dei ban don khap shynrang khap kynthei Ki shyniang ki riam kumne :- Ki spong ia ka khlieh da ki jain spong ba bha Halor ka met ki phong da ka sopti lieh bad ka putoi, na syngkai sharum pat ki boh da ka jain boh talieh Ki deng ruh ia ki kpieng ksiar bad ka shanam bad tyndong tympew ba da ka rupa Ki kynthei pat ki riam ki beit da ki jain tynrai kum ki jain muka ryndia, ki dhara, ki khyrwang bad ki thohsaru Ki deng ruh ia ki kpieng ksiar, ki kynjri ksiar, ki shah ryndang ksiar re rupa ki sohshkor ksiar, ki sahti ksiar bad ki khadu ksiar Ka jingshad ka long kaba iaid suki ini bad suki suki ka kylla stet, kat kum ba iaid ka jingtem ba tem ki dhulia ia ka ksing, ba lakhu-da-dak (shakudiah), ka jingput sharati

bad ka Laho (phawar). Ha ka por shad ki kynthei ki ju kynset ia u kwaidong hapoh ka jainspong jong ki rangbah. Ki nongshad kynthei baroh ki dei ban long kiba dang sotti bad ki dei ruh ban shad pyndep laisien laiwat hapoh ka lai snem. Hynrei, lada jia ba don ki nongshad kynthei kiba ioh tnga haba kim pat pyndep ban shad laisien laiwat hapoh ki lai snem, kum kita ki hap ban ia pyllait tnga ha ka por ba pynlong ia ka jingshad, tad haduh ba kin da dep pyndep ia ka jingshad ba lai sien bad ba khadduh jong ki.

Ia ka jingshad bad ia ka jingleh niam la pynlong khadduh ia ka ha ka snem 1952 Mynta la 36 snem kim lah shuh ban pynlong ia ki namar, ba jur than ka jinglut jingsep ha ka ban pyndep ia ka jingleh niam leh rukom bad ia ka jingshad.

Dei ha kawei ka sngi, ha ka por ut kba, ha u bnai Risaw (October), hadien ba ka Syiem Latympang Shadap ka la dep seng ia la ka hima ba thymmai jong ka, bad dei ruh ha ka por ba ki shakri bad ki nongrep jong ka, ki dad kit kba ha ki khoh hoh na ka pynthor ba ki khot "Wahkynshur", ka ba don ha shiliang jong u lum Letno, bad ynda ki poi ha ka jaka ba ki khot "Khlieh-Liar-Smer", ba ka Syiem Latympang Shadap ka ong ia u wei na ki nongrep jong ka, "Theh ia uto u kba shi khoh halor une u shylliah bad sa leit kit noh da uwei pat u kba. Hynrei lada jia ba une u kba ban une u shylliah kin kylla maw ynda phi la wad

phai, ka mut ba katba dang im ma nga, ia kane-ka Hima thymmai ba nga la dep seng, yn ym don shuh ka bor ha kane ka pyrthei ba yn dang lah ban pynkhih ia ka"'

Uta u nongrep u la leh thik kumba la bthah ka syiem ia u. Bad ka la long ka jingphylla ka-ba khraw ba ynda uta u nongrep lem bad kiwei pat ki para nongrep jong u ki la wan kit da u wei pat u kba bad ynda poi ha "Khlieh Liar-Smer", ki lap ba uta u kba lem bad u shylliah ki la kylla maw pynban. Kumta ka jingong jong ka syiem Latympang Shadap ka la urlong bad kumta ha ka por jong ka ym don shisha ba lah ban pynkhih ia ka hima thymmai ba ka la seng. Haduh mynta mynne ia uta u kba bad u shylliah ba la kylla maw dang lah ban iohi ia ki.

* * *

KA SYIEM LATYMPANG BAD U SYIEM SLIENG

Ha dien ba ka Syiem Latympang Shadap ka la dep ban seng ia ka hima thymmai jong ka, ha ka Elaka Shilliang myntang. k· khun ki hajar jong ka, ki la shna ia ki hali hator ha baroh ki jaka kiba don ha trai jong ki lum bad ha ki jaka kbia don harud jong ki wah, ia kiba lah ban ring um sha ki, khnang ban dup lah ban rep ban riang ia ki. Kumta ki dap ki biang ka bam ka sa, na ki hali ki hator bad ki die ruh ia u khaw u

kba, ki ioh ban thied ia ki jingri jingdup, kum ia ki masi ki blang, ki syiar ki sniang bad kumta: tang hapoh khyndiat snem, ki la kylla long ki briew kiba riewspah, kat kum ka jingkhian briew ha kato ka por. Dei na ka bynta kane ka jingroi ka jingpar jong ki, ha ka liang ka rep ka riang, ha ki jingri jingdup bad jingdon jingem ha ka spah ka phew; ba u Syiem Slieng jong ka hima Mukroh, kaba don hajan ka shnong Wyrto (Barato), ba ula ikwah ban ioh ia kita ki pynthor kba, jong ki khun ki hajar jong ka Syiem Latympang. Namar ka'ta u kam ia kita ki hali ki hator baroh ba ki dei ki jong u namar, ki dang hap hapoh u pud u sam jong ka hima Mukroh. Kumta u kam ba ka hima jong u ka sdang, "Naduh Sablang (ka Mukroh rim) haduh Um-Raliang". Ka Um-Raliang ka don mar shitang lynti na shnong Wyrto bad ka shnong Thangrain. Kumta u maham ban hiar thma ia ka hima ka Syiem Latympang lada kan ym pynphai ia kine ki jaka, ba ki briew jong ka ki la buhai jabor, khlem ioh bor na u. Kumta lada ka Syiem Latympang ka hap ban pynphai ia baroh ki jaka ki puta ba u kam, kan hap ban phet shnong bad seng hima shawei pat. Te kumta ka phah ia u Phrang Bim uba long u nongkit-ktien-syiem jong ka, ban leit iakren bad u Syiem Slieng. Ka kthah ia u ban ong kumne, "Ong ia u Syiem Slieng, ba ka Syiem ka kwah ban iakren ban ia pynbeit ia u pud u sam ha kine ka sngi Musiang ka ban wan, khnang ban lait na kano

kano ka jingsngewsih. Ong ruh, ba ka Syiem kam kwah thma, hynrei ka kwah ban ia pynbeit ia kane ka jingiakajia ym da ka wait u sum hynrei da ka jingiakren bad lyngba ki lad ki lynti ki ban pynmih ia ka jingsuk".

"Syiem kynrad, ngan leit iathuh ia u Syiem Slieng, thik kumba phi la bthah ia nga, kumta ngan leit noh ho", la phai ktien u Phrang Biam.

"To, khie leit suk", la phai ktien ka Syiem.

"To", la ong u Phrang bad u leit artad.

Ynda poi ka iingjong u Syiem Slieng, u nongkit-ktien-syiem jong ka Syiem Latympang, u iathuh ia u Syiem Mukroh, thik kumba la bthah ka Syiem Latympang ia u. Nangta u Syiem Slieng u ong, "Nga sngewtynnad ban iohsngew, ia ki ktien jong ka Syiem jong phi, ba kam kwah thma, hynrei ka kwah ban pynbeit ia kane ka kam da ka jingiakren bad lyngba ki lad ki lynti ki ban wan rah ia ka jingsuk. Kumta, iathuh ia ka Syiem jong phi, ba nga kloi ban ia kynduh ia i, kumba i la kwah khnang ba ngin dup ia pynbeit noh ia kane ka kynrum ka kynram kaba don hapdeng ki hima jong ngi".

"Khublei shibun Syieng Kynrad, ngan leit noh bad ngan sa iathuh ia ka Syiem, kumba phi la bthah ia nga. Te mynta ngan leit noh bad phi ruh sa shong suk ho", la phai ktien u Phrang Biam.

"To, khie leit suk kata mo", la phai ktien u Syiem Mukroh.

"To", la ong pat u Phrang Biam bad u leit artad.

Ha ka sngi Musiang ha ka por kumba khadwei baje eiei, u Syiem Slieng u wan da kaba shong halor u hati, sha iing ka Syiem Latympang. Ka Syiem Latympang ka pdiang burom ia u, bad ialam ia u sha ka kamra shongkai. Nangta ka phah ia ka shakri, ban wanrah ar khuri ka syrwa syiar bad ki sohpieng ba kin ia bam. Ynda ki la dep dih syiwa bad bam sohpieng, ki sdang ban iakren. U Syiem Slieng u ong, "Kumba phi la phah ktien ba ngan wan, kumta nga la wan ban ia pynbeit ia u pud u sam ki hima jong ngi. Phi i. ki khun ki hajar jong phi, ki la thombor bad shia ia ki lyngkha ki risa, ha ki jaka ba dang hap hapoh u pud u sam jong ka hima jong nga, wat kane ka iing Syiem jong phi hi rih, ka dang hap hapoh u pud u sam jong ka Hima Mukroh. Kumta nga ai jingmut ia phi, ba khnang ban lait na ka thma bad na ka jingia um snam hapdeng jong ngi, te kaba bha eh ba phin leh ka long, ba phin leit seng hima noh shawei kein. Lym kumta te ngi la hap ban ia ai reng".

"Kumno kumta?, ba phi shlan ban kam ia kane ka iing syiem bad ia ki hali hator jong ki khun ki hajar jong nga baroh, ba ki don hapoh u pud u sam jong ka hima jong phi.

Nga la dep seng ia kane ka hima la saw shem kynthih mynta Nga la tei ruh ia ka ne ka iing dulan paki, bad ki khun ki hajar jong nga ruh, da ka jingtrei shitom bad da kaba iai minot thop ki la lah ban shna ia ki lyngkha ki risa, kiba heh ba' iar bad ba 'seisoh. Katba hai ka por ba nga sdang ban tei ia ka iing syiem bad haba ki briew jong nga ruh ki sdang ban shna ia ki hali ki hator, phi ne ki briew jong phi, ki khlem wan ban ujor, ba nga la tei iing bad ba ki la shna ia ki pynthor ki bhin hapoh u pud u sam ka hima jong phi. Namarkata, nga ngeit ba kane baroh ka long tang ka jingbishni bad jingatnud, kaba la kyrsoi hapoh ka dohnud jong phi, haba phi la iohi ia ka jingman bha, ka jingroi bad ka jingshembha jong ki briew jong nga. Kynmaw ruh ba ka jingbishni, ka long thik kum ka sarang ka ba bam duh ia ka jingiatiplem jong u briew ne ka briew", la phai ktien ka Syiem.

"Kumno kumta, phi nud ban ong ba nga long u nongbishni ia ka jingman bha bad jingroi jong ki briew jong phi. Bad lada phim pdiang ia ki jingai jingmur jong nga, te phi la sngewthuh hi, ba kan khie ka thma hapdeng ka hima jong nga bad ka jong phi. Namar ngam lah ban shah wat tang shi tda ruh, ba u pud u sam jong ka hima un shah knieh ha ha kiwei pat", la pyntieng u Syiem Slieng.

"U briew uba kwah ia ka thma, u dei ban long u briew u 'bym don jait don khong shuh. 'U bym don shuh kiba ha' ting ha sem, ki kur ki jait, ki kha ki man, ki khun ki kti bad ki lok ki jor, ki ban iam ynda u la iap. Ka shong hok kein ia kum uta u briew ban kwah ia ka thma. Hynrei, ia uba hun uba lang hi te kam ju bha ba kin ia kwah thala ia ka thma Namar ka thma kan ym wan rah ia ka jingduk, hynrei kan wanlam ia ka jingiap bym dei por, ka jingiaum snam, ka jingmynsaw mynsnam bad ka jingjynjar ka jinglanot khop jong ki khun ki hajar ha baroh ar liang ki hima. Hadien ka thma ruh u 'ingtyrkhong bad ka jingiashun iapen hapdeng ki briew jong nga bad jong phi ruh kan iai neh lynter katba ki dang im ha kane ka sla pyrthei. Kumta khnang ban lait na kine kiei kiei ki jingjia ba sngewsih, bad lada phim hun hi shuh te, ia ngin ia aireng para mar-wei para rangbah, kata phi bad nga da kaba tied ia ka, "Dat-la-manang" bad kat haba kata ka dieng kan hap, lada dei ba tied ma phi kan long u pud u sam jong phi naduh kata ka jaka. Bad haba tied ma nga ruh, kat sha ba hap kata ka dieng kan long u pud u sam ia ka hima jong nga: Kumta kat kiba lah ban tied kham sha jngai uta ne kata, un long ne kan long nongjop", la ai jingmut ka Syiem Latympang.

"Nga ruh nga pdiang ia kata ka jingtyrwa jong phi. Hynrei, shuwa ba ngin ia tied ia ka dat-la-manang, ngi dei ban da

ia smai ba kat ba rem dei ban shah pyniap ha u ne ha kaba jop ha ka jingiatied ia ka Dit-la-manang, da kaba tar ia u kpoh bad ia ki snier pat yn wah ia ki halor ki tnad jong u dieng Saplo (u dieng soh mylleng). Lada phim nud pat ban smai, ban leh kumba nga la ong, to ieh ngin ia rai, ia kane ka jingiakajia pud da ka thma", la byrngem pyntieng u Syiem Slieng.

"Haduh katta mo phi kwah? Ha ka jingshisha katba jop te la jop kein, bad ym donkam ban pyniap ia u ne kaba rem. Hynrei lada phim hun shuh, te ngam banse kein ban leh kumba phi kwah, khnang ba kan ym khie ka thma hapdeng jong ngi. Namar ngam kwah ban iohi ba ki khun ki hajar kin jynjar biang, haba ki la dep mad ia ka jingkthang, jingkordit kaba la palat bha, dang tang khyndiat snem mynshuwa. Te kumta da ka jingbymbanse kein nga shim ia kane ka jingtyrwa jong phi, ban ia smai bad ban ia pyniap ia uba ne kaba rem. Kumta lashai ka sngi hi, ha ka por nohphai sngi, phi bad san ngut ki myntri jong phi, nga ruh lem bad ki myntri jong nga san ngut, ngin iakynduh halor uto u lum ba don ha khappud, ban ia aireng da kaba tied ia ka dat-la-manang ho", la phai ktien ka Syiem.

"Kata ka biang bha bad phin iohi ba ia kine ki hali ki hator baroh, ngan sa ioh ban lur ia ki da ka lyngkor jong nga. Namar, kata

wat babe shuh, namar, phi la nud bad shlan ban iakop ban ia aireng kat bad nga, u rangbah uba long u khadar bor. Te kumta ngan leit noh, bad ngin sa iakynduh pat lashai kumba la ia kut. Phi mynta ka sngi, bam pynhun ialade katba phi leh phi iai namar, lashai ka sngi phin sa rem bad phin sa iap khlem pep", la nang pyntriem u Syiem Slieng.

"To khie leit suk ia ka ban iap ma nga ne ma phi, te ngin sa ia peit pat lashai ka sngi. Hynrei, kynmaw ba ka jingjop hi kan wan sha ka liang kiba hok, ym sha ka liang kiba pop, ki ba i kwah rhah ia ki jong kiwei, bad khnang ban ioh ia ka kin ym salia kin ym lehrain ne sngewrem ban pyndonkam da kano kano ka lad ruh", la sdang swar ka Syiem, ban pynieng ia la ka daw bad ban pynksan ia la ka rngiew. Nangta u Syiem Slieng u leit phai, khlem da kylliang ktien shuh, da kaba shong halor u hati jong u.

Ha ka sngi kaba bud, haba la biang ka por ban leit, ka Syiem Latympang lem bad san ngut ki myntri jong ka, ki ia mih ban leit sha ka jaka ba la iakut ban ia aireng bad u Syiem Slieng. Ka Syiem ka shong halor u kulai jong ka, uba lieh tlem baroh shi rynieng, arngut ki myntri jong ka ki shong halor ki kulai basaw baroh shi rynieng, arngut pat ki shong da ki kulai ba iong tlem baroh shi rynieng bad uwei pat u myntri u shong da u kulai ba iong ka met, hynrei ki

kjat jong u baroh saw tylli na- mat khohsiew, sharum bad ka shyllangmat jong u pat ki long da ka rong lieh. U Syiem Slieng ruh ha kajuh ka por, u mih ban leit da kaba shong halor u hati, bad ki myntri jong u baroh san ngut ki shong da ki kulai ba saw baroh shi rynieng. Kumta ha ka por nohphai sngi thik, ki arliang mamla ki la poi halor uta u lum uba don ha khappud. Kumta ka Syiem bad u Syiem ki ia smai hakhmat ki myntri jong ki, ba katba rem yn pyniap ia u ne ia ki da u ne ka ba jop. U Pud u sam jong u ne ka ba jop ruh kan long naduh ka jaka ha kaba hap kata ka dieng dat - la - manang. Hangta hi uwei u myntri u tih ia ka thliew ba jyndong, ka pynkiang jong ka ka long kumba 7 inshi bad ka lynter pat kumba 8 inshi. Nangta u buh sa ia u dieng tylli ba la stah jlih bha, u ba ka jylli jong u ka long kumba shi inshi shiteng bad ka lynter jong u pat kumba 8 inshi. Haba la dep pynkhreh ia ka jingiatied dieng dat - la - manang, ka Syiem Latympang ka ong, "Kane ka jingiatied kan long beit tang mar shisien tied, bad lada jia ba don ba kum bakla ban tied ruh, yn ym shah shuh ne ai lad ban tied ar sien iano iano ruh".

"To, nga ia monjui bha bad kata ka jingtyrwa jong phi, ba shisien ba la tied te la tied, jia katba jia, long katba long, ym donkam ban ai lad ban tied ar sien", la phai ktien u Syiem Slieng.



U Parad Phri Dala, ka Meirad Dhon Shadap bad u khun marwei jong ki u Kolipshon Shadap kiba long ki nongioh paleng ia ka spah ka vhew jong ka Syiem Latympang.

dieng u her thiaw, tang ba sniew bok ba uta u dieng u leit dei ia uwei u dieng Ratiang, uba heh bad ba jlan bha. Kumta uta u dieng dat-la-manang um ioh lad ban her bad ban hap, haduh ka jaka ba u dei shisha ban hap, kat kumba la tied ia u. Mar kumta hi khuk khak, ka khmat jong u Syiem Sleing ka kylla dur, ka thangiong lad u kyiuh baroh shi rynieng, u da ong ruh, "Katto te, ka sngi jong nga ka la sep". Hynrei, wat la katta ruh u pyneh snieh pathaw hi, bad u ong, "Tied sa ma phi". Ka Syiem Latympang ka shim ia u dieng dat-la-manang, bad ka ai ha uwei u myntri jong ka ban buh ia u halor kata ka thliew. Nangta ka shim sa ia ka dieng tied jong ka; bad shuwa ba kan tied ka da nguh blei kumne :-

Shihajar nguh Trai Kynrad,
To sngap to sngew ia nga,
Ah ! Trai Kynrad Nongbuh Nongthaw,
Iarap, ai bor ma Me ia nga,
Khnang ba ka hok kan ieng rasong,
Bad ka pop kan rem kan duh,
Shihajar nguh.

Mar iadep nguh blei ka tied ar sien arwat halor ka khyndew, naiud jong uta u dieng ba don halor thliew, bad ha ka sien kaba lai, ka tied phak ia ka iduh jong uta u dieng bad u kynthih kham shalor khyndiat, ha kata hi ka por ka kawang dain ia uta u u dieng, katba ka lah ka iai da ka dieng tied jong ka, bad uta u dieng dat-la-manang, u her thiaw bad hap haduh ka jaka

ba ki. k'hot "Pyllein-daku". Kata ka jaka ka don hapoh ka hima Mukroh bad ka doh hajan shnong Mukroh hi Kumta jop ka Syiem Latympang ia u Syiem Slieng ha ka jingiakop ban tied ia ka Dat - la - manang. Haba ka la jop, ka Syiem Latympang ka ong ia u Syiem Slieng, "Ia, leit hangtai bad thiah lyndang halor jong utei u maw, k'hnang ba ngin tar ia u kpoh jong phi, ban dup sni ia ki snier bad ba ngan ioh ban wah ia ki halor ki tnad jong u dieng Saplô, kumba la iasmai". U Syiem Slieng ruh um banse ban leh kumba la b hah ia u. Hynrei, ha ka por ba u leit u kyiuh that that, bad u kyllon lai sien lai wat shuwa ba un poi bad thiah halor uta u maw Shuwa ba un iap u ong ia ki myntri jong u, 'Lathuh ia ki khun ki hajar baroh, "duhai! Ym bit ban ikwah thala a ka jong kiwei. Iathuh ruh ba nga u Syiem, nga la duh ia la ka jingim, tang namar ba nga kwah ban ioh ia ka jong kiwei, bad ba nga ibein ruh ia ka Syiem kynthei ba tlot bor".

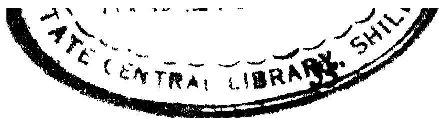
"To, Syiem kynrad ia ka jingkwah ba khadduh jong phi, shuwa ba phin iap ngin sa pyndep ia ka", la phai ktien ki myntri jong u Syiem Slieng. Mar kumta ka Syiem Latympang ka sei ia ka waitlam arliang syrti ba nep har har jong ka, bad shuwa ba kan tar ka nguh blei mne : -

Shihajar nguh Trai Kynrad Nongthaw
Nongbuh,

Map ia nga namar kam dei ka mon jong nga,
Hynrei, ngam banse ban leh ia kane,
Namar ngi la dep ia smai ia tang shuwa,
Kumta kat kum ka kular bad ka jingsmai,
Ngan pyndep ia ka mynta, Shihajar nguh.

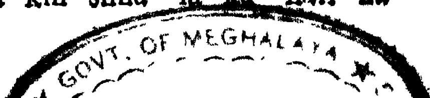
Mar iadep nguh blei ka tar ia ka kpoh jong u, bad ka sei ia ki snier, hangta ka wah ia ki halor ki tnad jong u dieng Saplo (U dieng Soh Mylleng) kumba la ia kut. Ia kane ka jaka haduh mynta mynne ki khot ia ka. "Ka Saplo wah Sner" (sner ka mut inier) Hadien kata ka sait ia ki kti ki kjat jong ka, halor u maw ba don hajan kata ka jake ba ka tar ia u Syiem Slieng, ia uta u maw ruh haduh mynta ki khot ia u "U Moo sait kjat" (Moo ka mut u maw). Hadien ka phah ban stah ia ka dur lyngkor halor uta u maw saitkjat, ban pynkynmaw ba ka jingkop jong u Syiem Slieng, ba un sa ioh ban lur ia ki lyngkha ki risa jong ki khun ki hajar jong ka, ka la kylla mulot. Haduh mynta ia ka jingoh dur lyngkor halor une u maw dang lah ban iohi ia ka. Halor u maw ba la tar pat ia u Syiem Slieng, lah ban iohi haduh mynta ia ka dak ka shin jong ka dien ka met jong u, kaba mih na ka jingshon ka met jong u halor uta u maw, na ka jingkhih jingksaid jong u, ha ka por ba u shah tar, khnang ban sei ia ki snier jong u.

Hadien kata ka Syiem Latympang ka khot ia ki myntri baroh arliang, ban leit haduh ka



Jaka ba ki khot, "Seh lama" (Seh ka mut sieh). Ynda poi ha kane ka jaka ka phah ba kin tih thliew artylli bad ban sieh ia ki ar tylli ki lama, ki ban long u pud u sam jong kine ki artylli ki hima. Na kita ki lama sha ka liang sepngi kan long u pud u sam jong ka hima ka Syiem Latympang. Sha ka liang Mihngi pat, kan long u pud u sam jong ka hima Mukroh.

Wat la ka dieng "Dat-la-manang", ka la hap haduh ka jaka ba ki khot "Pyllein-daku", kaba don hapoh u pud u sam jong jong ka hima Mukroh. Pynban ka Syiem Latympang, kam treh ban shim bad ban pyniasoh ia ka ha ka hima jong ka, kumba ka la dei hok ban ioh kat kum ba la iakut, ha shwa ban ia aireng ha ka jingiakop dat-la-manang. Kumta kane ka khubor jong ka jingbha bad ka jingjynsur mynsiem jong ka Syiem ka la par kylleng sawdong. Namar kata, kito ki shnong baroh ki bym pat don Syiem, kba don marjan bad ka hima ka Syiem Latympang, ki leit ban pyniasoh noh ia ki shnong jong ki bad ka hima jong ka. Ka hima Mukroh ruh, da ka jingialam ki myntri ki leit nguh Syiem noh ia ka Syiem Latympang. Kumta ha ka por ba ka Syiem ka seng ban pynlong ia ka Niam ka rukom ka buh da ki hali hator ban ai ia ki nongtrei niam khnang ba kin ioh ka bam ka sa. Ki Mukroh ki ai ia kato ka jaka ba la hap ka dieng dat-la-manang, ia kaba la khot "Pyllein-daku", ba kin shna ia ka hali na



ka bynta u Lyngdoh Niam jong ka Syiem. Haduh mynta ia kane ka pynthor kba ki khot ia ka, "Ka Rek Lyngdoh", kaba mut ka hali bam Lyngdoh.

U hati iong u Syiem Slieng pat, na ki daw jong ka jingkhuslai bad jingsngewsih kthang jong u, na ka bynta ba u kynrad jong u u la iap. Kumta um treh shuh ban leit phai sha la shnong, wat la ki khroh ki kjor ia u katno katno ruh. Um treh shuh wat tang ban bam ban dih hi ruh. Kumta u shu iaid sharum shaneng, shajan kata ka jaka ba u kynrad jong u u la shah pyniap. Ha kaba khadduh ynda um lah shuh ban ieng namar ba ban ka jingsngewsih khang bad ka jingthngan, u dem ha madan, bad ki ummat ki iai tuid na ki khmat jong u. Ha kaba kut u sa iap bad kylla maw. Haduh mynta ia ka dur ba la kylla maw jong une u hati dang lah ban iohi ia ka.

Ka jaka ba ki khot, "Sap'o wah sner", u Maw ba shah tar u Syiem Slieng, u maw Sait kjat, u Maw ba la oh ia ka dur Lyngkor. ka jaka ba ki khot "Seh Lama", bad u hati ba la kylla maw, kine baroh ki don hapoh ki -k'hlaw jong ka Meirad Bud Nangbah Biam, kaba na shnong Wyrto,

* * *

KA SYIEM KA PATHAI KHUBOR JINGIEIT

Haba ka hima jong ka Syiem Latympang ka la ioh ia ka jingshongsuk shongsain, ha kata ka por ka Syiem ka la sdang ban iaw, namar, ka la dap 38 snem ka rta. Hynrei wat la katta ruh ka dang long hi ka briew kaba bha briew. Ka don ka rynieng ryniot kaba biang, u sniuh jong ka u long uba rben bad u jrong haduh thliew khohwah, u long uba iong jngum bad ba lam kdor malu mala. Ka khmat jong ka ka long kaba i lup bad ba wan dur wan dar bha, ka don ki khmat kiba heh, ki pyllew khmat kiba iong phyrnai bad u sniuh khmat uba jrong itynnad bha. Ka khmut jong ka ka long kaba nep ikyntiak bad ki ngab jong ka ki long kiba saw bad ka snieh doh pat ka long kaba stem kum u soh Priam. Ki rymmiang shyntur jong ka, ki long kiba stang, ki bniat jong ka pat ki long kiba ryntih shrak bad kiba lieh phyrnai khrek. Ki shympriah kti bad shympriah kjat jong ka ruh ki long kiba wandur wandar bha. Kam long kaba sngaid ne raikhoh, hynrei ka long kat ban itynnad bad kat ban biang ka jingheh ka met ka phad jong ka. Haba ka wiat samrkhie ki paw ki bniat ba itynnad bad don i kynja thliew rit (dimple) ha baroh arliang ki ngab jong ka, kiba nang pynbhabriew ia ka. Haba bishar nadong shadong naduh khlieh ha duh khongdong, ka long ka thei bhabriew kaba janai, ka bym don jingduna haei haei ruh. Haba ka krei ruh ka sur jong ka ka long kaba sngewtynnad bha. Te ha kane ka por ba la ioh shongsuk shong sain ki khun ki hajar bad namar ka rta jong ka ruh ka la kham iaw, kumta ka sdang

ban peit ban sylli bad ban iit ia u rangkynsai u ban long u kurim jong ka. U ban ia kit ia bah ryngkat lem bad ka, ha ka synshar ka khaddar ia ka hima ka sima, ha ka shitom ka saja, ha ka eh ka shon bad u ban pynkmen pynsyaid ia ka mynsiem ba tmang jong ka man ka sngi, haduh ban da kut ka jingim jong ki.

Te ha kawei ka step Synrai ha kaba ka sngi ruh ka shai phyrnai bha, katba ka dang sngap kai ia ki jingpah ba sngewtynnad jong ki sim ba bun jait, kiba dem halor ki dieng Shyrngan, ki dieng Sning, ki dieng Iaiur, ki dieng soh Pryiam, ki dieng soh Musim, ki dieng Jri bad halor kiwei kiwei ki dieng kiba don ha kper jong ka, kyndit kyndit ka la iohsngew ia ka sur ba syiang, bathiang bad ba sngewtynnad jong ka jingrwai Phawar jong u Miat Rynsut Pala, uba dang niah artad ia ki masi lur jong u ban leit lur sha ka pynthor Latuba, kaba don kumba shi mar ei ei na iing syiem. Mar ia iohsngew ia ka jingrwai ka mih ha baranda ba don ha ar mala jong ka iing syiem bad khmih sha surok kaba don harud ka iing jong ka. Hangta ka la iohi ia ka jingbha briew jong u Miat Rynsut Pala, uba long kum u nai khadsawsynia. Ha kata ka por ka la iohsngew ia ka jingkyndeh kynsan jong u klong snam jong ka, kaba jur katta. katta ka la iohsngew ruh ba ki ngab jong ka ki kiew snam bad ki khluid tai. Hangta hi ka sngewthuh ba ka ieit ia u bad ka da thrang dik dik ban

ioh noh ban iapoikha ia poiman bad u. Ka la ju bna ia ka jingbha briew jong u Miat Rynsut Pala bad ia ka jinglong ba bha jong u, na ka jingiakren ia khana ki briew. Hynrei kam ju patiaw ne kwah ban ithuh ia u' namar, ha ka por ba ka la iohsngew nyngkong shaphang jong u, ka dang bun kam ha ka ban seng ia la ka hima. Hynrei, mynta pat ka la iapbieit ia u bad khlem kylli nang. no .nangno ruh, ka la tip ba utei u-briew ba ka dang shu lah iohi u dei u Miat Rynsut Pala. U Miat Rynsut Pala pat, um tip ne bna ei ei ia kata ka jingshem mynsiem bad jingieit ka Syiem Latympang ia u, bad um ju phohsniew ne mutdur hi ruh ba kan long kumta. U ruh ula ju bna shaphang ka jingbhabriew bad shaphang ka jingbha mynsiem jong ka Syiem Latympang, hynrei um ju pyrkhat ne shlan ban tur ban leit kai sha iing jong ka. U long u briew uba shisur, u im sngi bad minot ha la ka rep ka riang, namar, u long u khun rangbah uba hap ban pyndap ia ka bam ka sa ha iing ha sem, namar, nalor ba ki long kiba duk, ki la duh ruh ia la u kpa naduh ba u Miat Rynsut Pala u dang don tang shiphew snem ka rta. Kumta ka jingkhia ka jingkit ka ban ha u, ban pyndap bam pyndap dih bad ban bsa ia la ki para jong u san ngut lem bad la ka kmie ka bym don ka jingkoit jingkhiah kaba biang.

Shi taiew kynthih ka Syiem Latympang, ka ap man ka sngi ban ioh peit bad ban

sngap ia ki jingrwai bathiang u Miat Rynsut, ha ka por step ba u nlah ia la ki masi ban leit lur lyngkha. Man ba ka iohi ia u, u klongsnam jong ka u tied sted bad ki ngab jong ka ki saw kyrang. Ynda ka sngew ba kam lah shuh ban set ha lade, bad lada kam ioh ban iathuh ne khlei ia ka ta ka jingshem jong ka hano hano, ka shadem jong ka kan sa bthei. Kumta ka khot ia ka Thulbina Kso, kaba long ka shakri ba ka ieit bad ba ka shaniah eh ha kawei ka miet ha ka kamra thiah jong ka, bad ka iathuh lut ia ki kiei kiei kiba ka la mad bad sngew naduh ba ka la iohi ia u Miat Rynsut Pala. Ynda ka la dep iathuh ka sngew ba ka la kham sting ka khlieh, hynrei mih pat sa ka jingblaw bad ka jingthrang kaba palat haduh katta katta, ba ka kwah eh ban phla ha u Miat Rynsut syndon, ia ka jingsngew jong ka shaphang jong u. Ha kata ka miet kam hang iohthiah shuh, ka shu pyrkhat tang shaphang jong u, teng teng ka khih ka pisa, ka kylla shiphang sha kamon shiphang sha kadiang, shiphang ka thiah lyndang, shiphang pat ka thiah da pyllup. Kumne ka khih ka pisa bad ka lynga tad haduh ban da riew u 'iar nyngkong, ba ki khmat jong ka ki sa khapbrip bad ka sa iohthiah jlang.

Ynda ka la kyndit ka shem ba ka sngi ka la rah bha bad ka la dap kumba khyndai baje ei ei. Mar kumta ka khie jong na jingthiah bad ka sum ka sleh, ka pli da kiwei

pat ki jain bad ka sad ia khlieh da ka snad ba la shna da ka bniat bati. Ynda ka la dep riam dep beit, ka la khot ia ka shakri ban wanrah jingbam ia ka. Ynda ka la lah bam, ka bthah ia ka Phulbina ban leit ong ia u Miat Rynsut, ba un wankai sha iing jong ka. Ka Phulbina ynda ka la dep bam ja, ka leit sha lyngkha Latuba bad ynda ka la iakynduh ia u Miat Rynsut Pali, ka ong, "Bah, ka Syiem ka khot sngewbha ia phi ban wankai sha iing jong i".

"Ong ia ka Syiem, ba ngam don por ban leit kai sha iing jongno jongno ruh, man ka sngi nga ialeh ban rep ban riang namar, ban pyndap bam ia ki para kynthei jong nga san ngut bad ia i mei ibi don ha ka jingpang. Mynmiet pat nga iarap bin dung khaw bad tan thain rashtip, mula bad ha shuwa ka por ot pat nga hap ban ihlieh ia ki thei ban khum kbi. Kumta namar ba nga trei shitom mynsngi bad mynmiet tang shu dep trei nga la thait bha bad kumta nga thiah noh. Sa ong khnang ia i ba wat la nga lait por ruh, ngam shlan satia ban leit kai sha iing Syiem" la phai ktien u Miat.

"Bah phim dei ban sngew kumta, hynrei. Ha ka bynta ka jingbha lang jong phi bad jong ka Syiem, phi dei ban wan kai khnang bad khlem attatien phin sa shem ia ka jingsuk mynsiem", la ong biang ka Phulbina.

"La ki dei ne kam dei nga tip ba nga jong uba duk u bym ia biang dor ban leit

kai sha iing ka Syiem. Nalor kata, nga don ruh ka jingkit khlieh kaba khia ia la ka iing ka sem. Kumta wat sngew ei ei ia ka jingbymlah jong nga ban leh ia kaba phi kwah", la kem ktien pat sa u Miat.

"Khublei Bah kata ngan leit noh, ngan ym tuh shuh ia ka por ba kordor jong phi", la phai ktien ka Phulbina.

"Khublei shibun bad leit suk", la ong pat u Miat, Mar kumta u sdang biang ban lur ia ka lyngkha bad u siaw u rwai kumba u ju im man ka sngi bad um kwah ban pyrkhat ia kaei ba ka shakri ka Syiem ka la iathuh ia u.

Ynda poi ha Iing syiem, ka Phulbina ka la iathuh ha ka Syiem ia kiei kiei baroh kiba u Miat Rynsut Pala ula ong. Kumta ka Syiem ka dap da ka jingkhuslai kaba jur, naduh ba ka la tip ia ki kyntien ba u Miat u la kren ha ka shakri jong ka, kam kwah shuh ban bam ban dih. Ka mynsiem jong ka ka khia, ka pisa bad ka lynga. Ka la ong ha lade marwei, "Balei sha um treh ban wan kai ne imat ba nga la leh bakla mo, ba nga ka kynthei nga la phah khubor sha u rangbah ban wan kai, haba ngim pat da ithuh ithaw shuwa iwei ia iwei pat, katto te ngan leh kumno kein khnang ba ngan ioh phla ha u, ia ka jingieit batlem ba nga don ban ai ia u". Ha kata ka miet kam lah

ban bam ja, ka bam tang shikhem ar khem bad ka kdang noh. Hadien lai sngi lai miet ka jingkhuslai jong ka ka la nangjur, ia ka bam ka dih ruh kam treh satia bad ia ka jingkhuslai jong ka, lah ban tip ne ithuh tang shu peit ia ka khmat jong ka. Ka khmat ba phyrnai bad ba phuh samrkhie barabor, mynta ka la lip rong bad ka jingphuhmat phuhmut jong ka ruh ka la dam noh. Ha ka miet kaba saw u Sajar Shadap uba long u Kni rangbah jong ka Syiem u wankai bad ynda u lohi ia ka jingkylla dur jong ka u ong, "Latympang baieit jong nga, ia iarung ha katei ka kamra ba ngin ioh ban iashong tang para ma ngi". U iaid shakhmat bad u rung artad, ka ruh ka bud nadien khlem kren bad ynda ki la don tang arngut hi u kylli, "Iathuh ia nga ia ka daw, kaba la pynkylla ia ka dur ka dar jong phi haduh katne. Ka khmat phuh samrkhie ba phi ju deng baroh shi katta, ka la jah noh kynsan kynsan Kumta dei ban don ka daw bah ka ka daw san kein kaba la pynlong ia phi haduh ka ne Iathuh ia nga wat buhrieh ne lehrain namar, nga u Kni nga lah ban tem ia kano kano ka jingeh bad jingkhuslai jong phi".

"Mama Kynrad, kumba phi la ong wat buhrieh ne lehrain, kumta ngan iathuh ia phi wat la nga sngeweh ban iathuh ruh. Ka daw tynrai ka long ba nga la iapmat ia u Miat Rynsut Pala bad ynda nga la phah ktien ba un wankai sha ling, u ai ia ka jubap ba

um lah ban leh kumta, dei kane kein kaba la pynsngewsih kthang, ia nga", la iathuh ka Syiem.

"Pyrsa nga la sngewthuh mynta, to leh ia kane ka.kam ngan sa pyndep ma nga bad phi ruh wat khuslai shuh. Kane ka dei ka kam jong nga kum u Kni ban leh, ha ka jingshisha kane kaei kaei kan ym jia lada phi la iathuh shuwa ha nga Wat la katta ruh namar, ba ka por jong phi ka la ih ban iapoikha iapoiman, kumta ngan pyndep kloi ia kane ka kam. Phi ruh wat pynkhuslai ne pynsngewsih shuh ialade", la pyntngen u Kni

"Khublei mama kynrad shibun eh ia phi", la phai ktien ka Syiem Nangta ki mih sha ka kamra shongkai bad ka bthah ia ka shakri ban khreh ja ia ki Naduh ba ka la iohsngew ia ka jingbahkhlieh jong u Kni jong ka, ka sngew ba la weng kynsan ia ka jingkhuslai, jong ka baroh phar Kumta ka la bam ka la dih biang kumba mynshuwa Ka rong ka rup jong ka snieh doh jong ka ka la wan bang, bad ka khmat phuhsamrkhie jong ka ruh ka la paw biang bad ka la sdang ruh ban ioh thiah bha man ka miet.

Ha ka sngi kaba bud ha ka por janmiet u Sajar Shadap u la leit kai sha iing u Nishon Dhar, uba long u paralok jong u, uba sah marjan bad u Miat Rynsut Pala. Shipor ki iathuh khana shaphang kane katai. Hadien

ba ki la dep iadih duma mar ar shilim thlong, u Sajar u ong, "Une u Miat te uba bha briew shisha, ka rynieng ryniot ruh kaba biang bha, ka akor ka jinglong jong u pat, ka ia hap mo bad ka jingbha briew jong u".

"U Miat te uba miat naduh ka dur ka dar bad ka jinglong ka akor ruh kumjuh. Nga tip bha ba u long ruh u briew uba smat ba sting bha ban trei ban ktah, u bang ruh ban rwai ban siaw bad um ju don por ban leh ia kano kano ka kam kai. Man ka sngi u leit sha bri ban lur lyngkha, mynmiet pat u thain mula ne dung khaw. Haba la dep rep pat u leit thoh dieng thoh praw. Um ju pynsyrwa ei ia ka por, u bsa u pjiah ma u ia ka iing ka sem jong u Ban shu ong lyngkot u long u samla uba da kat u samla shisha", la phai ktien u Nishon.

Haba kumta, u la don briew ne em? ', la kylli pat u Sajar.

"Nga lah ban ong ba um don namar, ngam ju iohi ba un leit kai sha iing jongno jongno ruh, wat hangne ruh u wan tang haba u donkam ei ei, kata ruh shisien teng khat", la phai ktien biang u Nisho.

"U ei sha u Kni jong u ?" la nang tih u Sajar.

"U Miat u long na ka iing ba sah khynnah, um don Kni bad u kpa jong u ruh !

la iap naduh ba u dang khynnah", la iathuh biang u Nishon.

"Ade ! Sngewsynei sat mo ia uba pli", la phai ktien biang U Sajar.

"Te haba kumta phi kylli phi pyrthew, phi don jingmut aiu ia u Miat", la tih pat u Nishon.

"Nga shu kwah tip namar ba nga sngewieit ia u", la phai ktien pat u Sajar.

"Kmie, pynthep biang uto u duma ba ngin iadih biang bad i bah", la phah u Nishon.

"To kumne nga la wanrah", la jubab ka Menkmie. Tang shiphang ki la iatan biang ia u noi kaba da mih ka jingsawa ba riew khruk-khruk-khruk katba ki dang ia dih duma. Nangta ki sa ia bam kwai bad u Sajar u ong, "Ngin ia khlad shuwa mynta bad ngin sa ia kynduh ba kawei pat ka por, thiah suk ngan leit noh ho".

"To, phi ruh leit suk", la jubap u Nishon.

Ha lynti katba u dang leit phai sha la iing u Sajar u kren wei briew, "Lashai te nga hap ban ia kynduh ia u Miat, bad ngan tyrwa ha u ba un long noh u Pyrsa kurim jong nga. Nga ngeit khlem pep un pdiang ia kane ka jingtyrwa. Ha kajuh ka por ka Pyrsa ba pli ruh kan suk kan sain namar, u long u briew uba bha".

Nangta u iaid beit sha la iing bad u iathuh ia la ka lok ba un thiah noh. Ka ruh ka ong, ' Kpa nga la samthiah bha, hynrei nga ap ba phin wan kai kein, to khie nang thiah ma phi, ngan khang ia ka jingkhang bah bad ngan pynlip ia ka ding, nangta ngan sa leit thiah".

"To", la phai ktien u menkpa bad u leit thiah noh.

Ha ka step kaba bud tang shu lah bam, u ong ia ka lok jong u, Menkmie, mynta ngan leit kai sha ka pyrsa bad hadien kata, ngan sa leit sha bri ban peit la ka um ka poi ne em sha ka lyngkha, ngan ym slem, ngan wan poi ha ka por nohphai sngi".

"Phim donkam ja sngi", la kylli ka Hunbih Lamare kaba long ka tnga jong u.

"Em phi, nga la thang san tylli ki phan, kito ki la biang ban long ja sngi ia nga,", la jubap u Sajar.

"To kata nga la leit noh mo", u la ong pat u Sajar.

"To khie leit suk", la jubap biang ka Hunbih.

Ka iing khun u Sajar kam shym jngai na ka iing syiem, kumta tang shiphang u la poi ha iing kur. U rung shapoh iing bad u lap ia ka

pyrsa jong u ba ka dang iakren kam bad arngut ki rangbah shnong. Kumta u rung sha ka kamra ap briew bad shong hangta. Tang shiphang ka Syiem Latympang ka la pyndep ia la ki kam ki jam ba iadei bad kita ki rangbah shnong. Bad mar mar ka leit sha ka kamra ba don u Kni. Mar ia rung sha kamra da ka khmat ba phuh samrkhie ka kylli, "Kumno Mama phi shait phi koit bha, bad kumno phi la ioh ban leh ei ei shiphang kato ka kam ba ngi la iakren ha kato ka miet ?".

"Pyrsa, nga wan khnang ban iathuh ia phi ba hynnin mynmiet nga la leit ban kylli ban pyrthew, ban tohkit bad ban swar ia uwei u rangbah uba dei u paralok jong nga, shaphang ka akor ka jinglong bad ia ka longliing ka longsem jong u Miat. Phi i kat kum ka dustur ba la buh u longshuwa u manshuwa, ngi ki Kni ngi hap ban kylli ban tohkit ia ka jinglong ka akor bad ia ka longiing longsem jong u briew ne ka briew ia uba ne kaba ngi thmu ban pyniapoikha bad kiba ha ling ha sem jong ngi. Ia kane ka bynta nga la dep leh bad nga sngewkmen ban iathuh ia phi, wat la u Miat u long uba raitong na ka liang ki kni ne u kpa, pynban u long u samla uba bha, uba dang marwei bad uba trei shitom ban pyndap bam ia ka ling ka sem jong u. Kumta mynta ka miet ngan leit ia kynduh ia u bad ngan tyrwa ia u ba un iapoikha bad phi. Wat la kam da dei eh

kat kum ka dustur ban leh kumta. Ha ka dustur jong ngi ki Pnar ka dei ia u Shynrang ne u Kni ne kiba ha ling ha sem jong u ban wan tyrwa ban iapoikha bad ka briew kaba u imon ban iashong iasah bad ka baroh shi rta. Hynrei ha kane ka kynti namar, ka por jong phi ka la kham dier bad banga la tip ruh ba haduh katno phi ieit ia u, te ngan ialeh katba lah ban pynioh ia kaei kabi ka mynsiem jong phi ka thrang. Ha ka jingshisha lada phi dang long kaba dang bun ka por ngan jin da la ai jingmut ia phi ban ap haduh ban da wan tyrwa u Shyntang ha phi kat kum ba dei ka dustur ka riti jong ngi", la phai ktien u Kni.

"Mama Kynrad, khublei shibun eh ia ka jingsngewthuh jong phi, ia ka jingdonkam jong nga bad ia ka jingkloi jong phi ban iarap ia nga. Wat la ka long kaba palat khyndiat na ka ba ju long ka dustur ka riti jong ngi ruh", la phai ktien ka Syiem Latympang.

"Nga khmih lynti ba kiei kiei kin bha bad kin iaid beit iaid ryntih, mynta hi ngan leit noh sha lyngkha bad ngan sa wan iathuh ia phi ia ka jingmih na ka jingleit iakren jong nga bad U Miat mynta ka miet", la ong u Kni,

"Mama phin leit noh sieh, phim kwah ban bam ei ei ruh?", la kylli ka Pyrsa.

"Nga dang shu lah bam ja step, kumta nga dang sngewkdang te ym donkam jingbam" la phai ktien u Kni.

"Shim rah da une u kwai bad u tympew ba la khylliap arphew san kyntien, ba phin ioh bam ha lynti", la ong pat ka Pyrsa.

U Kni u shim ia u kwai bad u ong, "Ngan leit noh, sa shongsuk ho".

"To Mama, phi ruh leit suk", la phai ktien ka Pyrsa.

U Sajar Shadap ynda u poi ha lyngkha u khur bad pynkhuid ia ka Yulam (ka Ban um) bad ha ka jaka ba siam thliew ki Tham u set ia ki, khnang ba ka um kan poi bha ha lyngkha. Nangta u leit peit ia ka lyngkha bad u iohi ba ka lyngkha ka la ioh um bha. Kumta u leit phai noh sha la Iing, khnang ba un dup poi ha ka por nohphai sngi, kumba u la kular ia la ka lok. Ynda poi ha Iing, ka lok jong u ka ai ia u shi khuri ka syrwa syiar bad katto katne ka shriew ba la shet. Ynda u la dep bam u ker pyndep ia ka kper kaba dang sah khlem ker. Ha ka por ba u la dep ker ka sngi ruh ka la sdang ban sep, kumta u sait kti sait kjat bad bta ruh ia la ka khmat ha ka pung um, ka ba don hapoh ka kper jong u hi. Mar iadep u rung shapoh Iing bad niad

ia ka khmat, ki kti bad ki kjat. Bad u ong ia la ka lok, "Pynkhreh ja noh ia nga, namar mynta ngan leit donkam sha Iing ki briew"

"To, kumne nga la dep ai ja ia la ki khun, bad ngan sa ai sa ia phi kpa", la jubap ka menkmie. Mar kumta hi ka buh ia ka mula bad ia ka knor bamja bad siang ia ka pliang, bad ka sa khat ja. khat jyntah bad ka sa khot ia u ban wan bam ja. Tang shu dep ja, u bam kwai bad dih duma ar shulim thlong. Bad shuwa ban mih na Iing u ong, "Kmie ngan leit noh shuwa, ban pyndep ia ka kam kaba kham kyrkieh".

"Ka kam aiu kata, kaba sngew kyrkieh sat kpa ?", la kylli ka menkmie.

"Kane te ka kam Iing kur phi kmie, nga lah ban iathuh pat ia phi hadien mo, nga la leit ho", la ong u menkpa.

"To khie leit suk", la phai ktien ka menkmie.

Na Iing u Sajar Shadap u leit beit sak sha Iing u Miat Rynsut Pala. Ynda poi ha Iing, u lap ba u Miat u dang shu dep bam ja, bad ba u dang dih duma. U Miat mar ia johi ia u u ong, "Run Mama shong ha kane ka mula, phi donkam aiu Mama, namar ngam ju kynmaw ba phi ju wan kai sha Iing jong ngi".

"Kata kaba shisha, ngi ki rangbah ngi ia ban kam, kumta ngi wan kai ruh haba don de bad ka kam", la phai ktien u Sajar Shadap. U Miat pat u ai ia u daba ha u Sajar bad u ong, "Nga ia monjur bad ka jingong jong phi. Ia phi nga shait iohi hynrei, ngam tip phi dei uei".

"Nga dei u Kni rangbah ka Syiem Latympang bad nga wan khnang da lade, ban tyrwa ha phi u rangkynsai ban aiti ia ka Pyrsa jong nga ka Syiem Latympang, lada phim pat don briew shawei", la jubap u Sajar Shadap.

"Kumno phi wan tyrwa ia kat ka Syiem ha nga u khun lymboit lymbiang, u bym iahap dor ei ei ruh ban ia nujor bad ka pyrsa jong phi. Nga long ruh tang u nongrep uba duk u bym iahap kyrdan satia ban iapoikha poiman kat bad ka Syiem", la phai ktien u Miat.

"Ia kata ka jingduk ne jinglong lymboit lymbiang jong phi wat pynsngew, ha ka pyrthei kam dei ka spah ka hajar kaba kor. Ym dei ruh ban thew ia ka jingbha ne jingshiew jong u briew na ka spah ka hajar ba u don. Hynrei, ia u briew dei ban bishar ia u na ka jinglong bad ka akor jong u, bad ka nam ba bha ka dei kawei kaei kaei kaba donkam tam ha kane ka pyrthei sngi, nga lah ruh ban ong ba phi dei u briew uba

riewspah bha ha ka liang ka nam ka burom bad ha ka jinglong ba bha jong phi. Namarkata, phi long u briew uba ia biang Kyrdan bha ban iapoikha iapoiman bad ka Syiem namar, lem bad ka jinglong ba bha jong phi ynda phi la long u kurim jong ka Syiem, phi lah ban iarap pyniaid ia ka synshar ka khadar, da ka jingtipbriew t'pblei bad da ka jingleit ia la ki para briew. Kumta ka hima ka sima bad ki khun ki hajar kin shong suk shong sain bad kin shngain, haba ki tip ba u nga ka Syiem u dei uba bha", la phai ktien u Sajar.

"Mama Kynrad, sngewbha map ia nga, ia mynta hi ngam pat don jingmut ban leit ling briew Nga dang don bun ki kam ban pyndep ia kiba ngam lah ban iathuh ha phi mynta", la phai ktien u Miat.

"Ki kam aiu kita ki bym bit ban iathuh. Lada phi iathuh ia ki jingeh jingshitom ne ia kino kino ki kam ba phi shem shitom ban pyndep, nga lah ban ai jingmut ban ai buit kumno ba phin lah ban pyndep ia ki. Te wat lehrain iathuh ia ki ha nga, khnang ba ngan dup lah ban iarap ia phi", la ban ktien biang u Sajar.

"Em Mama, kane ka dei ka kam shimet, ka ijot ka ling ka sem, kaba ngam lah ban iathuh haei haei ruh, bad dei tang ma nga u rangbah nongkit jong ka ling ka

sem uba dei ban tip ia ka. Kumta sa shisien mama nga pan map na phi, namar ba ngam lah satia ban iathuh ia ki jingeh, jingjynjar jong nga ha kiwei pat", la phai ktien u Miat. Hamar hangta u Miat u ong, "Hep, song kwai bad thep duma biang". Mar mar la wanrah kwai ka para bad ka shim ruh ia u daba bad ka thep duma biang bad leit ai ha ki. Hadien ba ki la ia bam kwai bad ia dih duma u Sajar u ong, "Para rangbah nga sngewthuh hi ia ka jingeh ban khlei ne iathuh ia ka ijot ka Iing ka sem. Wat la katta ruh sa pyrkhat bha, sa kylla thiah sa kylla dem bad lada phi sngew ba ka long kaba lah, sa wan iathuh ia nga bad nga kular ban iarap ia phi katba nga lah nga iai".

"Khublei shibun mama, ia ka jingtyrwa ba sbun jong phi ban iarap ia nga, hynrei, nga tip shai ba ngan ym lah ban iathuh ha phi, ia ki jingeh kiba iadei bad ka Iing ka sem", la pynshai u Miat.

"To, kata ngan leit noh shuwa bad sa thiah suk ho", la phai ktien pat u Sajar.

"To mama, phi ruh leit suk bad thiah suk ho",, la phai ktien pat u Miat.

"To", la phai ktien u Sajar.

U Sajar katba u dang iaid ha lynti ban leit phai sha la Ing, u sngew ba khia lut ka

jingmut ka jingpyrkhat jong u. Ka mynsiem jong u ruh ka sngewdiaw, namar, u la mut lypa ba da kaba suk un lah ban pynkohnguh ia u Miat, ban iapoikha bad ka Pyrsa jong u kaba long ruh ka Syiem. Hynrei, kata kaei kaei kaba u thmu bad thrang ban pynurlong ia ka, ka la kylla pulom ei bad kylla mulot noh hadien ka jingiakynduh jong u bad u Miat Rynsut Pala. Wat la katta ruh um sngew ei ei, pyrshah ia u Miat, hynrei, u dap da ka jingsngewieit bad iaroh ia ka jingshlur bad jingdap shynrang u Miat, ban um pdiang kat ia ka Syiem namar, ba u dang bun ki kam ban pyndep kiba ia dei bad ka Iing ka sem jong u, ia kiba u Miat hi um treh ban iathuh kum u riew rangbah ba shisha. U khuslai ruh haba u kynmaw ia ka jingkylla dur jong ka Pyrsa jong u, tang namar ba u Miat um treh ban wankai. Hangta u pyrkhat kumno ba un iathuh ia ka, ia ka rai ba u Miat u la ai mynta. U iai pyrkhat kumne lynter lynti bad khlem da sngewthuh u la da poi ha Iing. U tied tok-tok ia ka jingkhang bad ka tnga jong u ka plie ia ka rhang. "Balei kpa phi i khuslai katne katne? Ngam ju kynmaw ban iohi ba phi ikhia ka jingmut jingpyrkhat jong, phi kumne mynshuwa la jia aiu kpa, sngewbha iathuh sieh", la kylli ka tnga jong u.

"Nga khuslai namar ka pyrsa kein, kaba la sdang dier ka por hynrei haduh myntu ruh ym i don briew ban wan ia luh ialur samla bad ka", la phai ktien u tnga.

"Ia kata nga sngewthuh bha kpa namar mynta te i la iaw bha. Nga tharai ba dei ban phah kyrwoh noh sha kylleng ka it ka hima ba khmat shynrang kiba dang samla ki dei ban wan sha Iing syiem ha ka sngi ha ngin buh bad napdeng kita ki samla, ka Syiem kan jied ia uba ka mon bad kan pyni ia ka dak ka shin da kaba kan pyndeng ia u kynjri ksiar jong ka ha uta uba ka ibha. La dei ban leh kumta kpa, khnang ba kan ym dier than ka por ia i Syiem bapli, ne phi sngew kumno ia ka jingai jingmut jong nga kpa ?", la kylli ka menkmie.

"Nga ia monjur bha bad ka jingai jingmut jong phi, bad lehse kane kan iarap ban jop ia ka jingduh jingkyrmen kaba don ha nga mynta. Mar ia iohsngew ia ka jingai jingmut jong phi, nga sngew ka khlieh ruh ka la kham sting te kmie", la iathuh u menkpa. Nangta u ong, "Khublei shibun kmie, mynta la miet ia ngin leit thiah noh".

"Ia kpa, ka la dei hi ka por ban thiah", la phai ktien ka tnga.

Mar ia khie thiah u Sajar u sum u sleh bad u bam da u "Saru washlang" (u riew, hadem uba la shet pynih bad thad tyrkhong, khnang ba un neh slem bad shuwa ban bam dei ban shet biang ia u). Ynda u la dep bam, u mih sha kper ban syiad sngi shipor, u da peit artad ia ki jingthung jingtep bad u sa ai um ia ki. Ynda la dei ka por bam-

ja step ka tnga jong ka phah khot ia u, ha u khun jong ki ban wan bamja. Mar ia rung ha ka kamra bam u thet kti bad u sa bamja. Nangta u bam kwai bad u dih duma ar shulim thlong. Hadien kata u ong, "Kmie, ngan leit donkam shuwa sha Iing phi la dep pynkhreh ia u tympew u kwai jong nga".

"H,oid, shim uto uba nga la song hapoh ka sla, u don halor miej", la jubap ka tnga.

"To kata ngan leit noh mo", la ong biang u menkpa.

"To, khie leit suk", la phai ktien ka menkmie.

Na iing u mih bad u leit beit sak sha iing Syiem Ha iing syiem u lap ia ka Pyrsa jong u ba ka dang shongkai marwei ha kamra pdeng. Mar ia iohi ia u ka ong, "Kumno Mama phi la pyndep ia kato ka kam, kumba ngi la ia kren mynhynnin ki sngi, bad phi la ioh kaba kumno ka jubap?".

"Ale leit sha ar mala bad hangta ngan iathuh lut ia phi baroh, kat kaba nga dei ban iathuh", la phai ktien u Kni.

Kumta baroh arngut ki ia leit sha ka kamra shongkai ba kyrpang jong ka Syiem, kaba don ha ar mala jong ka Iing syiem. Ynda poi ha kata ka kamra shuwa ban iathuh u Kni u ong, "Peit Pyrsa shane, hynnin mynmiet nga la iakynduh ia u Mjat bad nga

la kren lut ia kiei kiei baroh kiba nga kum u Kni nga dei ban kren. U ruh u la ai ka jubap kaba shai bad ia kaba ym lah ban pynkylla bad kata ka long, ba ia mynta hi um pat don jingmut ban leit Iing briew. Namar u dang don shibun kiei kiei ki kynrum ki kynram bad ki jingeh kiba u hap ban bah, ban pyndep bad ban pynlong kam ia kaba u la thmu lypa ban leh ei ei ia la ka Iing ka iing ka em, ia kiba ma u kum u briew ba don burom wat la u long uba duk ruh, um kwah ban iathuh ia nga wat nga la tyrwa ban iarap ia u Namarkata, phi kum ka Syiem Phim, dei shuh ban khuslai ne pyrkhat shaphang kane, phi dei ban pyneh ban pyniaw ia, la ka jingmut jingpyrkhat. Kumta nga kum u Kni nga i pathai khubor sha ki shnong ki thaw baroh kiba don hapoh ka it ka hima, ba ha ka sngi ba ngin ia buh kin phah baroh ki samla shynrang ban wan sha Iing Syiem. Ha kata ka sngi ngin pynlong ka jingkhawai ia baroh kiba wan ha Iing Syiem katba ki dang ia bam phin iaid bad ai khublei ia baroh ki nongbam, bad ha kata ka por phi dei ban Iit ban sylli, ban bishar bad ban jied ia uno na kita ki nongbam ba phi mon ban iapo kha iapoiman. Ka dak ka shin ba phin pyni ba phi la mon ia uno uno na ki, ka dei ba phin pyndeng ia uta u samla da u kynjri ksiar jong phi".

"Mama Kynrad, nga sngew shisha ba nga la dei ban pyneh pynaiaw, hynrei nga la leit palat ia u Miat. Kumta lada leh kumba phi

la phah bad ynda u wan khlem pep ngan pyndeng ia u kynjri ksiar ha u ryndang jong u. Bad lada um treh ban shong kurim ia nga, kan long ka jingpynjah burom kaba khraw, bad nga khlem kwah hi ruh ban pynhiar kput ia u, wat la um pdiang ia ka jingieit batlem ba nga don ban ai ia u. Haba kumta yn ialeh kumno Mama ?", la kylli ka Syiem Latympang.

"Oh! Sa iarat kata ngin khot ia baroh, hynrei ia u. Miat ngin hukum ia u ba um dei ban wan ha kata ka sngi, khnang ban lait na kano kano ka jingsngewsih", la phai ktien u Kni.

"Em phi mama, u Miat u dei u briew uba nga ieit eh naduh ka mynsiem jong nga, kumta ngam lah ban shah ban iohi ba un ym ioh kajuh ka jingkhot bad ka lad ka kabu kumba ioh lem kiwei ki para samla samhoi hapoh ka it ka hima. Ha kajuh ka por ngan iathuh ia phi tang ban ioh ia u Miat nga la hun hi wat ban iap ruh. Kumta mama ai por ia nga shi bnai, ban pyrkhat bad duriap ia kane shuwa ba phin phah kyrwoh sha ki shnong ki thaw ba don hapoh ka hima jong ngi", la phai ktien ka Syiem Latympang.

"A! Ka Pyrsa baieit jong nga, phi la kren bieit ban shu hun ban iap noh tang ban ioh ia u Miat. Ioh ia kata ngam don kam ban bun ktien, namar, kadei ka jingsngew jong phi shi met, bad ba nga tip bha haduh katno phi ieit ia u Miat

Toi ym lei lei, ia ka jingpan por jong phi ban pynjlan shi bnai shuwa ban pathai ia ka khubor ban khot ia ki samla ka hima baroh ban wan sha iing syiem ruh, la ai kumba phi kwah", la phai ktien u Kni.

"Khublei shibun Mama Kynrad," ba phi sngewthuh ia ka jingtlot jong nga ha ka liang ka jingieit", la phai ktien ka Syiem Latympang.

"Ngin leit shuwa, bad lada phi donkam ia nga ha kano kano ka bynta, sa ai jingtip ia nga bad ngan sa wan khlem pep", la kular u Kni.

"To mama, sa leit suk bad lada ngan donkam ia phi khlem pep ngan sa ai jingtip ia phi", ka Syiem ka la ong.

* * * *

U MIAT U NGAT HA KA SHANGKAWIAH JINGIEIT

Haba u Kni jong ka ula leit, ka Syiem Latympang ka shong pyrkhat weibriew, shaphang ka jubap ba u Miat ula ai ha u Kni jong ka. Kaba shoh bad shon eh ha ka jingmut jingpyrkhat jong ka Syiem dei kine ki kyntien, "Nga long u khun lymboit lymbiang, u nongrep uba duk bad ia mynta hi ngam pat don jingmut ban leit iingbriew, namar, nga dang don bun ki kam

ban pyndep na ka bynta ka iing ka sem". Kumta ka syiem ka ong halade, "Khei kein kita ki kam ba bun kiba u hap ban pyndep na ka bynta ka iing jong u, ia kiba um treh hi tdot ban iathuh wat la i Mama i la tyrwa ba in iarap ia u ruh. Ka jingong jong u ruh, nga long u khun lymboit lymbiang, u nongrep uba duk, imat dei na ka bynta ba ki tangon than ka jingduk bad ka jingkyrduh, kumta u thmu ba tynrong ïshuwa ia ka longiing longsem jong u, ba u sa kyrngah ban iapoikha, wat la u la ih bha ka rta ban leh kumta". Shuh shuh ka ong, "Nga tharai ba ka jingpyrkhat jong nga kan ym bakla bad la ka long kaba shisha, nga dei ban iarap ia u da kaba thaw da ki buit lyngba ka jinglong kynthei, jong nga hi, lym kumta ngan ym ioh satia ia u". Hamar hangta ka kynruh ia ka baje shakuriaw bad ka Phulbina Kso, kaba long ka shakri ba ka shaniah eh ka wan, ka da pyndem ia la ka khlieh bad ka ong, "Syiem Kynrad, phi donkam aiu? Nga don hangne ban leh ia kaba phi kwah".

"Rung, bad shong hajan jong nga, nga don kaei kaei ban iathuh ia pha", la ong ka Syiem. Ka Phulbina ruh ka rung shapoh kamta bad ka ong, "Syiem Kynrad, iathuh ia kaei kaei kaba phi kwah ban iathuh bad lada ka dei kaba nga lah ban iarap ne ban leh ei ei khlem pep ngan leh ia ka".

"Kumba phi la tip, ba nga la ieit thep mynsiem eh ia u Miat haduh katta katta bad hadien ba la phah tohkit nga shem ba u

Miat um treh ban iapoikha iapoiman, katba um pat lah ban pynsuk pynaram ia ki para jong u. Kumta peit lashai ka sngi pha bad nga ngin ia leit tongsher, sha ka wah Um-Latuba kaba don marjan bad ka lyngkha u Miat. Ha ka juh ka por nga kular ia pha lada pha lah ban pynioh ia kaba nga thrang, ha pha ngan ai ia ka kriah ksiar, ha nga ka kriah rupa, ka Iing dulan paki ka jong nga, pha phan ioh ka Iing bha Iing miat", la kular ka Syiem.

"Syiem Kynrad, wat khuslai kat ia kaba phi kwah ia nga ban leh, ia kata ngan leh beit, nga kloi ruh ban pha wat ia la ka jingim tang ban pynioh ia kaba phi la kwah eh", la phai ktien ka Phulbina.

"To, kata kynmaw ba la shai kumba la ia pynbeit, ngin ia mih ban leit tongsher tang shu dep bamja step ho", la ong biang ka Syiem.

"H,oid Syiem Kynrad, ngan leh thik kumba phi la bthah ia nga ban leh", la phai ktien ka Phulbina.

"Kynmaw, wat nym klet ban rah ia ka jain niad ha ka por ba ngin leit lashai ho", la ban ktien biang ka Syiem.

"To Syiem Kynrad, ngan ym klet ban rah ia ka", la jubap ka Phulbina.

"To khie leit sha la ka kam, ia mynta hi ka la biang. Nga ruh ngan leit thiah kai shipor ban pynaram ialade", la ong pat ka Syiem.

"H,oid Syiem Kynrad", la jubap ka Phulbina bad ka leit noh sha la ka kam.

Mar iamih ka Phulbina ka Syiem ruh ka rung sha la ka kamra thiah bad ka thiah ban pynaram met shipor. Mar iathiah ka iohthiah ngain na ka jingbym iohthiah bha ha ka miet kaba mynshuwa. Ha ka iingiohthiah ka phohsniew ba u Miat u leh ieit bad u doh u dait ia ka, bad ka sngew ba ha kata ka por ka don ha ka jingsuk jong ka bneng hi. Ynda ka kyndit ka ong ha lade hi, "Mynta nga la sngewthuh bha, ba ia ka jingsuk ngan ioh dei tang bad u Miat, kumta nga dei ban ioh ia u, lym kumta kan myntoi aiu ia nga ban im khlem u Syiem ka dohnud jong nga". Nangta ka khie, ka bta khmat bad ka sad ka khyllong, bad ka leit ban pynbeit ia ki kam ki jam ba ka hap ban pyndep, kumba ka ju leh man ka sngi kum ka Syiem.

Ha ka step kaba bud mar iadep bam ja step, ka Syiem ka la riam jwain bad ka mih ban leit tongsher sha ka wah Umlatuba lem bad ka Phulbina kumba ki la iakut lypa. Na iing syiem haduh ka wah Umlatuba kaba don harud lyngkha u Miat Rynsut Pala, ka jngai kumba shi mail ei ei. Ha kata ka sngi

ka bneng ruh ka shai sngur bha, ka pyrthei ka mariang ruh ka phuh ka phieng bad itynnad bha. Kumta lynter lynti katba ki dang ia iaid ki iohsngew ia ki sur bathiang ba ki sim ki iarwai sngewtynnad nalor ki tnad dieng. Te ynda ki poi harud ka lyngkha u Miat, ka Syiem Latympang ka la leh mynleh kumjs ka pang suh jur eh. Kumta ka phah ia ka shakri jong ka ban leit khot ia u Miat Rynsut Pala, ka da ong, "Ong ia u, ba shitom jur ka Syiem hangtei harud ka hali jong phi, ong ruh ia u ban wanlam shi skaw ka um". Mar mar ka Phulbina ka la leit ban iathuh ia u Miat, thik kumba la bthah ka Syiem ia ka. U Miat ruh haba ula iohsngew ia ka jingshitom ka Syiem u ieh bran ia ki masi ba u dang lur, u shim ruh ia u skaw bad pyndap um ia. Nangta baroh ar ngut ki ia iaid pynsted da kaba mareh artet sha ka jaka ba don ka Syiem. Ynda u la poi u lap ba ka syiem ka ud ka lyniar bad ka da ring kyrthad de. Kumta u shim bad u buh ia ka khlieh jong ka halor ka pneh jong u, nangta u pyndih um ia ka khyndiat. Ka Syiem ruh ka dih malu mala bad ka leh mynleh kum kaba iapler. Hadien shiphang ka peit liep bad ka ong, "Sngewbha sieh Rangbah synrait ia ka shyllangmat bad ia ka khmat jong nga baroh kawei da kato ka um". U Miat ruh u shim ia u skaw bad synrait ia ka shyllangmat bad ia ka khmat jong ka baroh kawei kumba la bthah ia u ban leh. Bad ka ong pat ia u, "Shim da kane ka jain niad bad

niad ia ka khmat jong nga". U Miat ruh u shim ia kata ka jain niad bad u niad ia ka khmat jong ka. Dei ha ka por ba u Miat u niad ia ka shyllangmat, ki moi-moi bad ia ki ngab jong ka, ba ka 'lei jingieit ka la siat ia u khnam jingieit ha u klong snam jong u. Ha kata ka por u Miat u sngew ba u klong snam jong u u tied stet, ka shadem jong u ruh ka kyndeh, dei hangne ruh ba u iohi ia ka jingbha briew jong ka Syiem Latympang, kaba long thik kum ka Puri blei hi, bad ha ka jingim jong u um pat ju iohi ia ka thei samla ka ban kham bhabriew ban ia kata kaba u thum ia ka khlieh ha ka pneh jong u. U sngew ba kata ka jingbhabriew jong ka, ka khring ia ka mynsiem jong u bad u long ruh la kumba shoh jadu bad u sngewthuh ruh ba u ieit thep mynsiem ia ka mynta. Kumta u don hapdeng ka jingialeh kaba khraw hapoh ka mynsiem jong u namar, ba u kwah ban pyndep shuwa ia ki kam ba iadei ban tynrong ia ka longiing longsem jong ki para jong u, ha kajuh ka por u sngewthuh ba um lah shuh ban khlad na ka jingieit kaba la wan tyllep kynsan ia u. Ha kata ka por ka Syiem Latympang pat ka ong, "Ani! Ko rang bah, ka ie s eh mo ka jaka jong phi, kaba don ki blei ki dken kiba pynshitom ia nga?".

"Syiem Kynrad, naduh ki longkmie ki longkpa haduh mynta mynne ngi ia im suk im sain ha kane ka pynthor ym ju bna ba don ki blei ki dken hangne", la phai ktien u Miat.

"Nga. la syep palat bad nga la tlot palat te phi". Kumta ka dem ia ka khlieh halor ki khohsiew jong u bad ka tabah ban snoh ia ki kti jong ka baroh ar tylli ha ki siang tyrpeng jong u Ha kane ka por ka jingsngewieit, jingsngewjan bad lungmynsiem na ka bynta jong ka, ka la ktah jur ia u Miat Ka pat ka ong, "Khie sieh rangbah. leit tong um sa shisien bad pynsait b'ang ia ka khmat jong nga". U Miat ruh u pynthiah jai ia ka halor u phlang, nangta u ieng joit ban leit tong um ha u skaw- Ynda ula wan tong um u shim ia ka khlieh jong ka bad u buh biang ia ka halor ka pneh jong u, u iohi ruh ia ka jingphuh syep bajur jong ka na ka jingjur jong ka jin shit jong ka sngi. Kumta u shim ia u skaw bad pynsait biang ia ka khmat jong ka,, bad u sa niad biang ia ka da kajuh ka jain niad ba ka la ai. Ha ka por ba u niad, ka mynsiem jong u ka thnam bad u iohi ruh ia ka shadem jong ka Syiem bad ia ka jingat ba wandur ki jymbuin jong ka Hynrei um shlan ban ktah ne ban syrpai ia ki namar, kum u rangbah ba shisha um kwah ban shu shim kabu haba ym pat biang ka kt en ka thylliej, wat la ha ka j ngsh sha ula kwah eh ban twad bad ban syrp d ia ki da ki kti jong u Katba u dang peit ia ka kumne, ka jingieit jong u ia ka ruh ka la nangjur bad u sngewthuh ba ka jingkwah jong ka doh ruh ka la sdang ban ktah ia ka jinglong samla jong u. Hynrei u pyn aw hi trait ban ym leh ia kano kano kam, ia kaba ka

jingiat'plem jong u kam shah ban leh, katba ym pat dei ka por ka ia. Hangta ka Syiem ka la ong ia u, "Ngam lah shuh ban iaid namar ba nga la tlot than, sngewbha sieh rangbah baieit ban bah ia nga haduh ban da poi ha phyllaw Iing jong ngi".

'Peit sieh ki masi lur ki dang don hapoh lyngkha La dei ka por ban pyllait ia ki, ba kin ia bam phlang bad ynda la janmiet pat, ban leit ialam ia ki sha shnong bad ban set ia ki ha sem", la phai ktien u Miat

"Wat khuslai sieh shaphang kata. Nga la tip lut ia kiei kiei ki jingduna bad ki jingeh jong phi Hynrei ngan ai ia phi sa saw shah na ka jingdon jingem jong phi, tang lada phin leit buh ia nga haduh ban da poi ha Iing", la kyrpad ka Syiem.

"Lada phi sngew kumta ia ngan btin ia phi haduh ha trai utei u dieng kseh uba don hadien katei ka Myndo sah bri jong nga. Namar u long u dieng kseh uba bha ki tnad ki shing, kumta hapoh ka syrngiew jong u phin ioh rieh tngen, na kata ka jingshit kyrang ka sngi. Bad nga ngeit hadien katto katne por phin sa ioh bor biang ban leit phai sha la Iing bad nga ruh ngan ioh lad ban pyndep ia la ka kam", la phai ktien u Miat

"Kata te katba phi ong kein rangbah", la phai ktien ka Syiem. Kumta u btin ia

ka da kaba tabah ia ka kti kamon jong ka ha ka tyrpeng jong u, ka Syiem ruh ka pynnoh lut ia ka jingkhia jong ka met jong ka ha u. Ynda poi ha trai jong uta u dieng kseh u pynthiah ia ka da kaba bat kdiar bha, khnang ba kan ym hap jubor ha ka por ba u pynthiah ia ka. Dei ha kane ka por ba u dang pynthiah ia ka kumne, ba la wan poi ar tylli ki "Latkhur Tyrso" (kiba long ki jait lyngdkhur ba heh tam) bad ki dem halor kawei na ki tnad jong uta u dieng kseh bad ki la rwai kumne, "Kur - kur - kur suk kiba shijur". Ka Syiem Latympang ka la sngewthuh ia ka jingmut jong ka jingrwai jong kita ki lyngdkhur, katba u Miat Rynsut Pala pat um peiphang ne sngewthuh ei ei ruh ia ka jingrwai jong ki. Kumta ka ong ia ka shakri jong ka, "Khie leit pyntip sha ling ba kin tiew um sum, ba kin pynkhreh noh ia ki jain syiem bad ia ka sati ba khia san tula".

"To Syiem Kynrad, ngan leit iathuh thik kumba phi la bthah ia nga ban leh, phi ruh to nang ioh bor ioh sor mo Syiem, nga la leit ho", la jubap ka Phulbina.

"To", la phai ktien ka Syiem.

Ynda ka Phulbina ka la kham jngai, u Miat u ong, "Syiem Kynrad nga ruh ngan leit pyndep shuwa ia la ki kam bad nga tharai ym slem phi la ioh jingiarap hi na ki briew jong ka ling syiem jong phi".

"Wa ! Phim isynei sieh ia ka jingshem shitom jong nga, phi hun ruh sieh ban ieh ia nga weibriew ha kane ka jaka, haba nga dang shitom kumne? Phim iohsngew sieh kumno ba nga la bthah ia ka shakri, ban ong ha Iing syiem ban pynkhreh ia ka um sum, ka shati ksiar bad ia ki jain syiem, hynrei ngam shym la bthah ia ka ban phah briew ban wan shaw ia nga. Kita baroh ki jingypnkhreh ki dei na ka bynta jong phi kein baieit", la phai ktien ka Syiem.

"Kumno kumta! Nga u nongrep baduk, u khun lymboit lymbiang bad u nongbsa nongpjiah ka iing ka sem. kumno kein ngan lah ban ieh ia ki, ba kin iap thngan? Em Syiem, wat sngewsih ne wat sngew ei ei ia nga, wat la nga sngewthuh bha ba nga ieit ia phi, hynrei ngam lah ban long u Syiem jong phi. Namar kumba phi tip ba nga dang don shibun bah ki kam, ba nga dang hap ban pyndep na ka bynta ki para jong nga. Wat la katta ruh ngan ym ieh jyndat ia phi bangne. Ngan leit bah ia phi haduh shiteng lynti, bad nangta nga ngeit phin lah da kaba suk ban poi haduh iing bad nga ruh ngan ioh ban pyndep ia la ka kam. To ale ngan bah ia phi mynta". Ka Syiem ruh ka leh mynleh ban khie kumba shitom eh, kumta u iarap ban pynkhie ia ka. Nangta u shong kyn rong bad ka tawah ia ki kti jong ka baroh ar ha ka shadem u. U pat u bat ia ki kti jong u na ki thliew khohwah jong ka laroh arliang. ha kata ka rukom ba ki kti jong u baroh ar naduh ryndang kti haduh tymbuit ki ban halor ki skep

jong ka. Ka met kaba naphrang jong ka baroh kawei pat, ka ban ia ka ingdong jong u. Haba ula iaid katto katne por, baroh arngut ki iohsngew ia ka jingkhluid kaba jur kaba mih na ka jingiakyrshut jong ka met jong ki. Ka dei ruh ka sien kaba nyngkong ha ka jingim jong ki baroh arngut, ba ki la mad ia ka jingkyndeh lang jong ki klongsnam bad ia ka jingmaian jong ka jingsyaid jong ka met u shynrang bad ka met jong ka kynthei haba ki ia kynduh lang. Ynda poi halor uwei u lum, ula don hamar shiteng lynti na ka iing jong ka Syiem, u Miat u ong, "Ngan pynhiar noh ia phi hangne".

"Em Kynrad, sngewbha sieh ialeh shitom khnang ban pynpoi ia nga haduh iing Namar ia mynta hi nga tlot sha ba palat. kumta ngam lah shuh ban iaid", la phai ktien ka Syiem, Kumta um banse bad u la bah ia ka haduh ban da poi ha iing syiem Ynda poi ha iing syiem ka bthah ia ki shakri ban pynkhreh ia ki jain bad ban pynsum ia u. Nangta ka doh ieit ia u laisien laiwat, khnang ban pynklet ia u ia ki masi bad ia ka bri ka lyngkha jong u. Ki shakri, shuwa ban pynsum ki law ia ki jain ba bit ktieh jong u bad ki sa pynsum ia u Bad ki sa pynriam pynbeit ia u da ki jain syiem ba la suh da ki sai ksiar sai rupa, ki pyndeng ruh ia ka sati ksiar ba san tula ha ka kti ka diang jong u. Ia ka khlieh jong u pat ki pynspong da ka jain spong basaw bad haba la dep pynriam, ki pynpeit ia u ha ka iit khmih Hangta u iohi jalade ba u phuh u phieng la kum u Patsha

hi. Ka Syiem ruh ka la riam pynitynnad bha ialade, kumta ka ruh ka phuh bha. Ynda ki la ialam ia u ha ka kamra ba don ka Syiem, Latympang ka ong. kumne, "Nga kular ban bsa ban pjah ia ki kur ki jait jong phi baroh. Ia ki para jong phi ngan thaw mar kawei ka iing bha bad ba itynnad, ngan ai ruh ia ki ka spah ka phew. Nga kular ruh ba tang ia ka long syiem ngan bat ma nga hynrei ia ka spah ka phew bad ia ka hima ka sima phin khmih ban pyniaid ma phi ia ki. Naduh mynta haduh ban da dep shna ia ki iing ki sem ia ki para jong phi, phi baroh phin ia sah shuwa ha iing jong nga'. U Miat ruh namar ba shoh bieit ia u da ka jingieit ia ka, u pdiang hun ia ki jingku'ar jong ka Syiem baroh. Kumta u la klet ia la ki masi lur jong u, ia kiba u la ieh khlem pyllait na ka lyngkor ha ka lyngkha jong u. Kat kum ka jingiathuh khana pateng kine ki masi bad ka lyngkor ki la kylla masi maw bad lyngkor maw, hynrei mynta lah ban iohi satang ia ki maw ia ka dur masi ym lah shuh ban iohi namar ba ki la pait ia pra ha ka pylliang "Khynde iaw khynde sngi" (ka u lapbah ba la neh khyndai miet khyndai sngi, kumba san snem mynshuwa. Kine ki maw ki don ha ka pynthor Latuba. Kane ka lyngkha mynta ka dei ka jong ka Somly Nongjngi ba na ka shnong Thangrain.

Nangta ka Syiem ka leit ialam ia u Miat ban peit ia ka Iing dulan paki jong ka, bad ka pyni ruh ia ka kamra ha kaba un sah. Hadien kata ka khot ia u Phrang Bareh uba long u rangbah nongpyniaid kam

jong ka Iing syiem bad ka bthah ia u ban phah briew sha kylleng ki shnong ba don hapoh ka t ka hima, ba kin phah briew kaiba ki lah ban wan iarap ban tei kyrkieh ia ki hynriew tylli ki Iing. Ka phah briew ruh ban khot ia u Kni jong ka.

U Sajar Shadap ynda u poi ha Iing syiem ula lyngngoh ngain namar um ithuh shuh ia u Miat ha ka jingriam syiem jong u bad u dang mut ba u dei u khun syiem ba wan kai na kawei pat ka hima. Hynrei ynda ka pyrsa jong u ka la iathuh ia ka jingshisha, kumta u la kmen bha bad u kdup iet bad u doh ia u Miat. Um kylli shuh ia la ka Pyrsa, ba da kumno ka la leh ba ka la lah ban pynngeit, ban pynpoi bad ban pvnkohnguh ruh ia u Miat ba un iashong-kha noh bad ka. Kumta u ong, "Pyrsa ba-ieit eh, nga sngewkmen haduh katta katta ia kane ka jingjop jong phi ha ka liang ka jingieit, ia kaba nga la tharai ba kan ym urlong lano lano ruh, hynrei mynta nga lah ban iohi ba kan sa urlong. Kumta ngi dei ban ia pynbeit noh ia ka sngi ba khraw ka ban long ka sngi shongkurim jong phi, Bad ia kane ngim dei shuh ban pynslem ia ka".

"Mama Kynrad, kaba phi ong kaba dei bha, namar, nga ruh ngam kwah ban pyn-jlan ne pynslem ia ka Hynrei don ki kam kiba shah hakhmat, ia kiba ngi dei ban pyndep shuwa ban buh ia ka sngi ka ia, ban pyndep ia ka jingkyntiew kurim jong ngi", la phai ktien ka Syiem.

"Kiei kita ki kam? Kiba khanglad ba ngin pyndep ia kane ka kam ba kyntang bad ba don burom Iathuh kloi ia ki namar nga kwah ban pyndep ia ki kloi lan katba lah", la ong pat u Kni.

"Mama, kita ki kam ki long kiba nga hi nga la kular ban pyndep Kaba nyngkong ka long ban shna san tylli ki Iing na ka bynta ki san ngut ki para kynthei jong u briew jong nga. Kaba ar pat ka long ban shna ia kawei ka Iing na ka bynta ka Phulbina Kso kaba long ka shakri ba nga shaniah bad ie t eh. Mar iadep shna ia kine ki Iing, ngin sa buh ia ka ingi ka jingkhawai kyntiew kurim jong nga Nga la bthah ruh ia u rangbah nongpyniaid kam jong nga ban phah kyrwoh sha baroh ki shnong ki thaw kiba don hapoh ka it ka hima, ba kin phah nongiarap katba ki lah ki iai na ki shnong jong ki, ban wan iarap ban tei ia kita ki Iing ki sem", la phai ktien ka Syiem.

"Pyrsa, ia kaba phi la kular kum ka Syiem, dei ban pyndep ia ki, bad ngan pyniaid ma nga ia ka ban tei ia kine ki Iing ki sem, khnang ban dap lah ban pyndep kloi ia ki. Phi la leh ruh ia kaba dei eh, ban pathai khubor sha ki khun ki raiot ban wan iarap lem", la phai ktien u Kni.

"Mama nga ngeit skhem ba kiei kiei baroh kin iaid beit iaid ryntih, kumba ngi la ia angnud lang. Ia mynta ngin ia bam ja

noh namar, nga la phah ba kin pynkhreh ja ia ngi. Khublei shibun ruh Mama ia phi namar, phi la kloi ban shimti ban pyniaid ia ka jingtei ia kita ki Iing ki sem baroh", la phai ktien pat ka Syiem.

"Ia, kata ngin ia leit ia bam noh namar, nga ruh nga la sngewthngan bha", la phai ktien pat u Kni. Mar kumta ki ia mih baroh bad leit bam ja ha ka kamra bam. La buh ia ki pliang ja ha kata ka rukom ba ka Syiem bad u Miat kin ia shong mar pyrshah, bad u Kni pat um shong hapdeng jong ki. Ki tah ja da ka doh skei bad hadien ba ki la dep bam ja, ki ia bam pat sa u soh niamtra bad u kwai. Ha dien kata ki ia khublei mar kylliang bad u Kni u leit phai pat sha la Iing. Ha mar hangta ka Syiem ka poi kynmaw ba kam pat ai jingtep ia kiba ha Iing ha sem u Miat, ba un sah ha Iing Syiem. Kumta ka khot ia u Skhem Surong uba long uwei na ki shakri bad ka ong, "Khie leit iathuh ia ki para bad ia ka kmie une u rangbah ba un sah mynta ka miet ha Iing syiem, bad ia ki pat yn sa wan shaw lashai mynstep".

"Syiem Kynrad, ngan leh thik kumba phi la bthah ia nga ban leh", la phai ktien u Skhem. Hangta u Miat u ong, "Syiem baieit phi la leh ia kaba dei bha, hynrei i mei bad ki para jong nga kin khuslai bad kin tharai ba la jia ei ei ia nga, ba haduh katta por ruh ngam pat poi Iing. Nga hi ruh nga la klet

ban phah iathuh, ngam tip balei haba nga don bad phi nga klet lut ia kiei kiei kiba ngam bit ban klet ruh. Imat ba phi la pynshoh bieit ia nga, da ka jingieit ba sngur bad ba nylla jong phi ia nga. Nga ruh mynta nga nud ban phla ba nga ieit ia phi thik kumba phi la ieit ia nga. Bad lada jia ba nga long u Syiem bad phi pat phi long ha ka jaka jong nga, ka jingieit jong nga ia phi kan ym duna wat tang shi sapit ruh em, u la teh saikhum jingieit u Miat.

"Ia, baieit ngin ialeit shongkai noh ma nga bad ma phi ha katei ka kamra shongkai ba kyrpang, kaba don ha ar mala", la wer ka Syiem. Kumta baroh ar ngut ki ia ieng bad ia leit sha kata ka kamra da kaba ia bat kti lang. Ynda poi ha kata ka kamra ki iarung bad iashong mar syndah halor jong kawei ka shuki kaba heh bad kaba ngiam ban shong haduh saw ngut ki briew ha ka. Dei hangne ba ki ia phylliew ia ka jingiaieit ba mar kylliang jong ki. Bunsien ki shu ia peit ieit iwei ia iwei pat bad ki da ia phuh samrkhie artad. Kim da nang eh ban iathuh khana, hynrei ka mynsiem jong ki ka shlei da ka jingkmen ka bym lah shuh ban batai. Ki ia bat ia ki kti iwei ia iwei pat, ki ia peit pyrshah shlip marjan bha ka khmat jong u bad ka khmat jong ka, ki khmat jong ki ki phyrnai kum ki mawlyonai. Nangta ki sa iadoh jadait ha ban da hun hi jrut. Ki

iashongkai kumne bun kynta, khlem da sngew thuh ia ka jingiaid jong ka por. Dei ynda la dap kumba shiteng synnia ba ki sa leit thiah sha la ki kamra thiah.

* * * *

KA KMIE U MIAT HA IING SYIEM

Dang step ki ia khie thiah bad ki ia sum ia sleh, nangta ki ia bujli da kiwei pat ki jain ki nep bad ki sa leit ban bam jingbam. Hadien ba ki la dep bam, ka syiem ka phah ban pynkhreh um sum na ka bynta hynriew ngut ki briew bad ban pynkhreh ruh ia ki jain ki nep kynthei ba kan phong. Ynda la khluid ka um, ka Syiem ka khot ia ka Phiar Surong, kaba long kawei na ki shakri jong ka bad ka ong, "Khie leit shaw ia i Mei bad ki para kynthei jong une u Rangbah, da iathuh ruh ia ki ba ka Syiem kan pdiang burom ia ki ban wan sha iing syiem".

"Syiem Kynrad, ngin leit shaw ia ki kumne kumne hi, kumba phi la kwah ia nga ban leh", la phai ktien ka Phiar.

Ka Syiem ka phah khot ruh ia u Kni jong ka ban wan sha iing syiem. Ka kmie u Miat bad ki para jong u ki sngew khohnioh, ki sngewsyier bad tieng bha, kaba khlehlang ruh

bad ka jingsngew lehrain namar, ba ki long kiba rangli ha ka por ba ki leit sha iing syiem. Hynrei ynda ki poi ha iing syiem, dei ka jing long ba jai jai, ba jemnud, ba lehrit bad da ka khmat ba i ieit bad ba iai phuh samrkie jong ka Syiem kaba la pyniap bieit ia ki bad kaba la weng noh ia ka jingkhaweit bad jinglehrain jong ki. Kum ta ki sngew la kumba ki don ha la ka jong ka iing ka sem hi. Ka Syiem ka la pdiang burom bad kren ieit bad leh ieit ia ki baroh. U Kni ka Syiem ruh u pdiang burom ia ki bad u ong, "Kong Miriam Pala, bad ia phi ki hep rit baroh. nga sngewkmen ba phi la wan hangne, wat lehrain, wat sngew nongwei, hynrei sngew ba phi don kum ha la ka jong hi ka iing, bad lada phi kwah ne donkam ei ei, ong beit ia ka Syiem khlem pep phin ioh ia kata kaba phi kwah".

"Nga bad ki khun baroh ngi pynpaw ia ka jingsngewnguh kaba khraw jong ngi, na ka bynta kane ka jingpdiang burom jong phi ia ngi. Ka jingbha mynsiem jong phi ka la pynum ia ka mynsiem jong ngi. Kumta khublei shibun ia phi", la phai ktien ka Miriam Pala kaba long ka kmie u Miat.

Ki para u Miat baroh ruh ki ia ong, "Khublei shibun Mama".

"Khublei ia phi ruh", la phai ktien u Raiar Shadap.

Hadien kane ka Syiem ka phah pynsum ia ki bad ynda la dep ka phah pynriam ia ki da ki jain syiem. Kumta baroh ki kylla dur la kum ka ksiar ba dang shu lah phrang ha ka ding, namar, baroh ki long kiba bhabriew, hynrei namar ba ban ka jingduk kumta kim iohlad ban riam bha riam miat. Ki phong man ka sngi da ki jain jot iain pei. Hynrei mynta ki la long kum ki khun Syiem hi, bad ka kmie jong ki ruh ka la long kum ka Syiem tymmen. Hadien kata baroh ki ia bam ja lang khrui. Ka kmie u Miat ka khot ia ka Syiem, "Ka khun Syiem baieit jong nga". Bad ki para jong u Miat pat ki khot ia ka, "Ka Syiem baieit". Namar ba ki long ki khynnah tiosngi bad ba donakor, wat la ki ia ban ruh ym iohsngew ia ka jinghuri hura, ia ka kaw kaw ka baw baw ne ia ka jingia hylla bad ia ka jingiarkhie pashait. Ynda la dep bam ka Syiem lem bad u Miat, ki leit pyni ha ki ia ki kamra ba kin sah, ha ki kamra ba ju sah kiba wankai sha Iing syiem. Nangta ka Syiem ka ong, "Mei baieit, bad phi ki para baieit namar ba nga ieit ia u khun jong phi, ia u hymmen jong phi, kumta ia phi ruh nga ieit. Nga la kular ruh ban thaw mar kawei ka Iing bha. Iing miat ia kine ki para bad ngan sa ai ruh ia ka spah ka phew khang ba phin suk. Namar ba u hymmen jong phi un sa ia shong bad nga, kumta shuwa ba ngin lah ban pyndep ia ka jingshongkurim jong ngi, ka dei ka kamram jong nga ban pynbiang shuwa ia

ka jingdonkam jong phi. Kumta naduh mynta haduh ban da dep ban shna ia ki ling ki sem jong phi, phin ia shong ia sah ryngkat bad nga".

"Khun Syiem baieit, nga tip ia ka jingsbun bad jingbha jong phi bad haba nga tip ia ka jingkwih jong phi, ban iapoikha iapoiman bad u khun phrang sngi jong nga, nga dap tang da ka jingkmen sude. Te kaei pat ba ngan ioh ban ong shuh, lait tang ban iatluh ha phi ba nga ndiang hun ia ki jingai ba shim jong phi, wat la nga tip bad sngewshai ba ngin ym lah ban siew kylliang pat ia phi", la phai ktien ka kmie u Miat. Ki para jong u briew ruh ki pynpaw ia ka jingsngewnguh ba khraw jong ki ia ka Syiem. Ka Syiem pat ka ong, "Mei baieit, bad phi ki para baieit jong nga, wat la phi ong ba phim lah shuh ban siew kylliang ia nga, hynrei ka jingai kaba kordor tam, ka dei ka jong phi ba phi la shah sngewbha ia u khun, u hynmen uba kong u nongpyndap ia ka bam ka dih bad ia kiei kiei ki jingdonkam jong phi. Kumta nga ngan ong, ba ngam lah shuh ban siew kylliang ia ka jinglehbha ba kor tam jong phi ia nga".

"Nga sngewtynnad ban iohsngew, ia ka jingsngew jong phi baroh arliang. Bad nga khmihlynti ba na kane ka jingiapoikha, kan wanrah ia ki jingsuk jingkmen ia ngi baroh arlliang", la kem ktien u Miat. Baroh ruh

ki ia monjur ia ka jingong jong u. Nangta ka Syiem ka ong, "Mei baieit, lada phi kwah ban pynaram ia lade, phi lah ban leit thiah kai ha kato ka jingthiah ba nga la dep pyni ia phi. Phi pat ki para baieit phi lah ban leit peit kai ia ki sim ki doh, ki mrad ki mreng bad ia ki jingthung jingtep ba don hapoh ka kper. Phi lah ruh ban peitkai ia ka jing ia jngi sngewbha jong ki dohkha dohpnat, kiba don hapoh ka nan kaba don hajan ba kut ka kper. Namar mynta nga hap ban pyndep ia ki kam ki jam ba dang sahteng".

"Syiem baieit, namar ba ngam long ka briew kaba koit kaba khiah ka met ka phad, te kumta ngan leit thiah shuwa kumba phi la ai jingmut", la phai ktien ka Miriam Pala.

"To mei baieit", la phai ktien ka Syiem. Ki para pat ki ong, "Ngin leit peit kai shuwa ia ka kper bad ia kiei kiei ba don ha ka". (Ia ka nan ym lah shuh ban iohi ia ka mynta, namar hadien bun spah snem la tap u shyiap, ka ktieh bad ka khyndew ia ka). Hangta u Miat bad ka Syiem ki leit sha ka kamra bishar bad ki iashong marjan. Ha kata ka sngi ka Syiem ka la lah ban pyndep lut, ia baroh ki jingbishar ba la sahteng.

Naduh ba ki la sngewtikna ba kin sa iashong kurim, man ka por ka Syiem Latympang Shadap bad u Miat Rynsut Pala, ki ju ialeit kai sngewbha na Iing Syiem sha ka jaka

ba ki khot "Pudiar-dhari". Kane ka Jaka ka don halor uwei u lum bad ka don kumba shiteng lynti na shnong Wyrto sha shnong Thangrain. Hangne don ka pung sum jong ka Syiem, ia kaba la ker tawiar da u myrsha bad ka lynter jong ka ka long khadhynriew pruh, ka pynkiang ruh ka long khadhynriew pruh hi. Narud ka pung pat la ker ia ka da ki dieng khlaw. Kat kumba iathuh ki trai shnong ha ka por ba mynshuwa ha Pudiar-dhari ju don ki shuki maw bad ia ki kjat jong ki la thaw ha ka dur ki kjat masi, ha kaba ka Syiem bad u Miat ki ju shongkai sngewbha. Hynrei dei na ka jingbuid kti bad jingbieit ki khynnah sharai masi ki la pynpait ia kine ki shuki maw bad kumta ym lah shuh ban iohi ia ki. Ha Pudiar-dhari bun sien u Miat bad ka Syiem ki ju ia phylliew jingieit. Teng teng ki ia rwai kylliang, teng teng ki ia had sngewbha bad teng teng pat ki iaingi sngewbha. Bunsien hi ki iakdup, ki iathuh kwei ia iwei pat bad ki iadoh iadiat ha ban da biang, ban pynbun ia ka jingthrang ka mynsiem shipor, kat bym pat dep ban iathoh bun long noh kawei ka met kawei ka snam. Mynta lah ban iohi sa tang ia ki maw ba don ha kane ka pung Ka pung hi kam don um shuh, namar, hadien bun spah snem, ka la tyrkhong noh bad la tap ia ka da ki synrum synteh, ka khyndew bad ka ktieh, Ha ka por ba ka Syiem kam pat ithuh ia u Miat, barabor haba rang ka mneng bad ba ki kjat sngi ki shat phyrnai bha, dei ha kum kine ki sngi ba ka Syiem ka sngewtynnad ban leit sum ha kane ka pung.

PYNDEP LA KA KULAR

Na baroh ki shnong ki thaw jong ka hima, la wan shi hajar phra spah hynriew phewar ngut ki rangbah, ban iarap ban tei ia ki hynriew tylli ki Iing kumba la kwah ka Syiem. U Sajar Shadap u bhah ia kine ki briew ha ka hynriew bynta bad ki long laispah khadar ngut bad sa na ki briew jong ka Syiem la ioh saw spah ngut ki briew ban trei ia kawei kawei ka Iing. Kumta tang hapoh lai taiew hi la lah ban pyndep ban tei ia kine ki iing baroh hynriew tylli. Hapoh kine ki lai taiew ha Iing syiem ki ia bun kam bun jam bha, ban pynkhreh bam ban pynkhreh dih ia ki nongwan iarap shna Iing.

Ha ka sngi ba ki pynieng ia u "Shrot-skit-Pyrdi" (Rishot pdeng). kat kum ka dustur ki Pnar kiba don hangta ki dei ban bat ha uta u rishot, bad uba dei u Kni jong ka iing u bat ia u skaw ba la pyndap da ka 'iad um, ha ka kti kamon, da ka kti kadiang pat u bat ia u rishot. Nangta u nguh u dem, u duwai u phirat ia u Trai Kynrad. Ha kajuh ka rukom u Miat Rynsut Pala, uba long u khlieh ka iing na ka bynta ki para kynthei jong u, u hap ban bat ia u skaw bad ban duwai ha ka por ba pynieng ia ki shrot-skit-pyrdi, na ka bynta ban shna ia ki san tylli ki iing namar ki para jong u Haba la dep nguh blei u suit u shor ia kata ka 'iad um baroh ha trai jong uta u rishot. Namar ba hap ban pynieng san tylli ki shrot-skit-pyrdi,

kumta u hap ban nguh blei bad ban suit ban shor san sien san wat, kata kawei hadien kawei pat. Haba pynieng pat ia u shrot-skit-pyrdi, na ka bynta ban shna ia ka iing jong ka Phulbina Kso, kaba long ka shakri baieit bad ba shaniah eh jong ka Syiem, u Jabin Kso uba long u rangbah shakri ka Syiem, u long Kni na ka bynta ka Phulbina, kumta u bat ia u skaw ba don ka 'iad um bad u nguh blei. Ka jingnguh blei ka long kumne harum :-

HA KA PNAR :

Shihajar ngooh Tre Kirot Kyrad
Ynne ka sngi pyniein pynkhai o ia me
U Shrot skit u Shrot ang
Hajrong ka snieh ka swor, ka tympha ka
[tyrpein

Ka iong pha ka Bei Ramaw
Ioh u man uwa skhem uwa neh
U pynksoh ia ka 'arein ka pamboh
Uwa neh ha skit ha ang, iong u Iung i sem
Ha me man mi uwa hakhlch doh
Ha tre kjat iong me u yien o
Ka ngooh ka dem, ka pan ka doon
Hawa poi ka niam ka rukom, hei won iwon i
[por

U hiar i chwar i blai, u man i dak i shin
Kam wa phah phi ka blai ia nga
Nachwa naphrang wa ong phi
Ym ye de u iachem wa me
U Hynniaw wasa dei doh dei pran

Dei ktien dei thylliej
Tae ym ieh noh ia me, tae u iachem o wa me
Ha ka suit ka choor, ha ka ngooh ha ka dem
Hawa poi ka niam hawa poi ka rukom ka iong
[me
U pynap u pynsniaw mi, u khut u tin, u pau u
doon
Hei tae u wan i chwar i blai, i dak i shin
Shihajar ngooh.

HA KA KHASI :

Shihajar nguh Trai Kynrad
Mynta ka sngi nga pynieng ia me
U Shrot u skit u Shrot ang (ang ka mut u line)
Halor ka snieh ka swor, ka tympha ka tyrpeng
Ka jong pha ka Mei Ramew
Ban dup long uba skhem uba neh
Ban pynbat ia ka larein ka pamboh (ki kanshi)
ban neh ha skit hapdeng, jong ka ing ka sem
Ha me me long uba hakhlieh duh
Ha trai kjat jong me ngan ieng
Ka nguh ka dem, ka pan ka kyrpad
Haba poi ka niam ka rukom, ha kano kano ka
[por
Yn hiar i shwar i blei ban long ka dak ka shin
Kumba phah phi ki blei ia nga
Nashuwa naphrang ba phi ong
Ym lah shuh ban ia kynduh bad me
U Hynniew trep da ka met ka phad,
Da ka ktien ka thylliej
Te yn ym iehnoh ia me, te yn iakynduh bad me
Ha ka suit ka shor, ha ka nguh ka dem

Haba poi ka niam haba poi ka rukom ka jong [me
Men pynsngap men pynsngew, men khot men [ting
Men pan men kyrpad,
Hangta yn wan i shwar i blei, ka dak ka shin
Shihajar nguh.

Mar iadep nguh blei, u nongnguh blei u suit u shor ia ka kiad jyndem baroh ha trai uta u shrot-skit-pyrdi. Hadien ba la pyndep ia ka niam ka rukom ba iadei bad kaba pynieng shrot-skit-pyrdi, ki sa lah ban shna ia ka Iing.

Ha ka sngi kiba bud hadien ba ki la dep tei ia ki Iing ki sem. la pynlong ia ka jingkhawai sngewbha ha Iing syiem. na ka bynta kito baroh kiba la wan iarap ban shna ia kita ki Iing. Hashuwa ban bam ka Syiem ka ong, "Phi long ki briew kiba shlur bad kiba heh mynsiem. Phi la ioh ia la ki iing ki sem, ia la ki kam ki duk ban wan iarap, haba phi la iohsngew ia ka jingkhot jong nga, bad da ka jingiarap jong phi la lah ban tei ia kine ki iing tang hapoh kai taiew. Kumta nga pynpaw ia ka jingsngew nguh kaba khraw jong nga na ka bynta ka jingiarap kaba sbun jong phi. To ai ba u Blei un kyrkhu un kyrdoh ia phi ha baroh ki kam ki jam jong phi, bad ba phin nang iaroi parum pareh ha ki kam ki ki jam jong phi, bad lashai phi la dei ban leit phai sha la ki shnong ki thaw,

sha la ki iing ki sem bad sha la ki baieit ki bathoin jong phi, te sa ia leit suk bad U Blei un don ryngkat bad phi. Kynmaw ruh lada phi don kano kano ka jingeh ne lada phi iakynduh ia kino kino ki jingeh jingshitom, wat lehrain ban wan iathuh ia ki ha nga, khnang ba ngan dup tip ban iarap ia phi, khublei ia phi baroh".

"Khublei, ia phi ruh Syiem Kynrad", la ong kita baroh kiba iadon hangta bad kida iathap kti ruh shaid.

"Sngewbha iasngap shiphang, i mama jong nga i don ei ei ban iathuh ha phi mynta", la ong pat ka Syiem. Hangta u Kni jong ka Syiem u ieng bad u ong, "Nga dei tang da ka jingsngew nguh bad burom ia phi baroh. Nga iohi ruh baphi long kiba tbit bad ba smat ban trei ban ktah. Mynta to ia pynshahshkor bha ia kaei kaba ngan ong namar, nga don ka khubor kaba bha ban iathuh ia phi. Ba ha u bnai Du'atra (Kyllalyngkot-January) ngin sa ia kynduh biang, ban ia bam khawai hangne. Namar ka Syiem jong phi kaba long ka pyrsa jong nga, kan sa shong kurim ha utei u bnai, la ka sngi ngan sa pyntip pat sha phi baroh. To ia bam noh mynta, khublei shibun ia phi bad sa ialeit suk lashai sha la ki iing ki sem."

"Im slem, ka Syiem jong ngi", baroh kita ki paitbah ki ia ong. Nangta baroh ki ia bam hun bad ynda dep bam, ki nong iarap baroh ki ialeit sha la ki jaka sah ia kaba la

shu shna ban neh tang shipor, ha kper jong ka iing syiem hi. Bad baroh ha kata ka miet ki ialap sa tang shaphang ka iingshongkurim jong ka Syiem. Ynda ki poi ha ki shnong jong ki ruh, ki pynbna ia kane ka khubor. Kumta ka hima hi baroh kawei ka ap khmih lynti sa tang ba kan poi noh ka sngi ba khraw jong ka Syiem.

U KNI BA KITKHLIEH

U Sajar Shadap, ka Syiem bad u Miat ki ia leit sha ka kamra shongkai kaba don ha ar mala jong ka iing syiem. Hangne ki ia pynbeit ia ka sngi ban pynlong ia ka jingkyntiew kurim ia ki, bad ki buh ba kan long ha ka taiew ba khadduh jong u bnai Duiatra ha ka sngi muchai. Hadien kata u Sajar u ong, "Ieh ha nga ban khein ban diah khnang ban dup tip katno ba kan dap ka bam ka dih na ka bynta ka jingkhawai, namar ngi hap ban khot lut ia baroh ki khun ki raiot kiba don hapoh ka hima bad ruh ia ki lok ki jor ki ba don shabar ka hima. Lashai ngi la dei ban pathai khubor sha baroh ki khun ki hajar, ba kin wan bam khawai ha ka sngi Muchai jong ka taiew ba khadduh jong u bnai Duiatra, kumba ngi la ia pynbeit lang".

"Mama, nga iahap jingmut bad ka jingong jong phi, kumta lashai ngan sa phah briew ba kin leit ar kyrwoh sha baroh ki shnong ki thaw ki ba don hapoh ka it ka hima, ba kin iawan bam ja ha ka sngi kyntiew kurim jong ngi. Ia ka

ban khein ban diah sha phang ka bam ka dih ba ngi dei ban pynkhreh ruh, kumba phi ong ka bha hi ban leh ma phi, namar, phi kh:m up ma phi shaphang kane ka kam. la ka iing ruh ngi dei ban pynkhuid bad pynitynnad ia ka, da kaba pynriam ia ka da ki rong ki rup katba ngi lah ban shna. la kiei kiei ki jingdudkam ruh sa pynkynmaw ma phi mo'. la phai ktien ka Syiem.

"Ia kita ngan sa pyrkhat ia ki mynta ka miet bad ngan sa iathuh pat ia ki ha phi, lashai ka sngi. Mynta te ngan leit noh bad ma phibaroh ar ngut sa iathiah suk ko", la ong u Kni.

"To mama, phi ruh leit suk bad sa thiah suk", la phai ktien lang ka Syiem bad U Miat. Katba u Miat bad ka Syiem pat ki iashongkai ban nang ia phylliew ia la ka jingieit kumba ki ju leh man ka miet, hadien pat ki sa leit thiah sha la ki kamra thiah.

Ka Syiem mar ia khie ka sum ka sleh bad hadien ba ka la bam jingbam, ka phah khot ia u Phrang Bareh uba long u rangbah nongpyn-iaid kam jong ka iing syiem. ynda u poi ka ong ia u, "Phah kyrwoh, sha baroh ki shnong ki thaw, da iathuh ba u Kni ka Syiem bad ka Syiem ki khot sngewbha ia phi baroh shynrang bad kynthei, ia ki rangbah ki san, ki tymmen ki kro, ki samla ki samhoi bad ia ki kynnah ruh ba kin ia wan bam khawai sha iing syiem ha ka taiew ba khat-

duh jong u bnai Duiatra ha ka sngi Muchai ka ban long ka sngi shong kurim ka Syiem".

"Syiem Kynrad, ia kane ka hukum jong phi ngan pyndep ia ka shisyndon, te kumta ngan leit noh khnang ba ngan dup ioh ban leh ia kaba donkam mo", la phai ktien u Phrang.

"Khie kata, bad leh thik kumba la bthah ho", la bin biang ka Syiem.

"Hooid Syiem Kynrad", la phai ktien u Phrang.

Hadien katto katne por ba ki la dep bam ja step wan poi u Sajar Shadap. "Kumno Mama baieit, phi shait phi khlain bha?" la kylli ka Syiem.

"H,oid, phi pat kumno, bad u briew jong phi pat u don shano?", la kylli pat u Kni.

"Nga shait bha bad u Miat pat u don sha kper, u sngewtynnad ban peit kai ia ki sim ki doh bad ia ki jingthung jingtep", la phai ktien ka Syiem.

"Phah khot noh ia u, khnang ba ngin dup ia pyrkhat ia ki kam ki duk kiba ngi hap ban leh ha kaba iadei bad ka jingkhawai shongkurim jong phi", la ong pat u Kni. Ka Syiem ruh ka pynriew ia ka shakuriaw, bad wan mih ka Phiar Surong kaba long kawei

na ki shakri bad ka bihah ia ka ban leit khot ia u Miat. Ynda u Miat u la poi, u Kni u ong, "Hadien ba nga la pynkhat bad puson bha, nga shem ba ngi hap ban pyniap haduh khyndai phew tylli ki sniang, san spah tylli ki syiar. Ia ki skei ki bthong ki khiat bad kiwei kiwei ki jait mrad shong katba ioh ki briew ba ngin sa phah ban leit beh mrad ynda la jan ka sngi Bia. Ia ki dohkha dohpnat ruh shong katba ki ioh ki nongrl it tong dohkha, ia kiba ngin sa phah ban leit tong. Ia ki jaikhlaw, ki jaikhiar, ki mrai bad ia kiwei kiwei ki jait sim ruh shong ba ki jingstad jong ki nongleit riam sim ia kiba ngin sa phah. Ngin donkam kumba hynriew phew tkhot u khaw (shi tkhot ka ia iyngkat kumba lai mon ei ei). Nalor kine ngin sa shet ruh ia ki jhur ki jhep bad ngin buh ruh da ki hajar tylli ki soh niamtra, ba ki briew kin iabam ynda ki la lah bam ja. Nga kwah ba ka ne ka jingkhawai shongkurim jong phi kan long kaba khraw, kaba i shongkun, ka ban iadei dur bad ka jingkhawai shongkurim ki Syiem bad ka ban sah kynmaw pateng la pateng. Khnang ba ki kam ki jam kin iaid beit ngin hap ban pynshet ia ki kam kiba pher ba pher, kum ka ban pynbiang ia ka shet ka tiew, ka um bam ka um dih, kaba pyniap ia ki sniang, ka dieng thangding, u kwai u tympew, ki ki dongmusa, ban pdiang ia ki nongwan bam, kaba pynriam pynbeit ia ka iing syiem, ban peit ia kiba wan bam ba kin ioh ka bam ka dih kaba biang, ki nongsait ki nongkklieng, ban shna dara, ki ki nongsarja nongsām-

doh, sam sohmyn ken bad mluh, ki nongsam jhur bad kiba kum kita ba kynthup kiba pher, ki ban cor bad ki rangbah nongpyniaid kam ia ki ta ki kam ki jam baroh. Ia ki ne kiei kiei baroh te ngan sa peit hi ma nga, ki nongtrei lem bad ki bakhraw batri. Khnang ba kin iaid beit kaid ryntih ki kam ki jam baroh. Ia phi baroh arngut te ngim dei ban pynbunkam ne ban pynshitom ban pyrkhat shaphang kine kiei kiei".

"Mama, nga sngew ba kiei kiei kiba phi la pyrkhat bad ba phi la thmu ban leh ki long kiba bang suda ne phi ong kumno Syiem baieit", la kylli u Miat.

"Nga ruh nga iahap kajuh ka jingsngew bad phi, ngi ia don bok ruh ban don i mama iba kitkhlieh ban peit bad ban pyniaid ia kine kiei kiei baroh", la phai ktien ka Syiem.

"Sa phah ia ki myntri bad ia ki bakhraw batri ban wan sha ling syiem mynta ka janmiet, khnang ba ngin dup ioh ban ia pyrkhat ia ki kam ki jam baroh kiba ngi dei ban leh, kiba iadei bad ka jingkyntiew kurim jong phi", la bthah u Kni.

"To mama kynrad ngan leh thik kumba phi kwah", la ong ka Syiem.

Ki sa ia khublei mar kylliang bad u Kni u leit noh. Ka Syiem ruh mar ialeit u

Kni. ka phah khot ia u Phrang Bareh uba long u rangbah nongpyniaid kam ka Iing syiem bad ynda u poi ka ong ia u, "Sa phah ktien sha baroh ki myntri ki bakhraw batri iathuh ia ki ba kin sngewbha ban ia wan khnang sha ka jingialang ka ban long ia s ibit mynmiet ha Iing syiem, ban ia pyrkhat shaphang ki kam ba kyrkieh bad ba donkam".

"Syiem Kynrad, ngan phah briew mynta hi ban leit pyntip sha baroh ki myntri bad ki bakhraw batri, ba kin wan mynta ka miet kumba phi kwah, bad kumta ngan leit noh khnang ba ngan ioh ban pyndep kloi ia kane ka kam ho", la pha ktien u Phrang.

"To", la phai ktien ka Syiem. Hadien kata ka Syiem ka shim ia ka kti jong u Miat bad ka ong, "la ngin ia leit pynaram met noh shiphang ha ki jingthiah". U Miat ruh u ieng bad kiew lang sha ar mala da kaba iasnoh kti lang. Ynda poi ha ka kamra shongkai kaba don ha armala, u Miat u ring ia ka Syiem shak bad u sa doh ia ki rymmiang shyntur jong ka U Kjup shiphang ia kaba nalor bad shiphang pat ia kaba narum Nangta u doh ia ki ngab. ia ki moimoi bad ia u ryndang jong ka Syiem U sdang ruh ban syrpud ia ka mndong jong ka Syiem Ha kane ka por u iohsngew ruh ia ka jingkhlaid ba mih na ka met jong ki, bad ia ka jingkyndeh ki klongsnam jong ki. Kumta khnang ban ri ia la ka burom, ki

hap ban 'akhlad bad ia leit sha ia li kamra ban thiah shipor.

* * * *

PYNKHREH KHAWAI KYNTIEW KURIM KA SYIEM

Ha ka por janmiet ynda baroh ki myntri lem bad ki bakhraw batri ki la poi lut sha iing syiem, kumta u Sajar Shadap. ka Syiem Latympang bad u Miat ruh ki ia rung lang ha ka kamra kaba heh, ha kaba ki ju pynlong ia ki dartar ne jingialang. Haba baroh ki la iashong ka Syiem Latympang ka ong, "Nga dap da ka jingkmen, ban iohi ba phi ki myntri bad ki bakhraw batri phi la ia wan lut Kumba phi la ia tip ka jingthmu kongsan jong kane ka jingialang, ka long ban ia pyrkhat ia pyrdain bad ban ia ai jingmut ba kumno yn ialeh khnang ba ka jingkhawai shongkurim jong nga bad u Miat, ka ban long ha ka sngi Muchai ha ka taiew ba khadduh jong u bnai Duiatra, kan long kaba iaid beit iaid ryntih, kan long kaba phuh ipheng bad kaba jop. Nga shim ruh ia kane ka katu ban khot ia phi iwei pa iwei ba phin wan bam ja lem bad kiba ha ling ha sem jong phi ha ka sngi shongkurim jong ngi, bad ban iarap ban pyniaid ia ki kam ki jam baroh kiba iadei bad ka jingkhawai. Ha kajuh ka por i mama in da leit khot kyrpang ia phi sha ki Iing ki sem jong phi baroh. Namar i mama i ia don ryngkat bad ba i kham tip

kham bha ma i shaphang ki kam ki jam ha iadei bad ka jingkhawai, kumta ngan aiti ia ka jingpyniaid ia ka jingialang ha i".

"Khublei shibun Syiem Kynrad, ia ka jingkhot bam ja jong phi ia ngi bad ngi kular ruh ban kitkhia ia kano kano kam ba yn pynshet ha ngi, khnang ba ka jingkhawai shongkurim jong phi kan long kaba jop", la ong lang ki myntri bad ki bakhraw batri baroh.

"Nga ruh nga ai khublei ia phi ki myntri ki bakhraw batri na ka bynta ka jingpyllait por khnang jong phi ban ia don ha kane ka jingialang Bad kumba phi la iohsngew na ka jingkren jong ka Syiem, ki kam ba ngi dei ban ia pyrkhat ki long kumne:- (1) Ban jied ia ki nongpyniap bad nongpynkhuid sniang, syiar bad ia kiwei kiwei pat ki mrad, ki sim ki doh bad ia ki dohkha dohprat (2) Ban jied ia ki nongshet nongtiew (3) Ban jied ia ki nongkhud kwai bad knylliap tympew (4) Ban jied ia ki nongpyndap um (5) Ban jied ia ki nongai um thet kti, nongai um dih bad nongai jharon (jain niad kti) (6) Ban jied ia ki nongsam ja, nongsam doh nongsam mluh bad sohmynken, nongsam jhur bad nongsam tungrymbai (7) Ban jied ia ki nongsait nongkhlieng bad ia ki nongniad ia ki sohkhawja (8) Ban jied ia ki nongpynriam pynbeit ia ka Iing syiem (9) Ban jied ia ki nongpeit nongpyniaid ba

ja step. Hadien ba ki la dep bam, ki ia shongkai tang para arngut hi bad ka Syiem ka iathuh ia ka jingshem pap ba ka shah lehbein ha ki shangpung, ha ka por ba ka iathuh ka iam, ka kdup ia u Mait bad u ruh ia ka. Nangta ki sa ialeit thiah sngi ban pynaiaïn ia la ka met sha la ki kamra thiah.

Ha ka por janmiet ynda ki kynthei ki la iapoi, ki iarung baroh s'ia ka kamra ba ju pynlong ia ka jingialang. Hangta ka Syiem ka ong, "Nyngkong eh, nga ai khublei ia phi baroh namar, ba phi la pyllait por khnang ban iawan sha kane ka jingialang. Kumba phi la ia tip ba ka jingshongkurimi jong nga ruh ka la jau, kumta ka jingthmu jong kane ka jingialang ka long ba yn ia pyrkhat bad ban pynkhamti ia ki kam ki jam ba jadei bad ka jingkhawai, ha kiba phi kum ki kynthei phi hap ban iashim byrta. Ia ki kam ki jam ban leh da ki shyrting te ngi la dep pynlong ia ka jingialang bad la thung ia ki myntri, ki bakhraw bairi ban iashimti ia ka kam ban jied bad ban thung ia ki nongtreikam. Ha kajuh ka por khnang ba ka jingkhawai kan long kaba ai beit iaid ryntih, nga khot ia ka jingiatrei lang jong phi bad ban ia ai jingmut lem. Nga shim ruh ia kane ka kabu, ban khot sngewbha ia phi bad ia kiba ha iing ha sem jong phi ban iawan bam ja bad ban iarap kam ruh ia ngi. Kumta sngewbha ia ai jingmut sa phi mynta".

"Khublei Syiem Kynrad, na ka byntа ka

jinglong babba, ia ka jinglong ba tipbriew tipblei, tipkur tipjait, tipkha tipman bad kiba kum kita kiei kiei ki jinglong ba bha. Kiba khlem ma ki u briew un ym pher na u mrad", la jubap u Miat.

"Pleng! Phi long u briew uba proh jabieng bha, hynrei phim ju treh ban pyni ia ka", la ong ka Syiem.

"Khublei shibun ia ka jingiaroh jong phi ia nga baieit, nga hi ngam ju khim pyllait thala ia ki ktien ba nga kren, ioh kumno kumno nga kum pynsngewsih ia kiwei. Kumta haba nga kren nga da thew da woh shuwa ba ngan pyllait ia ki ktien ba nga kren", la phai ktien u Miat. Nangta ki iadoh iadait haduh ba kin da sngewhun hi jrut, bad ki sa ia leit thiah sha la ki kamra thiah, namar, ka por ka la palat shiteng synia.

Mar ia khie mynstep ka Syiem ka sum ka sleh kumba ju leh man ka sngi. Nangta ka bam jingbam bad ka bthah ia u rangbah nongpyniaid kam jong ka Iing syiem ba un phah pyntip ia ki kynthei ban wan sha ka jingialang, ka ban long ha kata sngi ha ka por janmiet ha Iing syiem. Hadien kata u Mait bad ka Syiem ki leit kai sha kper bad ki peit kai ia ki sim ba ki iarwai sngewtynnad halor ki dieng. Ki peit ruh ia ki jingthung jingtep, ia ki dieng ki siej bad ia ki syntiew ki skud. Kumne ki ia iaid baroh arngut kylleng sawdong ka kper haduh ban da dei ka por bam

Phuh Khlem bad ka Phiar Surong kiba long ki shakri ka Syiem bad ka bthah ia ki ban ai putharo bad ka doh ia baroh kiba don hangta. Hadien ba ki la dep bam ki ai khublei mar kylliang bad ki leit phai noh sha la ki iing ki sem. Ka Syiem bad u Miat pat ki leit shongkai biang ha ka kamra shongkai ba don ha armala, bad hadien ba ki iaphylliew ia ka jingieit ba mar kylliang jong ki, ka Syiem ka ong, "Phi tip kaei kaba kor tam ha kane ka pyrthei ?".

"Don shibun kiei kiei kiba kor ha kane ka pyrthei ia kiba ngim bit ban duh, hynrei ia mynta hi nga sngew ba ka jingieit kein ka long kaba kor tam ia kiei kiei baroh" la phai ktien u Mait.

"Nga ruh nga iahap jingmut bad phi, ba ka jingieit ka long kaba kordor tam ha ka pyrthei. Hynrei kiei kita kiba phi ong, ba ki long kiba kordor bad kiba ngim bit ban duh, sngewbha sieh baieit ban iathuh", la ong ka Syiem.

"Lait na ki jingieit wan ka jingkoit jingkhuih, nangta ngi donkam ia ka iing ka sem, ia ka bam ka dih, ia ki jain ki nep, ia ki nisa ka tyngka, ia ka ding ka theh, ia ka um ka lyer, ia ki lok ki jor, ia ki khmat ban iohi ia ka jingitynnad ka mariang, ia ki shkor ban iohsngew, ia ka shyntur ban kren bad ban bam, ia ki kjat ban iaid, ia ki kti ban trei ban beng, ia ka jinglonghok jinglong janai, ia ka

lang kin sa ia jied hi ia ki nongtreikam napdeng jong ki. Ban jied ia ki ban peit ba lait jaka ban bam bad ban khot ia ki bym pat deo bam, ia kine ruh yn aiti ha u Myntri rangbah. Na ka bynta ki nongpdiang briew pat kumba la ong hynne ba ngan jied ma nga, kumta nga jied ia phi ki myntri bad ia ki bakhraw bakri baroh ryngkat lem bad nga, ban ia pdiang burom ia ki briew ha kata ka sngi. La phi ia monjur lang nga tharai ka biang mynta, ba ngin pynwai noh ia ka jingialang ne phi ia ong kumno ?", la ong u Sajar.

Baroh ki pynpaw ba ki ia monjur ia ka jingbate kam jong u Knl jong ka Syiem. Kumta u Sajar u ong biang, "Phi baroh ki ba nga la jied ba phin jied ia ki nongtreikam phi dei ban khot ia ka jingialang bad hangta phin sa jied ia ki nongtreikam. Kynmaw ba ym dei ban thung kam ar ne lai kam ha u juh u briew. Te namar ba ka por ka la iaid, nga ai khublei bang ia ka jingkloi jong phi ban iaraphi ngi mynta ka jingialang ka la wai. Khublei shibun ia phi baroh".

"Sngewbha ia sl ong sa shiphang namar, nga la phuh khreh jingbam ia phi da u Pitharo bad ka doh sniang ba la shet kylla ha u nei iong. Nga ruh nga pynpaw ia ka jingsngewnguh jong nga na ka bynta ka jingiasnoh kti lang jong phi ban iatrei lang bad ngi", la ong ka Syiem. Mar kumta hi ka Syiem ka kynruh ia ka shakuriaw bad wan mih ka

Ynda ym don shuh ha ieng ban ai jingmut bad haba baroh ki la ia monjur lang, ban ia kren noh shaphang ka ban jied noh ia ki nongtreikam, u Kni jong ka Syiem u ieng bad u ong, "Mynta ngi la poi ha ka ban jied ia ki nongtreikam bad lada yn jied hangne ia baroh ki nongtreikam kan shim por than. Kumta lada phi ia hap jingmut lang, nga tyrwa ba ia ki nongtreikam yn jied lumne. Kum ia ki nongpyrkhap bad nongpyrkhuid ia ki sriang ki syiar, ki mrad ki sim bad ia ki dohkha dohpnat lem bad ia ki nongshet nongtiew yn aiti ha u Myntri rangbah ban jied ia ki. Ia ka ban jied ia ki nongpynriam ia ka Ling syiem bad ban pynkhreh ia ka iaka bam bad ka jaka shongkai ia kane ka kam yn aiti ha u rangbah nongpynia'd kam jong ka Ling syiem. Ia ka ban jied ia ki rongsam ja sam doh, nongsam mluh bad sohmynken, nongsam jhur bad nongsam tungrymbai, ia ki nongsait nongkhlieng, ki nongai um thet kti, um dih bad nongai jharon bad ia ki nongniad ia ki sohkhawja, ban jied ia kine ki nongkitkam yn aiti ha u myntri khynnah. Na ka bynta ban peit bad pyniaid ha kiei kiei baroh kin iaid beit iaid ryntih, ngi baroh kiba don hangne ngin ia peit lang. Ban jied ia ki nongshna dongmusa bad ia ki nongpynbiang ia ki dieng thang dieng, ia kine yn aiti ha u rangbah nongpyniaidkam jong ka Ling syiem ban jied ia ki. Na ka bynta ban jied ia ki nongtreikam kynthei, yn aiti ha ka Syiem ban khot ia ka jingialang ki kynthei bad ha kata ka jingia-

"Nga hi nga sngew, ba baroh ki kam ki jam mynta ki la biang lut nadong shadong. Kaba sah pat mynta ka long ba ngin ia pyrkhat noh sa ka ban jied ia ki nongtrekam ne phi ia ong kumno?", la ong biang u Bor Pala.

"Kat kum ka jingsngewthuh jong nga ka jingkhawai hi kan long kawei na kiba khraw tam, kumta bun hajar ki nong wan bam kin iawan ha kata ka sngi bakhraw. Te kumta kan long ka bym lah ban ai bam ia ki baroh shisien ai. Te katba ym pat lait jaka ia kiba wan dien ban bam, ngi dei ban pynkhreh ruh ia ka jaka ba kin shongkai Bad ngin buh ruh ia ki briew ki ban peit ba mar ialait jaka mar mar ki dei ban leit khot ia ki bym pat dep ban bam, khnang ban iaid beit ka kam ka jam bad ban kham kloi ruh ban pyndep ban ai bam ai dih ia baroh ki nongwan bam", la pynkynmaw biang u Jriam Rabon.

"Khublei shibun bakhraw ia kane ka jingai jingmut jong phi ruh, ngi dei ban pyntreikam ia ka. Lada dang don ba phin ia ai jingmut sngewbha ban nang ia ai", la ong biang u Sajar.

"Mynta te, nga tharai ki kam ki jam kiba dei ban leh baroh ki la lut. Kumta ngi dei ban ia pyrkhat noh sa ia ka ban jied ia ki nongtreikam kumba la ong u myntri rangbah ne phi dang don shuh ban ong da kumwei", la ong biang u Shemphang Bareh.

sy'ng, khud kwai bad khylliap tympew bad kiba kum kita. Kumta na ka bynta ki kam ba dei ban leh da ki kynthei, nga ai jingmut ban khot kyrpang ia ka jingialang na ka bynta jong ki, khnang ba kin ia pyrkhat ma ki ia kita ki kam", la ong u Jriam Rabon uba long uwei na ki bakhraw.

"Kata ka jingai jingmut jong phi ruh, bakhraw ka long kaba dei bha, kumta khublei shibun ia phi ruh. To nang ia ai jingmut shuh lada dang don", la ong biang u Sajar.

"Katei ka madan ba don harud ling syiem, kat kum ba nga sngewthuh kan long ka jaka bam ki pait ki hajar, kumta donkam ban pynkhuid bha ia ka bad dei ruh ban buh da ki dieng tylli, kiba kham heh ba kin long ki jaka shong jong ki nongbam. Ia ka jaka bam jong kiba nabar hima pat dei ban buh kyrpang hapoh ling syiem, ha katei ka kamra bam khawai ha kaba ju ai bam haba don ka jingkhawai ha ka Iing syiem, tangba dei ban da pynriam bad pynitynnad bha ia ka", la ong u Shemphang Bareh, uba long u Myntri khynnah.

"Kata ka jingai jingmut jong phi myntri ruh ka long kaba biang bha, te khublei shibun ia phi ruh. Bad lada dang don kiei kiei ki jingai jingmut ba phi sngew donkam ban ia buh sngewbha leh kumta", la phai ktien u Sajar.

ba kiei kiei baroh kin iaid beit iaid ryntih. Namar kane ka long kawei na ki jingkhawai ba khraw bha Kumta ngi donkam ia ka jingiatrei lang jong phi ia ki nongpdiang briew pat ngan sa jied hi ma nga. Kumta mynta ngi donkam ia ka jingia ai jingmut bad jingiaiai buit lem jong phi, khnang ba ki kam ki duk baroh kin iaid beit iaid ryntih", la ong u Sajar Shadap.

"Nga sngew ba ki kam ba phi la jer mynta ba ngin ia pyrkhat ki long baroh kiba donkam Hynrei nga tharai ba phi kum kiet sa ia kine ki kam kiba long kiba donkam hi. Kawei ka long ban jied ia ki nongshna dongmusa namar, ba dei ka sngi tlang, kumta ka kloi bha ban dum. Kawei pat ngi dei ruh ban jied ia ki briew ban leit thoh dieng iap ba kin shet kin tiew, bad ban thang ding ha ki phra jaka ha ka madan bam khawai ba ki briew kin ioh ban syaid ding namar, kumba phi la tip ka miet tlang ka long kaba khriat bha", la ong u Bor Pala uba long u Myntri rangbah

"Khublei shibun ia ka jingpyn kynmaw jong phi myntri rangbah namar, ba barobor ki long kiba donkam bha To lada dang don kiei kiei kiba phin ia ai jingmut sngewbha leh mynta", la kyntu u Sajar.

"Ki don ki kam ba dei ki jong ki kynthei, kum ka ban pynbiang ia ki kharos baros, kaba tylliat nei, shet tungrymbai, tylliat

jingkhot sngewbha jong phi ia ngi ban wan bam ja, bad ngi kular ruh ban ia kitkhia ia kano kano ka kam ba la pynshet ha ngi, khnang ba ka jingkhawai shongkurım jong phi, kan long kaba jop bad ba ioh burom de", ki da ia ong lang kita ki kynthei ba don hangta.

"Ia ki kam ba ma ngi ki kynthei ngin leh ngi la ia sngewthuh hi. Kumta mynta nga ngeit ngin ia jied noh ia ki briew ki ban shet tungrymbai, ban ot jhur, ban tylliat nei tylliat rynsun, tylliat sying, ban khuid kwai bad khylliap tympew, ban niad ia ki sohkhaw-ja, ban ai um dih bad um sait kti, ban ai jharon, ban leit tongum bad ban sait ban khlieng", la ong ka Lasubon lakai, kaba long kawei na ki kynthei ba la kham san na kiba don ha kata ka jingialang.

Kumta ki la ia jied napdeng jong ki, ban long ki nongkitkam na ki bynta kitei ki kam ki jam a la kdew haneng. ia kiba ki kynthei ki dei ban leh Haba la dep jied ia ki nong-trei kam baroh, ka Syiem ka ong, "Khublei ia phi baroh, ba phi la ia wan sha kane ka jingialang. Mynta ngi la poi sha kaba kut, kumta ka jingialang ka la wai. Hynrei sngew-bha iashong sa shipor namar, nga la phah pynkhreh jingbam ia phi, da ka doh sniang ba la shet kylla ha u nei jong bad u putharo". Hamar hangta ka Syiem ka kynruh ia ka shakuriaw bad ynda ka shakri ka wan mih, ka Syiem ka bthah ia ka ba kin wahlam jing-

bam noh. Mar iadep bam ka Syiem bad ki nongwan jingialang ki la ai khublei mar kylliang bad ki sa iakhlad ban leit sha la ki iing ki sem.

Ka Syiem pat ka leit sha ka kamra shongkai kaba don ha ka mala ba nyngkong, ha kaba u Miat Rynsut u ap ia ka. Ynda poi ha kata ka kamra ka ong, "Kumno baieit, phi la thngan bha ?.

"Ka por ka la biang baieit ba ngin ia bam noh, te ia ngin ialeit iabam", la phai ktien u Miat Rynsut.

"Ia, kata baieit", la ong pat ka Syiem. Kumta baroh arngut ki ialeit bam ja noh. Ha ka por ba ki dang iabam ja wan rung u Kni ka Syiem bad ka ong, "Mama Kynrad, ale bam ja bad ngi".

"Ale mama ia bam lang bad ngi" la ban ktien lang u Miat.

"Nga dang shu dep bam ja te phi, te nang ia bam ma phi nga pat ngan dih da u duma", la phai ktien u Sajar Shadap.

Mar kumta ka Syiem ka bthah ia ka Shakri ban thep duma bad ban ai ha u Kni jong ka. Ka shakri ruh mar mar ka leit thep duma bad leit ai ia u daba bad ia u noi ha u Kni ka Syiem, bad u shim ia u daba bad tan ia u noi, kumta mih ka jingsawa ba riew "khrukkhruk-khruk", bad ka tdem ruh ka mih pum-

pum, Hadien u Sajar u ong, "Nga la ioh jingtip na ki myntri ba ki la dep thung ia ki nongkitkam baroh ia kiba ngi la pynkhamti ha ki ban leh. Kumta nga ngeit ba ki kam ki jam ba iadei bad ka jingkhawai shongkurim jong phi, kin iaid beit iaid ryntih".

"Nga sngewbha ban tip ba ki la dep pyndep ia ki kam ki jam. Na ka bynta ki nongkitkam kynthei ruh, ngi dang shu dep jied ha ka jingialang ba la long myntan ka jaumiet hangne. Kumta nga ruh nga ia kubur lang bad ka jingong jong phi, ba ka jingkhawai shongkurim jong ngi kan iaid beit iaid ryntih", la phai ktien ka Syiem.

"Nga ruh nga iahap jingmut bad ka jingong jong phi baroh arngut, bad nga ngeit ruh ba haba la dep ban pynkhreh da kaba jarai, da kaba paka bad da kaba pura, ia kiei kiei kiba ngi la thmu ban leh kin long beit, bad ki kam ki jam ruh kin iaid beit iaid ryntih kumba ngi kwah", la ong u Miat Rynsut.

"Kata kaba phi ong kaba dei", la ong lang ka Syiem bad u Sajar Hamar kata ka por ka wan kawei ka shakri ka rah ruh ia ki soh niamtra ha ka kriah bad ia u kwai lem bad ia u tympew ha ka pliang bad sam ia ki ban ia bam Hadien la ki la dep ban bam soh bad bam kwa, u Sajar u ong, "Ka la miet mynta te ngan leit phai noh, phi pat nang iashong kai mo".

"Ta phi ruh leit suk bad thiah suk ho", baroh arngut ki la ia ong.

"Toi", la phai ktien u Sajar bad u leit artad.

Ka Syiem Latympang bad u Miat Rynsan pat, ki ia leit shongkai noh ha ka kamra ba kynpang kaba don ha armala jong ka Iing syiem, da kaba ia tawah kti lang. Yada poi ha kata ka kamra ki iashong kai mar syndah, bad ka Syiem ka ong, "Rwai sieh baieit kawei ka jingrwai jong phi namar, dei ka jingsyiang u ryndang jong phi kaba la khring ia nga ban peit sha ka lynti, na kaba ka wan kata ka jingrwai, bad dei hangta ba nga la iohi nyngkong ia phi bad nga la iapbieit ia phi ha kata hi ka khyllipmat".

"Ia nga pat, dei ha kato ka sngi ba nga pynsait khmat ia phi harud ka lyngkha jong ngi, ba la shoh jadu ka jingieit ia nga namar jong phi, ko thei bhabriew!", la phai ktien u Miat. Kumta u Miat ula rwai ia kane ka jingrwai harum: -

SHIJUR NGIN IM HA PYRTHEI

'Ngi kyllung phi long ha nga,
Ko ! Latympang ba phah ki blei;
Then sei jingieit ba nylla,
Shijur ngin im ha pyrthei.

Rynsieng, met bad mynsiem,
Ha phi nga la aiti lut,
Leit, ia nga wat artatien,
Namar jong phi nga la rai kut.

U Jumai u lah ban khynniuh,
Lum bah ki lah ban twa,
Ym don ba lah ban pynduh,
Ia jingieit Bashisha.

Nga kwah nga kwah tang kawei,
Ban iap ha shadem jong phi,
To long ka Mon U Blei,
Ngin deng jingieit ba sotti.

Ynda u la dep ban rwai ka Syiem ka ong, "Khublei shibun eh ia ka jingrwai bathiang bad ba pynlung mynsiem, ba phi la rwai. Nga ruh ngan ym lah ban im haba phi hi phim don shuh. Kumta to ai ba ia ka jingthrang jong ngi baroh arngut, kata ban ia im bad ban ia iap ryngkat, ba u Trai Kynrad bad ka Syiem Synshar kin ai ia kane ka jingkwah ba naduh ka mynsiem jong ngi, ba kan sa urlong shisha ha kawei ka sngi", Nangta u miat u dian bad u doh u dait ia ka, kumba ki ju leh man ka sngi, shuwa ba kin leit thiah sha la ki kamra thiah.

Baroh ki shnong ba don hapoh ka it ka hima jong ka Syiem Latympang ki la ia kmen ia sngewbha, haba ki la iohsngew ia ka khubor ba ka Syiem jong ki kan shongkurim noh

Ki la ia kmen bha ruh namar, ba la khot ruh ia ki ban wan bam ja ha ka sngi shongkurim jong ka. Kumta shitaiew shuwa ka sngi shongkurim ki briew na kylleng ka hima ki la iawan ban iarap kam iarap duk. Don kiba rah da u khaw, don kiba rah da ki syiar, don kiba rah da ki jhur ki jhep bad kiba kum kita ki jingaisngewbha jong ki. Kumta ka iingsyiem ka shongshit bha. Kine kiba wan na kiwei pat ki shnong ki thaw ki sah ha kato ka trep ba heh, ia kaba la shna naduh ba sah kiba iawan ban iarap ban thaw ia ki hynriew tylli ki iing.

* * * *

KA JINGPYNRIAM IA KA INGSYIEM

Ia ka iing syiem la pynriam itynnad bha ia ka, kat kum ka jinglong kato ka por. Ha ka kamra bam khawai, ha kaba kin ai bam ai dih ia kito kiba wan nabar hima, ha ki luta pitor ki buh da ki tiewdieng, kum u lamat miaw, u tdongmiaw, (kine ki dei ki kyrteng jong ki tiewdieng) bad kiba kum kita ki jait tiewdieng kiba phuh ha ka por tlang, ia kiba kila kheit na khlaw. Namar ba kane ka kamra ka long ka kamra kaba heh tam ha iing syiem, kumta ki lah bha ban pynriam itynnad ia ka, da kaba wah ia ki snieh khla wahlarein (royal Bengal tiger) kaba jrong 12 pruh. Ki wah ruh ia ka snieh u khla waiong (Black panther), ia ka snieh u khla shitang (Panther Pathera Perelus) ia ka snieh khla krong (golden cat), ia ka snieh

u khla bam masi (clouded leopard ne neofelis nebulasa) bad ia ka snieh ki khla rit kum ki khla thapsim, ki rai kyrtong bad ki rai phlang.

Ia ka snieh ki mrad rit kum ia ki phyllad, ki syllieh, ki Ksih ki Ksar, ki Psong, ki Phaidong, ki Pshaid shaw, ki Pshaid ladaw, ki Pshaid bre, ki Shyrtin, ki Risang bad kiba kum kita ki mrad ki thep da u skum hapoh ka snieh jong ki, khnang ba kin at bad ban long ha ka dur kumba ki dang im hi, bad ki sa suh ia ki khnang ba u skum un ym hap. Ia kine ki mrad rit ki pyndait ia ki ha ki tnad dieng ba la stah janai bha bad ia kita ki tnad pat ki sah ia ki ha baroh sawdong kata ka biar ba da ki lyntang.

Nangta ki shim ia ki sim balaiphew jait ba laiphew sker kum ia ki Klew, ki Ralo, ki Nirai, ki Iarkhiar, ki Ryngkoh ki knoi, ki Ryngknah, ki Khlien waiong, ki Khlien wythoh ki Khlien miaw, ki Khlien maha, ki kbeit, ki Lahtkur tyrso, ki latkhur lehkhlieh, ki latkhur pyrsit, ki latkhur yarngam, ki sim taralong, ki titpu, ki dalloi sharemasi, ki di-diaw-woit, ki mukoh· ki tyrkhiah, ki wato, ki wato blai. ki langlit, ki krait lum, ki krait-khloo, ki yellop, ki moina ki sympein krem, ki sympein thlu, ki sympein kdait, ki sympein samen, ki lah sympein, ki rowaka, ki sim khlot, ki sim yarngam, ki sim puh dein, ki saro kseh, ki kruit, ki muriap, ki meh-bang, ki ted-la-ted, ki sim tung, ki sim tung latyab, ki yarwat, ki shakuwo, ki lar-kek-keh, ki buid-tik-tik-tak-tak ne ki ter, ki laroit waiong, ki laroit wastem, ki

lasoit dkhar, ki tanai walieh, ki tanai thoh rupai, ki tanai wastem, ki tanai sawyrthit, ki sim ser, ki ploid-ploid, ki sim liar thoh leh thohjong, ki sim liar waso, ki sim puhladaw, ki jalasiaw ne ki sim dai bei, ki sim syiem, ki ryngkoh muka, ki jaliyiah, ki sim Kerela ne ki sim ramada, ki sim shun, ki sim iiung, ki sim nai, ki jiap-jiap, ki jit-pjot, ki sim bain, ki sim dai moo, ki shaphiang phirah, ki saej-saej, ki jiar-um, ki riah-syu, ki shafakup krem, ki latang khasu, ki diar-diar ne ki par khyndaw, ki lashaid, ki synrem shrah, ki piangpyntyndep, ki paitpuliaw, ki makadiah ki sim semthup, ki kdak-kdak ne ki shoin, ki shok-shok, ki lorni, ki rynjnan, ki thring bad kiba kum kita ki jait sim. Ia kine ki sim hadien ba ki la pyndap ia ka snieh jong ki da u skam, ki sa suh ia ki khnang ba u skam un ym hap shuh. Nangta ki sa pyndait ia ki ha ki tnad dieng ba la stah pynitynnad bha, bad ki sa sah ia ki ha baroh sawdong jong ka biar kaba da ka lyntang. Halor ki rishot pat kiba don hapoh kata ka kamra ki sah ia ki reng jong ki Mynthna, ki Sier, ki skei, ki Rynjang ne ki Khiat, ki Bthong bad kiba kum kita ki jait reng jong ki mrad khlaw. Halor phra tylli ki miej rit ki buh shi jur shi jur ki bniat hati, kiba jrong ba heh bad ba wandur wandar bha, ia kiba la buh ha ki tiar ban pynieng ia ki.

Ia ka madan jong ka kamra ki siang ia ka da ki shyllih rimet, ba la thain pynitynnad da ka dur hati, dur khla, dur sier bad

Skei. Ia kine ki shylilah la thaia da ki briew kiba tbit bha ban thain kiba na shapoh Shoi. Don ka bynta jong ka kamra ruh ia kiba ki buh bad ki tyrkhang ba ki khot tyrkhang tmainkhla.

Ha kawei na ka biar lyntang don ka almari ba la pyndait da ki iit ha ka jingkhang jong ka, hangne ki buh ia ki tiar ba kordor kum ia ki pliang ksiar ki pliang rupa bad ia ki pliang nar ba don jingoh shrong ohshrup narud jong ki.

Ia ki jingkhangiit bad ia ki jingkhang bah ki wah da ki pyrda rong lieh kiba don bad u tiew kulab ba lieh ia kiba la thain ni bha. Ia kiba ki nongkhaii ki la wan thied na sha ri Dkhar.

Ki buh ruh ia ki sum, ki waitlam arliang syrti, ia ki khnam ki ryntieh bad ia ki ryngkab lem bad ki stieh.

Khnang ban pynshai ia ka kamra namar, ha kato ka por ym pat don sharak, kumta ki thang da ki mombatti heh kiba bha. Ia kiba ki nongkhaii Pnar ki thied na ki nongkhaii Dkhar, kiba la wan thied ia ki na ki nongkhaii China, kiba wan die ia ki ha ka iew khappud bad ka ri Burma. Ki buh ia kine ki mombatti ha man ki jaka jong ka kamra khnang ba kan dup shai bha.

Ia kiwei pat ki kamra ruh la pynriam iak ha kajuh ka rukom. Harud ka kut shuwa ban rung sha

ka jingsyiem, bad ba ka jaka shuwa ban rung sha ka madan ban bam ia ki paitbah, ki shna da ki khilon kiba ha ka dur ki ar tylli ki Hati ba pyniasoh ia ki luta jong ki ha suin.

* * * *

KI JINGAI SNGEWBHA KA SYIEM

Shi sngi shwa ka sngi bia, ka Syiem ka ai ia ka Kmie bad ki para u Miat Rynsut mar uwei u kynjri ksiar, mar shideng ki sahshkor ksiar, ki sahti ksiar bad ki khadu ksiar mar ar tylli Ia ki para ka ai sa mar kawei ka iing bad mar kawei ka hali kiba heh saw khoh symbai ban bet ia kawei kawei ka hali. Ka ai ruh ia ki jain ki nep ia ki bad ia ka kmie jong ki. Ka kmie bad ki para u Miat k pynpaw ia ka jingsngewnguh sngewburom kaba khraw jong ki ia ka Syiem, bad ki pdiang hun ia ki jingai ba sbun jong ka. Ka Syiem ka ai sa ia ka Phulbina Kso, kaba long ka shakri ba ka ieit bad ba ka shaniah tam, uwei u kriah ksiar, kawei ka lyngkha ba heh arkhoh symbai ban bet ia ka, ka ai ki jain ki nep bad ia kawei ka iing ban pyndep ia ka jingkular ba ka la khlei ha ka por ba mynshuwa. Hadien ba la dep ai kumne ka Syiem ka ong, "M ar baieit, Mei Kynrad bad phi ki hep baieit kat kum ka rukom ka dustur jong ngi ki Pnar, u Rangbah u hap ban mih na iing kur ha ka sngi shongkurim. Kumta phi baroh lem bad u Sanbun jong phi, phi la dei

bad leit sah mynta ka sngi sha la iing. Ia ka bam ka dih wat khlaslai, ia kata ngan sa phah ba kin leit ai na iing syiem. Nga tip ba ngan sngewtmang sngewbhaw bad kynjah bha mynta ka miet hynrei ia ka dustur ka riti ba la buh u longshuwa u mynshuwa, ngi dei ban burom bad niewkor ia ka".

"Nga ruh nga tip, ba ngan long kumjuh kumba phi long Hynrei na ka bynta shi miet ngan shah mon sngewbha, khnang ba yn ym pynkhein ia ka riti ka dustur", la phai ktien u Miat.

Hangta ka Syiem, ka doh ia ka briew ka ban sa long ka Kiaw jong ka bad ia ki para u Miat bad ki ruh ki doh kylliang ia ka Khadduh ka doh ia u Mait bad u ruh u doh kylliang ia ka Hadien kata u Miat u ong, "Ngin ia leit noh bad ngin ia kynduh pat lashai janmiet ha ka por ba ngin shongkurim, bad ba ngin ym ia khlad shuh".

"Ngan iai ap haduh ba kata ka khyllipmat kan poi, wat la nga tip ba ngan sngew bha ka por kan iaid suki jai kumba iaid ka mattah. To ym lui lei, khie ia leit suk bad ia thiah suk baroh ho", la phai ktien ka Syiem.

"To, phi ruh shongsuk bad sa thiah suk ho", ki la ong lang baroh.

"To", la ong pat ka Syiem.

Kumta ki ia leit khrui sha la iing. Ynda ki la leit, ka Syiem ka ong ia ka Phulbina, "Pha wat pat leit sha la iing, shong shuwa hangne bad ynda d p ka jingkhawai dawai, pha lah ban ban leit sah sha ka iing thymmai, ba nga la ai ia pha. Kynmaw ruh ynda dei ka por bam ja miet mynta ka sngi ban phah ia ki shakri ban leit ai ja sha iing u Mait ho Ia ka ja step bad ja miet lashai ka sngi ruh kynmaw ban leit ai".

"To Syiem Kynrad, ia ka jingkwah jong phi, khl m pep ngan pyndep ia ka", la phai ktien ka Phulbina.

* * * *

KA SNGI KYNTIEW KURIM

Ha ka sngi Muchai tang shu riew u 'Iar nyngkong ki nongiarap kam iarap jam ki la sdang ban ia bun kam, ban pyniap ia ki sniang ki syiar, ban pynkhuid, ban ot ia ka doh, ia ka doh ki mrad khlaw, ki sim bad ia ki dohkha ki dohpnat. Ki ia bun kam ruh baroh shi sngi ban shet ban tiew, ban khleh doh, khleh jhur im, ban sait ban khlieng, ban tongum ban tongwah bad ban ai bam ai 'ih ia ki nongwan bam sha Iing syiem bad sha madan bam ki paitbah pai san. Ka shnong ka thaw ka la khynwin haw baroh kawei da ka jingia'u d jong ki nongwan ban khawai, ba wan na kylleng sawdong na-

poh ka hima bad nabar ka hima ruh kumjuh. U Kni ka Syiem u long uba bunkam tam, u hap ban peit ba kiei kiei ki iaid beit iaid ryntih, bad ba ka bam ka dih ruh ka dap ka biang. Ki myntri ki bakhraw batri ruh ki ia bunkam sat. U Kni ka Syiem, nalor ba u bunkam kumne u hap ruh ban pdiang ia kito kiba wan nabar hima. Dei ka jingiatrei shitom jong ki nongiarap kam baroh, ba la lah ban pyniaid beit pyn'aid ryntih ia ka jingkhawai, khlem da don kano kano ka jingkren bein ne jingkhnium ba duna kane katai

Haba la sdang ban dum ki iathang ia dongmusa, ba la shna da ki tyndong siej bajrong Ki ia sliew ding ruh bun jaka namar ba khriat, ban ia syiad ding kito ki bym pat leit phai sha la Iing la sem. Kiba kwah ban peit ia ka jingai Jutang ne "Lam Yutang" kumba ong ki pnar, ha shuwa ba ka Syiem Latympang Shadap bad u Miat Rynsut Pala kin ia poikha poiman. Hapoh Iing Syiem pat ki thang da ki mommati kiba heh khnang ba kan shai.

Ka Syiem La ympang ha ka sngi Bia jong ka ka riam ka beit kumne :-

Ka sem ialade da ka jain sem balieh sada, ka deng ki khadu kti kiba khia shiphew tala shiliang, ka deng artylli ki sahti ksiar, ki sahshkor ksiar bajrong, ka deng ruh lai tylli ki kpieng ksiar bad uwei u kynjri ksiar uba

khia laiphew tula. Hadien ba ka la dep sad ia ka khlieh ka phong sa ia ka Pansngiat ksiar. Ha ka por mynsngi ka tawah ha ka met da ka jain syiem ba lieh tlem hi. Ha ka por janmiet pat ka tawah da ka jain syiem ba rben tang kaba dei ka rong lieh hi. Ha kane ka sngi ka Syiem ka iphuh, iphieng bha bad baroh ki ia ong, "Ka Syiem ka la long kum ka puri blei hi". Ia u Miat Rynsut Pala pat la pynriam ia u da uwei u Myntri da ki jain ki nep syiem bad u kpieng ksiar uba heh ba la ai ka Syiem Latympang. U phong da ka sopti poh ba lieh ba la suit da ki sai ksiar sai rupa, ka jain boh ruh ka long da ka jain syiem hi. Ia ka khlieh jong u la pynspong da ka jain spong kaba da ka khor ka khriam, ia ka met pat u tap da ka jain Banat basaw syiang bha. U ruh u phuh u phieng bha la kum u nai khadsaw synia Ynda la dei ka por, u Kni ka Syiem u phah arngut ki rangbah ba dei ki kur jngai jong u, ban leit shaw ia u Miat. Kumta ki leit da kaba rah ia ka ding ba la khum saikhum ki dieng Haba ki la mih na Ing, ka Sbuh Shadap kaba dei ka kur jngai jong ka Syiem, ka siang ia u shylliah ha kamra pdeng, ha ka jaka ba ki briew kin ym iaid nangta, namar, ia une u shylliah um bit ban iuh mano mano ruh Nangta u Shon Kamar uba long u Kurim ka Sbuh Shadap, u rah shi dabor ka um bad u buh ia ka ha baranda ne dhari, u buh ruh ia ka um phniangbam hajan kata ka dabor um. Ynda

ki ar ngut ki rangbah ki poi ha Iing u Miat, ki ia ai waidong mar kyiliang na kiba ha Iing ha sem jong u Miat, bad na kita ki ar ngut ki rangbah. Hadien kane ki sei lai khum ka dieng bad ki sa ai ding na ka kamra pdeng bad ki sa ia mih ban leit sha Iing ka Syiem. Ha ka por ba leit, ki lok ki jor bad ki kur ki jait jong u Miat ki leit on ia u. Shuwa ban rung sha Iing syiem u Shon Kamar u pynsait kjat ia u Miat naduh khohsiew haduh slakjat, bad u sa niad ia ki kjat da ka jain niad bad u sa pynsleh ia ki da ka um phniangbam. Mar iadep kane ki iarung ha ka kamra pdeng bad ki pynshong ia u Miat halor uta u shylliah. Une u shylliah u dei ruh ban long uba dang thymmai, ym bit ban iuh ia u wat da u synran jong u nongshongkurim ruh namar, ba ki ngeit ba lada don ba iuh ka long kumba klim ia u nongleikurim. Nangta ki sei mar shiskaw ka 'iad um, bad theh nyngkong ia ka kiad ba ki ai na ka liang ka kynthei ha ka klass pitor bad ki sa pyrdap pat da ka kiad ba ai na ka liang u shynrang, bad ki sa ianguh blei lang kumne:-

HA KA PNAR

Shihajar ngooh Tre Kirot Kynrad
Ka Bei wabooh ka Bei wathoo
Ka booh rynien ka booh ryniot
Ka booh mynsiem ka booh myngsngaid
Ka booh i mat ka booh i pung

Kawa booh ka kti kawa booh ka kjat
Kawa booh chynrang kawa booh kynthai
Ryngkat wa phi ki Blai hapoh i yung hapoh i
[sem
U Synriang ksiar, u Iakhroo u Iatha
Ki Ram ki Lakhon, ki Kongka ki Durka
Ki Blai bnien ki Blai thwai, ki Sot ki Thakur
Ki Ronchyndi, ki Syiem sngi, kiwa em ha ka
[dustur ka riti
Ki wow da ki wow ker, ki wow chare ki wow
[kune
Yei iong i khih i khan, i kamai i kajiah
Hei iong i phet i phar, hei lai hei wan,
Ioh ki u beh u tymphar, u noh u panang
U khalah u khatai, iew wa pakhet iew wa
pakhang
U taro u ske, u dew u puri, u noh u panang
Iow tyrut u niangrem, u tymmoh u tyllein
Uwa ban uwa ngiat, ia ka buit ka budia
Tae ioh u che i khmat ioh u che i khmut
Ioh u eh i bor ioh u eh, imynsiem
Ioh u eh i main i kpun, i ryniein i ryniot
Ioh u man i roi i par, i chait i khiah
Hei nam hei pyrtuit I Iong Me u Tre Kirot
Hajrong iong pha ka Bei Ramaw wa phet wa
Hajrong ka tympha ka tyrpein [phar
Ioh u lait na ka takha ka tamong
Ka mynso ka mynsnam
Kam wa mih o i step u poi o i miet
Dei wa suk dei wa sain, dei wae chait dei wa
[tram
Hei nam hei pyrtuit iong phi waroh ki Blai
Shihajar ngbooh, [pyllun

HA KA KHASI :

Shihajar nguh Trai Kynrad
Ka Kmie ba buh ba thaw, kaba buh rynieng [ryniot
Kaba buh mynsiem mynsngaid
Kaba buh ia ka mat ka pung
Kaba buh kti buh kjat, kaba buh shynrang [kaba buh kynthei
Ryngkat bad phi ki Blei hapoh ka iing ka sem
U Synriang ksiar, u Iakhroo u Iatha, ki Ram [ki Lakhon
Ki Kongka ki Durka, ki Blei bneng ki Blei [thwei
Ki Sot ki Thakur, ki Ronshyndi ki Syiem Sngi
Kiba don ha ka dustur ka riti, ki ban da ki [ban ker
Ki ban sharai ki ban bat, ia ka trei ka ktah
Ia ka kamai ka kajih
Ha ka phet ka phar, ha ka leit ka wan
Ba kin dup beh kin dup pynher
Ban bret ban pda, ban khalah ban khynniat
Ia uba pakhnang uba pakhet, u taro u ske, u [dew u puri
Ban bret ban pda ia u tyrut u smeh, u tymmoh [u tyndep
Uba ban uba ngiat, ia ka buit ka budia
Te ban dup shai ka khmat, ban dup shai ka [khmut
Ban dup eh ka bor ka mynsiem ban eh ka main [ka kun
Ka rynieng ka ryniot, ban dup long ka roi ka [par

Ka shait ka khiah ha ka nam ka kyrteng
Jong me u Trai Kynrad
Hajrong jong pha ka Mei Ramew, ba phet ba
[mareh
Halor ka tympha ka tyrpeng, ban dup lait
Na ka ur ka hap, ka mynsaw ka mynsnam
Kumba nga mih mynstep ngan poi mynmiet,
[da kaba suk ba sain
Da kaba koit da kaba khiah
Ha ka nam ka kyrteng jong phi baroh ki Blei
Shihajar nguh. [pyllun

Mar iadep nguh blei, ki pynmih ia ka doh kumba saw phew ne sanphew pliang, bad ki iadih ia kata ka kiad mar khyndiat bad iatah kiad da kata ka doh. Ynda dep ka jingiadih uwei u ranghah u ong, "To iasngap mynta shiphang, ba ngin iohsngew ia ka jutang ksiar ka jutang rupa kaba long ha ka shijur ka shiphiah". Kumta baroh ki iasngap jar bad u Sajar Shadap uba long u Kni jong ka Syiem u ai ia ka Jutang na ka liang ka kynthei kaba iaid kumne harum :

HA KA PNAR :

Shihajar ngooh Tre Kirot Kynrad
To meitae para Kni u iasdang noh i
Ia ka Yutang ksiar ka Yutang rupa
Nga kam u Kni na ka liang ka kynthai
Uwa pait uwa sylli ia ka,
Naduh wa sdang ko u mih man bru ha pyrthai
Haduh wa da sdang ko u heh u khyllood, da
yoo o

Ka khynnah kawa toh iongbru iongblai
Ka wom em u tip u yoo bein u yoo poh
Ia ka Bei u Pa, u Ma u Woh, ki Paiu ki Para
Kamtae da poi i por khynroo khynlood
Kamjuh da poi haduh ynne ka sngi
Kamwa poi ko hei burom wa da ioh ko
Ia ka chongkha chongman
Tae kamtae para Kni, kani toh kawa dang sotti
sawan
Tae para Kni ong o ia me, wa tooh u snein u
pynyoo
Ia uni u khon u Ksu iong me,
Wom hoi u eh nud u eh kpoh
Lada em i lait i let, i tam i duna
I iong ka hei ni hei tai, iam in pathan i chrai i
shdan
Iei wom ye ko u biang u bit, hei man bru
Tae kamtae u ong o, yoo mi para Kni
Ka kynthai hi rap em iwa chrai iwa shdam ko
Ia ka poi miet ka poi lyngngoh
Ia i wiar miet wiar syniaw.
Tae ym hoi u chrai u shdam, u iamap kylliang
Tae para Kni kamtae, na ka liang ka iong nga
Na ka liang ki kynthai, u snein u pynyoo hi o
Ioh ko u tip u burom, u niawkor iei wan iwon
Iwa daw lai nei ni chaphrang [i kam
Ha ki kam kiwa iatoh kaw u chongkha chong-
man
Haduh wa man ka chijur ka chiphiah, tae
kamtae para kni
Me leh kam u pyrsa u ksu u iong me
Tae u snein u kyntu mi ia o, u pait u yoo u
Ia i rud i kiar, ia i kam ka iung ka sem

Iei wa lait iwa let, i tam iduna
Iong ka iung ka sem na ka liang ka kynthai
Dei wa burom dei wa niawkor hi
Ka leh u pait Jang u pait bi, chirup chilang hi
Tae kamtae na ka liang ka iong nga kam u Kni
Na ka liang ka kynthai, tae jan da biang hi
Shihajar ngooh.

HA KA KHASI

Shihajar nguh Trai Kynrad
Te kumta para Kni ngin iasdang noh
Ia ka Jutang ksiar ka Jutang rupa
Nga kum u Kni na ka liang ka kynthei
Uba peit uba sylli ia ka
Naduh ba ka sdang ban mih long briew ha pyrthei
Haduh ba ka sdang ban san ban samla, nga la iohi
Ka khynnah kaba tipbriew tipblei
Ka bym tip ban ibein ipoh
Ia ka kmie u kpa, ia u Kni u mama, ki hymmen ki para
Kumta ka la poi ka por samla samhoi
Kumjuh la poi haduh mynta ka sngi
Kumba ka poi ha ka burom,
Ba ka ioh ia ka shongkha shongman
Te kumta para Kni, kane ka dei kaba sdang sotti sawan
Te para Kni nga ong ia phi, ba phi dei ban sneng ban pyni
Ia une u khun u ksiew jong phi, bym bit ban eh nud eh kpoh

Lada don kalait ka let ka tam ka duna
Ka jong ka hangne hangtai
Ioh long pynban ka iadom ka iaphoi
Ia kaba kam lah ban biang ban bit, ha ka long-
briew
Te kumta nga ong peit para Kni
Ka kynthei hi ka kham dom kham phoi
Ia ka poi miet poi synia, ka jah miet ka jah
synia
Te ym bit ban dom ban bitar, yn ia map kyl-
liang
Te para Kni kumta na ka liang ka jong nga
Na ka liang ka kynthei, ngan sneng ngan pyni
hi
Ba kan dup tip ban burom ban niewkor ia kano
kano ka kam
Ka ban sa iaid nangne shaphrang
Ha ki kam kiba iadei kum u shongkha shong-
man
Haduh ban long ka shi shijur ka shipiah, te
kumta para Kni
Phi ruh kum u pyrsa u ksiew jong phi
Te phin sneng i h n kraw ia u ba un peit un
sylli
Ia ka rud ka kiar, ka kam iing ka kam sem
Ia ka lait ka let, ka tam ka duna
Jong ka iing ka sem na ka liang ka kynthei
Da kaba burom da kaba niewkor hi
Ka ruh kan ia peit lang peit ryngkat, baroh
lang hi
Te kumta na ka liang jong nga kum u Kni
Na ka liang ka kynthei, t tharai ka la biang hi
Shibajar nguh.

Mar iadep ai Jutang u Kni ka Syiem, ai Jutang pat u Bor Pala, uba la shim ban long u Kni u ia Miat ha kata ka jingiashongkurim jong ai, ka Jutang ka iaid kumne harum :-

HA KA PNAR

Shihajar ngooh Tre Kirot Kynrad
Tae para Kni Shwa wow iapoi i
Ha ka Yutang ksiar ka Yutang rupa
Tae para Kni u sdang o ia ka Yutang
Tae uni u khon u ksu u iong nga
Uwa da pait uwa da uwa da sylli hi o
Naduh wa mih u napoh trop ksiar trop rupa
Haduh wa da ioh o u sumar u sukher
U pynheh, u pynkhroo, uwa da pynstad pyntip
Hei kam hei dam, hei rep hei riang
Tae yoo ia man pathan i yoo beit i yoo khoh
Katwa man u u wom dap u wom biang
U khon lymboit u khon lymbiang
Kamtae ym man u kam ki wa ioh ki wa la
Tae ia man pathan i yoo bein i yoo sih
Lada ioh u u e chi lyngkhot ka that i leh
Ym hoi u chrai u shdam katwa man u, •
U wam pu dap u wom pu biang
Tae ia ka kular kam wa ong hi mi para Kni
Naduh katai ka yutang, ong mi i iong ka rud ka kiar
I iong ka iiung ka sem, tae nga leh u snein u pynyoo
Hi o, ioh u tip hi u pait u sylli,
Ioh u tip hi u u burom u niawkor
Ia ka iung ka sem ka iong me kam wa ong mi para Kni

Tae para kni, pait hei man bru ym ye o u biang
I iong ka poi miet poi syniaw, em i por iwa em kam o
U phet u phar, i kam iung i kam sem, em i. kam lok i kam jor
Ka wow iarap ia kan, wa poi i shitom i saja ha ki lok ki jor
Tae kamtae para Kni, ioh mi u snein u pynyoo ia ka
Ia ka khon ka ksu ka iong me, wom hoi u shrai ko
Iei meit i syniaw hawa wan u
U pynio ko dei mynsiem i wa ynsur i wa hun
Kamtae para Kni, ioh u man ka chongkha ka chongman
Ioh u man ka chijur ka chipiah
Ioh u man i kha i pun na kini ki chijur
Kam wa da buh ka Bei wabooh ka Bei wathoo
Ha sla pyrthai, wow iasniaw kylliang
Kam wa nga ia me, me ia nga
Tae para Kni, uni u khon u ksu u iong nga
Naduh myntu ka miet da wan booh o ia o
Ha ka jait ka iong phi ioh u man u
Uwa roi uwa par, u kha chynrang u kha kynthai
Toh u man ka iung ka sem, kawa em nam kawa em burom
Ioh u mih wan ki khon ki iong o, kiwa satd kiwa tip
Hei purae hei puthi, hei kam hei dam i iong ki
U hiar patein, ioh u neh patein
Ha ki mynried shadien,
Shihajar ngooh.

HA KA KHASI :

Shihajar nguh Trai Kynrad
Te para Kni shuwa ba ngin iapoi
Ha ka jutang ksiar jutang rupa
Te para Kni, ngan sdang ia ka jutang
Te une u ksiew u jong nga
Uba nga la peit la sylli hi ma nga
Naduh ba u la mih napoh trop ksiar trop rupa
Haduh ba nga la ioh ban sumar sukher
Ban pynheh pynkhraw, uba la pynstad pyntip
Ha ka kam ka jam, ha ka rep ka riang
Te peit ioh long pynban ka ibein ka ikhoh
Namar u long u bym dap u bym biang
U khun lymboit u khun lymbiang
Kumta um long kum kiba riewspah
Te ioh long pynban ka ibein ka isih
Lada u ioh ban ai shilyngkhot ka jain ruh
Ym bit ban dom ban shla, namar ba u long
U bym pat biang pat dap
Te ia ka kular, kumba ong hi ma phi para Kni
Naduh katei ka jutang, phi ong
Ia ka jong ka rud ka kiar, ka jong ka iing ka sem
Te nga ruh ngan sneng ngan pyrdi hi
Ba un tip hi ban peit ban sylli,
Ba un tip hi ban burom ban niewkor
Ia ka iing ka sem ka jong phi kumba phi ong para Kni,
Te para Kni, peit ha ka long briew ngam lah ban biang
Ia ka poi miet poi synia, don ka por ba nga donkam
Ban phet ban phar, ia ka kam iing ka kam sem

Don ka kam ki lok ki jor, ka ban iarap ia kan
Ba poi ka shitom ka saja ha ki lok ki jor
Te kumta para Kni ba phin sneng phin pyni ia ka
Ia ka khun ka ksiew ka jong phi, ba kam bit ban dom
Ia ka miet ka synia haba u wan
Kan pyni da ka mynsiem ba jynsur kaba hun
Kumta para Kni ban dup long ka shongkha ka shongman
Bad ban dup long ka shijur ka shiphiah
Ban dup long ka kha ka pun na kine ki shijur
Kumba la buh ka Kmie ba buh ba thaw ha sla pyrthei
Ban ia sngew kylliang kumba nga ia phi, phi ia nga
Te para Kni une u khun u ksiew jong nga
Naduh mynta ka miet nga la wan buh ia u
Ha ka jait ka jong phi ba un dup long
Uba roi uba par, yn kha shynrang yn kha kynthei
Ba kan dup long ka Iing ka sem kaba donnam donburom
Ba kin mih pat ki khun ki jong u, kiba stad kiba tip
Ha ka pule ka puthi, ha ki kam ki jam jong ki
Yn hiar pateng, ban dup nch pateng
Ha ka lawei shadien, Shihajar nguh.

Mar iadep ai jutang, uwei u rangbah ne u Kni u pynbna kumne, "Naduh mynta kine arngut ki la ialong shitnga". Hadien kata kat kum ka dustur ka riti ha kato ka por, ki

nongshongkurim ki dei ban iashad. Kan shad shuwa ka kynthei bad ynda dep shad kumba shi kynta, dei pat ban shad sa u shynrang. Kane ka dei ka rukom ba ki leh ha kato ka por, ban pyni ba ki nongshongkurim ki kmen bad ki pdiang sngewbha shisha ia ki nongwan bam ja. Shuwa ban shad, ka Syiem Latympang Shadap ka ong, "Nga kmen haduh katta katta bad ka mynsiem jong nga ka shlei, da ka jingkmen ba palat liam, ba ia kaei kaei kaba nga la thrang eh ha ka jingim, nga la ioh ia ka mynta ka sngi. Nga pynpaw ruh ia ka jingsngewnguh ba khraw jong nga ia phi baroh. Namar ka jingwan bamja jong phi sha ka jingkhawai shongkurim jong ngi, bad ruh na ka bynta ka jingiarap kam iarap duk jong phi ia ngi. Kumta sa shisien nga ong biang, khublei ia phi shibun baroh. Te mynta ngan shad noh kumba dei ka riti ka dustur ban pynpaw ha phi, ba nga dap da ka jingkmen kaba khraw, ban ioh pdiang sngewbha ia phi baroh sha ki jingiabam khawai shongkurim jong ngi".

Hangta shaid sawa ka jingiathap kti jong ki paitbah paitsan ba don hangta. Bad ki ia ong, "Khublei shibun Syiem Kynrad."

Mar kumta ki dhulia ki tem ia ka ksing kynthei bad ia ka shakudiah, bad ka Syiem Latympangka sdang ban shad. Ka Syiem ka shad pyllun pyllun kata ka kamra shongkai, ha ka rukom pynkhih kti pynkhih kjat, pynkhih met pynkhih phad bad ia ka khlieh de ha ka rukom

ba suki jai ha kaba sdang, bad katba nangiaid ka jingshad ka rukom tem ia ka ksing bad ka shakudiah ruh ka kham stet, kumta ka Syiem ruh ka shad kham stet. Dei ha ka por ba ka shad kumne ba ka mynsiem jong ka ka dap da ka jingkmen ka bym lah shuh ban batai, kumta ka shad shi shad haduh shi kynta shiteng, kaba la palat ia kaba la ju long kat kum ka dustur. Hadien ba ka la shad kumba shi kynta ei ei, hapdeng kat kata ka jingkmen bad jinghun mynsiem, kumno re kumno khlek ka leit kynmaw ia ka jingshah pyniap kput jong ki briew jong ka ha ki nong Shangpung, ha ka por ba ki mih baroh aishnong ban pynlong ia ka jingknia iasuk thma hapdeng jong ki bad ki Shangpung. Wat hapdeng kat kata ka jingsngewhun mynsiem kynsan kynsan ka sngew ba la kumba dung u namsarang ia ka dohnud jong ka. Ka kynmaw ia ka jinglyngkien ka snam bad ia ka jinglyniar ba sngew shyrkhei jong ki khun ki hajar jong ka. Kumta kam lah shuh ban shad bad ka sdang ban niatang (niewtang) ia ka jingshem pap jong ka ha kane ka pyrthei sngi, Kumta ka iathuh lut ia ka jingshet kylla jong ki Shangpung bad kumno ba la pyniap kput ia ki briew jong ka khlem khein ia ka pop ka sang, ban pyniap ia ka khynnah ki khyllung, ia ki rangbah ki san ia ki tymmen ki kro, ia ki samla samhoi, ia ki kynthei bad ia ki shynrang hadien ba la iasuk thma bad ba ki la map ia ka jingryngkang jong ki. Kumne ka iathuh ka niewtang kum-

no ka hap ban phet iap bad ban ieh ia la ka ri ka muluk, ia la ka khet bad ia la ka hima ka sima. Ka iathuh ruh kumno ba ma ka bad ki nongbud ba laitim jong ka, ki hap ban iaid napoh khlaw lynter lynti, ban lait na ka wait u sum bad na u khnam ki nongshun haduh ba kin da poi ha ka hima kaba mynta. Haba ka la dep iathuh kumne, kum sngew tip briew shuh ha kata ka por ba ka shad, la pynkup bor ia ka da ki blei ki dken, bad kumta u klongsnam jong ka ula bthei ha kata ka por ba ka dang shad, bad ka la kyllon iap ha kata ka kamra pdeng jong ka iingsyiem jong ka hi. Kumta la kyndit bynriew baroh u pait u hajar, la ki kyrsiew bad pyrta ia ka kyrteng jong ka ruh, hynrei ym don ba thie. Long lehnohei ban kyrsiew ia ka, haba u moina u la mih na u ruh ksiar jong ka met jong ka

U Miat Rynsut ha kata ka por u sngew ba u dohnud jong u, u la pait arliang bad u la ong la kine ki ktien, ha ka jingkthang ka mynsiem bad ha ka jingkhuslai ba ym don ba lah ban syrpai, "Ah! Pha ka Thapbalieh suin, pha la pynjah burom ia nga hangne, hakhmat u pait u hajar, ki longkmie ki longkpa bad ki kur ki jait jong ngi. Nga la poi ha kane ka apot sepsngi, kumne sieh Baieit! Phi wan khroh wan kjor ia nga, ban long u syiem jong phi tang shiteng por".

Hamar hangta u iam rangbah rangsan bad u dem ban kner ia la ki kti ban ktah ia ka